

יהי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

הקהל' תשרי בליובאוויטש תשפ"ג | קובץ א

במקום אשר יבחר

- פוסף חג פיוחד לפנויי **בית משיח** ואורחי הפלך -

מבנינו עומדי להפיק בשורת הנאורה

בית משיח

יוצא לאור על ידי

ועד חיילי בית דוד - 770

להערות ותיקונים: hh5780770@gmail.com

בסיוע ארגון אש"ל הכנסת אורחים ואיגוד תלמידי הישיבות המרכזי

פתח דבר

אל אחינו אנ"ש והתמימים שיחיו

שלום וברכה!

ברגשי גיל ושמחה, הננו להגיש לקהל אורחי המלך, "אשר הרגש החסידי שלהם האיר בהם בגילוי" ובאו להיות בחודש השביעי בבית חיינו - 770 - בית משיח, להסתופף בד' אמותיו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, "בחצרות בית ה'", את הקובץ הראשון בסדרת קבצי חודש **תשרי בלויבאוויטש** ה'תשפ"ג, היוצא לאור בקשר עם ימי הסליחות וראש השנה הבעל"ט.

מיוחדת היא השנה הבאה עלינו לטובה, בהיותה השנה השמינית - 'שנת הקהל'. ומיוחדת היא בפרט לעדת החסידים, באשר לשנה זו חביבות יתירה מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, שעורר על ענינה ועל הפעולות בה בריבוי עצום של שיחות ומכתבים. בהתאם לחביבות זו, קראנו לקובץ זה בשם "**במקום אשר יבחר**", כלשון הכתוב בשייכות ל"הקהל", בתקווה לקיום המצוה בבית המקדש השלישי בגאולה האמיתית והשלמה.

***

בגליון זה ימצא הקורא, בין השאר, את המדורים הבאים:

"להזמנים בשמי לבקר כאן במשך חודש תשרי הבע"ל": מזה זמן רב נתקבע המנהג בקרב אנ"ש והתמימים, אשר בפתחת כל חוברת או קובץ כגון דא, בא מדור 'דבר מלכות', הכולל את דברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א השייכים לאותו הזמן. עוד

התבטאו חסידים ע"ד הצחות, על משקל פתגמו הידוע של כ"ק אדמו"ר הזקן שצריכים 'לעבן מיט דער צייט' [לחיות עם הזמן], שיש 'לחיות' עם דברי הנשיא והמלך - כ"ק אד"ש מה"מ - שנאמרו בשייכות לזמן.

בהתאם לכך, הבאנו בראש קובץ זה מכתב כ"ק אד"ש מה"מ מ"יום ג' פר' תצא" ה'תשכ"ז, השייך לזמן שקודם ראש השנה הבעל"ט, ובמיוחד לראש השנה דשנה זו, הפותח את "שנת הקהל זו", כלשון כ"ק אד"ש מה"מ במכתב זה.

בהמשך לכך, ובהתאם לחביבות המיוחדת שרוחשים אנ"ש והתמימים להגהותיו של כ"ק אד"ש מה"מ, הבאנו את הגהותיו של כ"ק אד"ש מה"מ על מכתב כללי מימי הסליחות ה'תשי"ב, בהם מתייחס כ"ק אד"ש מה"מ באופן פרטני ומיוחד למצוות הקהל, ענינה וגדרו'.

הגהות על שיחת קודש בפרסום ראשון: בחוברות ה'ליקוטי שיחות' שיצאו לאור בשנים הראשונות, נהגו לשלב ב'פתח דבר' רשימה משיחת קודש אודות התאריך או הזמן בו יצא לאור אותו 'ליקוט', ולאחר מכן נדפסו בהוספות לספרי לקוטי שיחות. הגיעו לידינו הגהות מכ"ק אד"ש מה"מ על ה'פתח דבר' של חוברת ה'ליקוטי שיחות' שיצאה לאור בשלהי חודש אלול ה'תשכ"ג - שיחת ש"פ נצבים תשי"ג, ואנו מפרסמים אותן כאן בפרסום ראשון.

תודתנו נתונה למנהל ה'ועד להפצת שיחות' הרה"ח ר' **שניאור זלמן יצחק יהושע** שי' **חאנין**, שהמציא לידינו הגהות אלו, וזכות

הרבים תלוי בו.

המאמר ההיסטורי שטרם יצא לאור: שנת ה'תשפ"ג הבעל"ט, הינה שנת המאתיים ועשר להסתלקות-הילולא של כ"ק רבינו הזקן נ"ע. לפני שישים שנה, בפרוס שנת המאה וחמישים להסתלקות רבינו הזקן נ"ע, כתבו רבנים שונים ואישי ציבור רבים מאמרים אודות חסידות חב"ד בכלל, ורבינו הזקן נ"ע בפרט, עבור ספר שיצא לאור בהשתדלות מר שניאור זלמן שז"ר והרב עדין אבן ישראל - **'ספר הק"ץ'** שנדפס בשעתו.

אחד מכותבי המאמרים ה' הרה"ג **יצחק אייזיק הלוי הרצוג** ע"ה, רבה הראשי של ארץ ישראל במשך שנים רבות, שכתב מאמר מיוחד אודות כ"ק רבינו הזקן ותנועת חסידות חב"ד.

הרב הרצוג זכה להיות בקשר עם שלושה מרבותינו נשיאנו, הלא הם כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע, כ"ק אדמו"ר הריי"ץ נ"ע, וכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. הוא זכה אף לביטוי נדיר מכ"ק אדמו"ר הרש"ב, שהתבטא עליו שהינו **"א ריינער תלמיד חכם"** [תלמיד חכם נקי].

מסיבה לא ידועה, לא נכנס מאמרו של הרב הרצוג ב'ספר הק"ץ', והוא מתפרסם כאן לראשונה, בתוספת סקירה קצרה ומרתקת אודות קשריו של הרב הרצוג עם רבותינו נשיאנו.

"משיח צדקן אמר לפניך": אחת מ'דרכי ההתקשרות' של חסיד לרבו, הינה ההתבוננות בציוור פניו של הרבי, אשר עי"ז - כביטוי כ"ק אד"ש מה"מ - "מסתכל בה בשעה זו". בהתאם לכך הבאנו בקובץ זה מדור ייחודי הכולל תמונות מהימים הסמוכים לראש השנה, החל מ'סליחות' ב'מוצאי מנוחה'.

מיינ שוועגעריין: ביום ב' דראש השנה ה'תש"ג (לפני שמונים שנה), במחנה טרבלינקה שבפולין, הובלה לכבשוונות בתו הצעירה של כ"ק אדמו"ר הריי"ץ, **הרבנית**

הצדקנית מרת שיינא, וכחודש וחצי לאחמ"כ הובל לכבשוונות בעלה הרב **מנחם מענדל הורנשטיין**, השם יקום דמם. ביום זה אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א קדיש לעילוי נשמתם.

במלאות **שמונים שנה** לעקידתה של הרבנית שיינא הי"ד על קידוש השם (ה'תש"ג - ה'תשפ"ג), אנו מתכבדים לפרסם סקירה מיוחדת אודותיה, המורכבת ממכתבי רבותינו נשיאנו, עדויות אישיות ומסמכים שונים.

"כבר מזמן הבטחתם לנו ש'הנה הנה משיח בא": בשנה זו נמלאים **שלושים שנה** לשנת ה'תשנ"ג, בה זכינו לראות את כ"ק אד"ש מה"מ מעודד במסירות נפש ממש את שירת 'יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד', ובה הגיעו הפעולות ב'מבצע משיח' לשיאים חדשים. בהתאם לכך, הבאנו חלק מרב-שיח מרתק שהתקיים בכינוס השלוחים תשנ"ג, בו דנים שלוחים ומשפיעים בדרכי ההסברה של עניני גאולה ומשיח בכלל, ובשורת הגאולה בפרט.

"חסידי חב"ד נוהרים 770": בקשר עם חודש תשרי המשובע באורחים המגיעים לחצרות קדשינו, הבאנו כתבה עיתונאית שהתפרסמה בשעתו בעיתונות הכללית, אודות סדר יומו של כ"ק אד"ש מה"מ, והסדרים הנהוגים בבית חיינו-בית משיח.

* * *

ויהי רצון, שבמצאנו "קהל גדול" ב-770 בית משיח בחודש החגים, נזכה תיכף ומיד ממש לראות בעיני בשר את כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, "מלך ביפו", קורא את "התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם", ואזי נזכה ש"ישמעו... ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" בתכלית השלימות, "קהל גדול ישוּבו הנה", תיכף ומיד ממש בגאולה האמיתית והשלימה.

ובפרט שכבר זכינו שנשיא דורנו הוא

תוכן ענינים

06 • דבר פלכות 11 • הגהות בפרסום ראשון 15 • ימים
נוראים בליובאוויטש 24 • מאמר מתוך ספר הק"ן 37 • ימי
הסליחות עם הרבי 42 • תולדות חיי הרבנית שיינא 80
רב שיח שלוחים - בעניין פרסום משיח 92 • תשרי תשכ"ז

ה"משיח שבדורנו", והוא כבר "התגלה בכל התוקף", ובישר לכלל ישראל את הבשורה לה חיכו יהודים אלפי שנים: "ענוים, הגיע זמן גאולתכם" – נזכה תיכף ומיד ש"הוא יושיענו ויגאלנו שנית בקרוב וישמיענו... לעיני כל חי לאמר: הן **גאלתי אתכם** אחרית כבראשית להיות לכם לאלוקים", ונעמוד יחדיו מתוך אהבת ואחדות ישראל אמיתית מול פני קדשו, ונכריז בפניו מעומק לבבנו:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ועד חיילי בית דוד

770 בית משיח, בית חיינו

ימי הסליחות ה'תשפ"ב

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ברוקלין נ.י.

"להזמינם בשמי לבקר כאן למשך חודש תשרי הבע"ל"

מכתב כ"ק אדמו"ר
מלך המשיח שליט"א
לתושבי כפר חב"ד -
הקהל היתשכ"ז

ב"ה, יום ג' שהוכפל בו כי טוב, פ' כי
תצא ה'תשכ"ז

ברוקלין, נ. י.

ועד הרוחני דכפר חב"ד, מיסודו
ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא
ישראל, ובראשם הרה"ג הרה"ח הו"ח
אי"א נו"מ . . מרא דאתרא

ה' עליהם יהיו

שלום וברכה!

בעמדנו בימי אלול, הוא חודש
הרחמים, אשר - אני לדודי ודודי לי,

אלה מתושבי כפר חב"ד שבאו מפדינתנו לפנים, במשך שנת הקהל זו והם בני עשרים שנה ומעלה ועדיין לא בקרו כאן. . להזמינם בשמי לבקר כאן

ובנוגע לנשואים - שתהי' הנסיעה
בהסכמתן המלאה של נשותיהם תחייבה.

***

ויהי רצון, אשר בימים אלה, שכנ"ל המלך
ממה"מ הקב"ה מקבלין פניו בשדה, ואז
רשאינן (ומוסיף ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר:
ויכולים) כל מי שרוצה לצאת להקביל
פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים
יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, ימלא
המלך ממה"מ הקב"ה עוד בהיותו בשדה,
כל בקשות ומשאלות לבכם לטובה של כל
המקבלים פניו, בתוככי כללות ישראל,
וימלא (כנ"ל) בסבר פנים יפות, ויכתב
ויחתם כל אחד ואחת לשנה טובה ומתוקה
בטוב הנראה והנגלה.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה.

נ.ב.

מובן אשר ענין הוצאות הנסיעה - אינו
שייך להנוסעים, ויסודר בלעדם בעזה"י,
ומפני קוצר הזמן בודאי יזדרזו בסידור
כל האמור, ולכל לראש - עריכת רשימה
מפורטת ולשלחה לכאן באופן מהיר רחוף,
ות"ח מראש על ההשתדלות והטרחה בכ"ז.

חודש אשר כדברי אדמו"ר הוקן, יוצאין בו
להקביל אור פניו ית' בשדה,

ותיכף לאחרי זה, חרש תשרי, חרש הכללי
של כל השנה הבע"ל, אשר בו תשרי ותשבוע
ותכפר על חובי עמך ומשובע בכל,

בקשתי - להיות המתכננים והמארגנים,
אשר אלה מתושבי כפר חב"ד שבאו
ממדינתנו לפנים, במשך שנת הקהל זו
והם בני עשרים שנה ומעלה ועדיין לא
בקרו כאן, ולא השתטחו על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר נשיאנו ורוצים בזה,

להזמינם בשמי לבקר כאן למשך חודש
תשרי הבע"ל, להשתטח על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר, ולהתפלל כולנו בצוותא חדא בבית
הכנסת של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ללמוד בבית
מדרשו נגלה וחסידות וכו'.

***

פשוט אשר כמה דברים אמורים - באם
ע"י נסיעתם זו לא תהיינה מגרעות בקודש,
במוסדות הק' ובעניניהם - אשר באה"ק ת"ו
בכלל ובכחב"ד בפרט,

כן מותנה הנסיעה בעל מנת לחזור
לכחב"ד,

”זאת המצוה עמוד חזק וכבוד גדול בדת - מצות הקהל”

הגהות כ”ק אדמו”ר פלך הפשיח שליט”א למכתב
כללי - אלול תשי”ב - עבור רבני קהילות צפון
אפריקה

כל ישראל לטובה ולברכה, הנני שולח
ברכתי לכת”ר [את תיבת “לכת”ר” הקיף כ”ק
אדמו”ר מה”מ שליט”א בעיגול] והמסתופפים
בצלו, ברכת השנה להכתב ולהחתם לשנה
טובה ומתוקה.

מקין ובמועד שנת השמיטה, דהאי שתא,
נזכרים אנו באותה מצוה חביבה בזאת
המצווה עמוד חזק וכבוד גדול בדת מצות
הקהל, יום אשר כל העם האנשים והנשים
והטף היו נקהלים בבית המקדש במקום
המקודש, שיבנה בב”א, לשמוע פרושות
קבלת מלכות שמים, קבלת עול מצות,
קבלת בריתות של תורה ומשמיע לרבים
עשר תעשר דברי התעוררות בתורה ויראת
שמים. ואף על פי שבכל עת ובכל שעה
מצווים אנו בחינוך הבנים והבנות לשמור
דרך ה’, הנה מקין ובמועד שנת השמיטה
מצווים אנו בזה ביתר שאת ובתוספות
התעוררות. וכמו שנאמר: ובניהם גו’
ושמעו ולמדו ליראה את הוי’.

המכתב שלפנינו נכתב ללא בלאנק רשמי
וללא חתי”ק, ונדפס באגרות-קודש כמכתב
כללי לח”י אלול תשי”ב כולל הגהות אלו, אך עם
מספר שינויים (ראה אג”ק ח”ו עמ’ שמב, לקר”ש
ח”ט עמ’ 409). המכתב כפי שהודפס באג”ק
פונה לכלל “בני ובנות ישראל” שהינם בעלי
השפעה כלשהי, להשפיע בהוספה בתורה ויראת
שמים ובחזוק מוסדות החינוך הכשר.

מעיקרי השינויים בין המכתבים, כמו שינוי
הנוסח הקבוע של “לכל אחינו ואחיותינו בני
ובנות ישראל” ל”כת”ר” ועוד, נראה כי מכתב
זה הינו טיוטה למכתב הממוען לרבני קהילות
”ספרדים” (כמצוין בראש העמוד). במכתב זה
גם נוסף בפירוש אודות הסיוע למוסדות אהלי
יוסף יצחק ליובאוויטש. מכל זאת ניתן לשער כי
מדובר במכתב המיועד לרבני קהילות בארצות
צפון אפריקה, בהן כבר הוקמו ופעלו באותן
שנים מוסדות אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש.

[בראש העמוד נכתב:] לספרדים

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל

ותקותי הוקה ובטח אשר בימים הנוראים
הקדושים הבע”ל, ובפרט ובימי חג הסוכות,
ימי הקהל, הבע”ל, יתעורר כל רב, כל מנהיג

ואף על פי שבכל עת ובכל שעה מצווים אנו בחינוך הבנים והבנות לשמור דרך ה', הנה מקץ ובמועד שנת השמיטה מצווים אנו בזה ביתר שאת ובתוספות התעוררות

ולהרחיב את מוסדות חינוך הכשר, חינוך של תלמוד תורה ביראת שמים, ולהקהיל ולהביא את הבנים והבנות להתחנך בהם תורה ביראת שמים למוסדות החינוך הכשר אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש להיות נצר מטעי הוי' מעשה ידיו להתפאר. לעולם ירשו ארץ.

ומובן אשר נכלל בזה הרחבת השתתפות כת"ר בחיזוק והתפתחות המוסדות הקדושים אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש.

ובגלל זאת יזכנו השם יתברך ויתעלה לגאולה השלימה על ידי משיח צדקנו, לעשות ולקיים המצוות הקהל עלינו בזובל בית תפארתנו במהרה בימינו, אכי"ר.

ותולה ארץ על בלימה ייטיב לכת"ר

הכתיבה והחתימה לשנה טובה ונעימה

בגשמיות וברוחניות יחד מתאימה

בברכה

הרב שלום משאש, רבה של מרוקו, עם בא-כח רבותינו נשיאינו הרב בנימין גורודצקי. קובלנקה, תשכ"ג

בקהלתו כל אחד אשר דבריו נשמעין -
ודברים היוצאים מן הלב, לב ער שישנו
בכל אחד ואחת מישראל - נכנסים אל לב
השומעים - לעורר את בני עדתו וסביבתו
לתורה ויראת שמים ביתר שאת וביתר עז,
ובפרט להשתדל ולהתאמץ בכל כוחותיו
אשר חננו ה' אשר טפכם אשר אמרתם לבז
יהי' והביאותים אל הארץ לתמוך לחזק

עמוד . . בדת: חינוך סוף מצות ברי"ת.

פרשת קבלת . . תעשר: רש"י סוטה מא, א.

כל מנהג: להעיר אשר י"א שבאם אין מלך בישראל הגדול שבדור היה קורא פרשת
הקהל (מנחת חינוך שם).

אחד ואחת: בידוע, גם נשים חייבות במצות הקהל.

(* הערת המערכת: ע"פ הנדפס באגרות קודש.

המשכת עניני ראש השנה ע"י עבודת האדם

פרסום
ראשון

בראשית הופעת חוברות הילקוטי שיחות; תחת השם
'תוכן ענינים לחזרת דא"ח' ע"י צעירי אגודת חב"ד -
שובצה בכל 'פתח דבר' רשימה משיחת קודש, והוגהה אף
היא | לאחר מכן נדפסו קטעים אלו בהוספות לכרכי
לקוטי שיחות | לפנינו צילומי כתב יד קודש כ"ק אדמו"ר
פלך המשיח שליט"א על שיחת ש"פ נצבים תשי"ג ולצידם
פיענוח ההגהה | מארכיון מנהל היועד להפצת שיחות'
הרה"ח ר' שניאור זלמן יצחק יהושע שי' חאנין

בזה הננו מוציאים לאור ענינים המתאימים לחזור בבחי כנסיות אצל בש"פ
פ' נצבים ושלך, הבעל"ט; קטעים משיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א שנעקרו עם"ע רשימה
השומעים, ש"פ נצוי השי"ה-ט ותש"ו.

כמו"כ מובאים בזה מראה מקומות מסאורים נשיחות שונים המתאימים לפ' השבוע
לקו"ה לפ' נצבים. ד"ה אתם נצבים שבסידור. ביאורי הזהר לפ' וילך. ד"ה/ קרוב
אליך הדבר חרפ"א (תשי"א). ד"ה אתם נצבים תש"ז. לקוטי שיחות לפ' נצ"ו י"י.
-לחדש אלול; דרושי אני לדודי שבלקו"ה, חרכ"ו, חרכ"ט, אצאצא חרצ"ב (תשי"ב), ח"ט,
בס"ט אירוש ותש"ט. סידור שער האלול. ד"ה לך אמר לבי חרצ"ו, ה"ש ותש"י. לרוד
לקוטי שיחות ע' 622. הוי"א אורי השי"ה. ע-לפ"ה דאבות; ד"ה אריב"ל חר"ח (תש"ב) ובס"ט אירוש. טוב
לי חורה מין חרצ"ז. ליקוט לפ' נח, כה"ב, במדבר, חוקה, בלק, עקב/ וראה.

* * *

מחלק בזה קטע משיחה ש"פ נצבים תשי"ג - בנוגע לכ"ה אלול(1):

בכמה מקומות בחזרת החסידות מקשים: מדוע נקבע ראש השנה ביום א' חר"י,
יום ו' למע"ב, ולא בכ"ה באלול - יום הראשון של הבריאה? ומהתירוצים על זה:
לפי שהחילת ההתהוות היחה מצד כי חפץ חסד הוא, ועכשיו בהתעדל"ת חליא מילתא,
ולכן קבעו ר"ה ביום ברוא האדם, כי המשכת המלכות עכשיו היא ע"י עבודה האדם (דוקא 2).

אעפ"כ, מכיון שכל הענינים הוזרים וניעורים בכל שנה ושנה (3), טובן שגם
עכשיו מתעוררת ההמשכה בכ"ה אלול, אלא שהמשכה זו היא - מלמעלה, בדרך אתערותא
דלעילא. והצורך להמשכה זו, יש לומר, משום שהיא נחיתה כח להעבודה והאתעדל"תⁿ
שבר"ה, ואשר-האתעדל"ת המשיך את האתעדל"ע.

אעפ"כ, מצינו שגם בכ"ה באלול ישנן ענין העבודה, וכמ"ש הר"ן (4) שנהגו
בכמה מקומות "להשכים באשמורות הבוקר בכ"ה באלול". והסעם על זה - כי אחרי
בריאה האדם הוקבע אשר כל הענינים, גם אותם עבאים בדרך אתעדל"ע, נמשכים ע"י
העבודה. אלא שהעבודה היא - להיות כלי לקבלת ההמשכה מלמעלה.

(1) ראה ע"ס לקוטי שיחות ע' 234.

(2) ראה גם לקו"ה נצבים מז, ב.. (3) נסמן לעיל ע' 162.

מחלקת "חזרת דא"ה"

ר"ה ט"ז, א.

(א) א' פ' נצוי, יש אלול ה"תשכ"ג.
שנה המאה נחמישים להסתלקות רבינו הזקן.

הגהה ראשונה

פתח דבר

בוזה הננו מוציאים לאור ענינים המתאימים לחזור בבתי כנסיות בש"ק פ' נצבים וילך, הבעל"ט: קטעים משיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א שנעתקו עפ"י רשימת השומעים, מש"פ נצו"י תשי"ח-ט ותשט"ו.

.. מועתק בזה קטע משיחת ש"פ נצבים תשי"ג - בנוגע לכ"ה אלול 1):

בכמה מקומות בדרושי תורת החסידות מקשים: מדוע נקבע ראש השנה ביום א' תשרי, יום ו' למע"ב, ולא בכ"ה באלול - יום הראשון של הבריאה? ומהתירושים על זה: לפי שתחילת ההתהוות היתה מצד כי חפץ חסד הוא, ועכשיו באתעדל"ת תליא מילתא, ולכן קבעו ר"ה ביום ברוא האדם, כי המשכת המלכות עכשיו היא ע"י עבודת האדם דווקא 2).

אעפ"כ, מכיון שכל הענינים חוזרים וניעורים בכל שנה ושנה 3), מובן שגם עכשיו מתעוררת ההמשכה בכ"ה אלול, אלא שהמשכה זו מלמעלה - היא [מתחילה היה כתוב "שהמשכה זו היא מלמעלה", וכ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א שינה הסדר כנדפס] בדרך אתערותא דלעילא. והצורך להמשכה זו, יש לומר, משום שהיא נתינת כח להעבודה והאתעדל"ת שבר"ה, ואשר - האתעדל"ת תמשיך את האתעדל"ע.

אעפ"כ, מצינו שגם בכ"ה באלול ישנו ענין העבודה, וכמ"ש הר"ן 4) שנהגו בכמה מקומות "להשכים באשמורות הבוקר בכ"ה באלול". והטעם על זה - כי אחרי בריאת האדם הוקבע אשר כל הענינים, גם אותם הבאים בדרך אתעדל"ע, נמשכים ע"י העבודה. אלא שהעבודה היא - להיות כלי לקבלת ההמשכה שמלמעלה.

---

1) ראה גם לקוטי שיחות ע' 234.

2) ראה גם לקו"ת נצבים מז, ב.

3) נסמך לעיל ע' 162.

4) ר"ה פז, א.

מחלקת "חזרת דא"ח"

א' פ' נצו"י, יט אלול ה'תשכ"ג.
שנת המאה וחמישים להסתלקות רבינו הזקן.

הגהה שניה

. . בכמה מקומות בדרושי תורת החסידות מקשים: מדוע נקבע ראש השנה ביום א' תשרי, יום ו' למע"ב, ולא בכ"ה באלול - יום הראשון של הבריאה? [כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א סימן בחץ לחיבור הפיסקה] ומתירוצים על זה: לפי שתחילת ההתהוות היתה מצד כי חפץ חסד הוא, ועכשיו באתעדל"ת תליא מילתא, ולכן קבעו ר"ה ביום ברוא האדם, כי המשכת המלכות עניני ר"ה עכשיו היא ע"י עבודת האדם דווקא (2).

אעפ"כ, מכיון שכל הענינים חוזרים וניעורים בכל שנה ושנה (3), מובן שגם עכשיו מתעוררת המשכה בכ"ה אלול, אלא שהמשכה זו מלמעלה [מתחילה הופיעה תיבת 'היא' לפני המקף, וכ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א שינה הסדר כנדפס] היא בדרך אתערותא דלעילא. והצורך להמשכה זו, יש לומר, משום שהיא נתינת כח להעבודה והאתעדל"ת שבר"ה, ואשר - האתעדל"ת תמשיך את האתעדל"ע.

נדפסה בלקוטי שיחות חלק ד' ע' 1353 - כ"ה אלול

ב"ה.
פ ח ח ד ב ר
בזה הננו מוציאים לאור ענינים המתאימים לחזור בבתי
כנסיות בש"ס נצ"י הבעל"ט: קצעים משיחות כ"ק אדמו"ר א'
שליט"א, שנחקרו ע"י רשימות השומעים, מש"ס נצ"י השי"ת
והש"ן,
כמו"כ מובאים בזה מראה מקומות ממאמרים ושיחות שונים
המתאימים לפ' השבוע: לקו"ח לפ' נצ"י. ד"ה אחם נצ"י ששי"ד, 1020
ביאורו"ז לפ' וילך. ד"ה כי המצוה הזאת חרש"ו. ד"ה כי קרוב אליך
הדבר הרפ"א (השי"א). ד"ה אחם נצ"י הש"ן. לקו"ח שיחות לפ'
נצ"י. - לחודש אלול: דרושי אני לדודי שבלקו"ח, חרכ"ו, חרכ"ט,
חרכ"ג (השי"ב), ח"ט, בסה"ט אידיש והש"ס. סידור עשר האלול. ד"ה
לך אפר לבי חרצ"ו, ח"ט והש"י. לדוד הוי"ו אורי השי"ח. לקו"ח
שיחות ע' 622. - לפ"ה-ו דאבות: ד"ה ארי"ב חמרי"ח (השי"ב) ובסה"ט
ובסה"ט אידיש. טוב לי הורה מ"ך חרצ"ו. לי קו"ח לפ' נח, בהו"ב,
בסדר, הוקח, בלק, עקב וראה.
X X X
סוּתָחַק בזה קצת משיחה ש"ס נצ"י השי"ג - בנוגע לכ"ה אלול (1):
בכמה מקומות בדרושי תורת החסידות מקשים: מדוע נקבע ראש
השנה ביום א' תשרי, יום ו' למע"ב, ולא בכ"ה באלול - יום הראשון
של הבריאה?
מתירוצים על זה: לפי שתחילת ההתהוות היתה מצד כי
חפץ חסד הוא, ועכשיו באתעדל"ת תליא מילתא, ולכן קבעו ר"ה ביום
ברוא האדם, כי המשכת המלכות עכשיו היא ע"י עבודת האדם דווקא (2).
אעפ"כ, מכיון שכל הענינים חוזרים וניעורים בכל שנה ושנה (3),
מובן שגם עכשיו מתעוררת המשכה בכ"ה אלול, אלא שהמשכה זו
מלמעלה היא בדרך אתערותא דלעילא. והצורך להמשכה זו, יש לומר,
משום שהיא נתינת כח להעבודה והאתעדל"ת שבר"ה, ואשר - האתעדל"ת
תמשיך את האתעדל"ע.
אעפ"כ, מצינו שגם בכ"ה באלול ישנו ענין העבודה, וכמ"ס
הר"ן (4) שנהגו בכמה מקומות להשכים באשמורת הבוקר בכ"ה
באלול. והטעם על זה - כי אחרי בריאת האדם הוקבע אשר כל
הענינים, גם אותם הבאים בדרך אתעדל"ע, נמשכים ע"י העבודה.
אלא שהעבודה היא - להיות כלי לקבלת המשכה מלמעלה.
(1) ראה גם לקוטי שיחות ע' 234. (2) ראה גם לקו"ח נצ"י סז, ב.

עניני
כה

ימים נוראים
בחצר ליובאוויטש
שבניו יורק

מאת נפתלי קראוס

מעריב, תשכ"ז

חיבה יתרה נודעת
אצל הרבי לבני ארץ
ישראל ובמיוחד לאלה
שהתקרבו לחסידות.
עם הללו משוחח
הרבי ארוכות בעברית
ומקרבים בכל מיני
קירובים. פרחי החסידים
מקנאים בהללו,
הנקראים בלשונם
"געווארענע חסידים"

בימים אלה, ימי הסליחות, משתדל כל
אחד לרצות את חברו, נגדו חטא במשך
השנה, ביודעו כי "בעבירות שבין אדם
לחברו, אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה
את חברו".

יש גומרים ספר תהילים כל יום, יש
מוסיפים שיעור יומי קבוע על למודיהם
ויש מרבים במתן צדקה בסתר. זהו חשבון
נפשו של העולם ושל היחיד כאחד,
ובחשבון פרוטה לפרוטה מצטרפת. כך
מגיעים לערב ראש השנה.

בערב ראש השנה משכימים לסליחות.
לאחר מכן כותב כל אחד "פדיון נפש", בו

אלול משנכנס

מרבים
החסידים בהכנות שבנפש לקראת הימים
הנוראים, ימי הרחמים והסליחות.

אלה שגרים רחוק מהרבי, משתדלים
להגיע בעוד מועד אל מקום שבתו ולעשות
את החג במחיצתו. מי שאינו יכול – שולח
"פדיון נפש" בדואר ומשתף עצמו בחוויה
באמצעות אותיות המחשבה, משל היה הוא
עצמו נוכח במקום.

בחודשי אלול ותשרי אין הרבי
מליובאוויטש, רבי מנחם שניאורסון, מקבל
ל"יחידות" – ראיון פרטי בארבע עיניים –
אלא יחיד סגולה העוסקים בעניני ציבור
ומטפלים בצרכי הכלל. כאלה יש רבים
וגם הדואר היומי, המביא אליו מכתבים
ובקשות מקצווי תבל, מעסיקו שעות
לא מעטות. יתר הזמן – קודש לתפילה
ולהתכוננות שבקדושה לקראת יום הדין.

אימת יום הדין המתקרב – ראש השנה
שבו נידונים כל באי עולם – נותנת
אותותיה בחסידים, בעיקר החל מימי
הסליחות.

פעמי הסתיו הניו-יורקי מזכירים
לקשישים את העיירה המזרח-ארופית, בה
עבר השמש מבית לבית, דפק בקלות בחלון
וזירום לקום לעבודת הבורא. הצעירים,
ילידי אמריקה, ואנו הישראלים, מוקסמים
מפשטות הליכותיו של הרבי וקירבתו
לכל, ומרצינות המעמד.

"הרבי קורא והחסידים אומרים תהילים"
ערב ראש השנה תשכ"ז

טקס הנמשך שעות במקום להסתיים תוך דקות: המזכירים המרובים יכלו לאסוף את הפתקאות חיש מהר, אך מי ירצה למסור את הפתק האישי לידי מזכיר, כאשר יכול הוא להפקידו ישר בידי הרבי? – עולים על אוטובוסי-ענק ונוסעים ל"ציון".

*

ה"ציון" הוא קברו של הרבי הקודם, רבי יוסף יצחק, הריי"צ, שהיה רבו וחוננו של הרבי הנוכחי.

נוסעים כ־40 דקות מהמטה העולמי של חב"ד-ליובאוויטש, השוכן ברחוב איסטרן פארקווי מס' 770 (בברוקליין) ומגיעים לבית עלמין יהודי, בו חלקה חסידית המוחזקת על ידי אנשי חב"ד. מי שמכיר את טירוף הפאר שב"תעשיית הקבורה" האמריקנית, מופתע לטובה נוכח ההליכות הפשוטות שבבית החיים היהודי.

הרבי, ואחריו החסידים, חולצים נעליהם,

הוא מבקש את הרבי "לעורר רחמים", עליו ועל משפחתו ויוצאי חלציו. הרבי עומד בפתח חדרו ושורה ענקית של חסידים, השומרים על התור מכל משמר, מזדנבת לפני הסדר כדי למסור את הפתק אישית לידי הרבי.

יש והרבי שואל אגב קבלת הפתק לזהותו של מוסרו, וכבוד גדול הוא למי שהרבי מכירו וקורא בשמו. חיבה יתרה נודעת אצל הרבי לבני ארץ ישראל ובמיוחד לאלה שמרחוק באו והתקרבו לחסידות ודרכיה, מבלי שזכות אבותיהם תסייעם בכך.

עם הללו משוחח הרבי ארוכות – בעברית; עם מי שאינו שומע איריש – ומקרבם בכל מיני קירובים. פרחי החסידים מקנאים בהללו, הנקראים בלשונם "געווארענע חסידים" (אלה שנעשו חסידים) ולא "געבורענע" (אלה שנולדו).

אחרי מסירת פתק "פדיון הנפש" –

נכנסים ל"אוהל" והרבי מתחיל לקרוא את אלפי "פדיוני הנפש" שהביא עמו בחבילות גדולות. יש כאן פתקים מרחבי תבל, אפילו ממקומות שהשתיקה יפה להם.

הרבי קורא, לפעמים מתמלאות עיניו דוק של לחלוחית, והחסידים עומדים ואומרים תהילים. יש כאלה, ורבים הם, אשר כותבים על ה"אוהל" פתק "פדיון נפש" נוסף ומשאירים אותו על קבר הצדיק, אשר האמונה בכוחו העל־טבעי חזקה ובלתי מעורערת, בחינת "צדיק גזור, הקב"ה מקיים".

גם ההתייחדות על ה"ציון" נמשכת שעות אחדות ובינתיים יצא כבר רוב היום וצריך למהר לטבול ולהתקין עצמנו ליום הדין.

בית הכנסת ב"770" דומה לחדר אוכל של קיבוץ ישראלי: עד שבונים אותו, הוא כבר קטן מלהכיל את הקהל לו נועד.

כאן עומדים צפופים ושלא כבימי קדם, גם משתחוים צפופים. לימים נוראים באים לכאן המונים־המונים; כל שליחי ליובאוויטש במקומות הנידחים ביותר בעולם, מאוסטרליה, שהיתה לפני שנים אחדות שממון רוחני מבחינה יהודית־דתית, עד שהגיעו בפקודת הרבי שניים־שלושה אברכים ופתחו תלמוד־תורה וישיבה; ממרוקו הרחוקה, משוודיה הקרירה ומפאריס העליונה.

כל השליחים הללו, שחיהם אינם שלהם וכל פרטיותם מסורה בידי הרבי, רק תנאי אחד הנם מתנים בשעה שהם יוצאים בפקודת הרבי לאשר יישלחו; לפחות פעם בשנה, לימים נוראים, יורשו לבוא לחצרו.

לכן היה בית הכנסת החדש צר מהכיל את הבאים בשעריו, לכן נטפו פלגי זיעה על אף מיווג האויר ולכן נבלעו דברי החזן

התרת נדרים. ערב ראש השנה תש"ל

ו' תשרי תשכ"ז

בית הכנסת ב"770" דומה לחדר אוכל של קיבוץ ישראלי: עד שבונים אותו, הוא כבר קטן מלהכיל את הקהל לו נועד. כאן עומדים צפופים ושלא כבימי קדם, גם משתחווים צפופים. לימים נוראים באים לכאן המונים המונים

לתשובה - לאלתר לגאולה" מהרהרת
בהמון החוגג.

למחרת מתחילים להתפלל בשעה תשע
וחצי, שהיא שעה מאוחרת לגבי תפילת
ראש השנה, אך המחזור החב"די מקוצר
בהרבה ופיוטים רבים לא נכללו בו. לפני
התפילה טובלים כולם במקווה ועתה,
עת חזרת הש"ץ, מופנים כל המבטים אל
הרבי, העומד בפנינו עטוף בטליתו. וריזים
תופסים עמדות "אסטרטגיות" כבר מעתה;
מקומות מהם אפשר יהיה להשקיף על

ברחש־לחש הקהל, בו כל יהודי הוא חזן
בפני עצמו.

תפילת ערבית של ראש השנה נאמרת
ברחילו ורחימו (שפירושם - יראה ואהבה
- יסוד מוסד בתפיסה החסידית) אך בלי
גינוני חזנות מסתלסלים. הללו אינם
מקובלים בליובאוויטש. פה ושם שרים
קטעי תפילה שיש להם מנגינה מקובלת
("אתה בחרתנו", "הוא אלוקינו") אך לא
מצטעצעים. בתום התפילה מאחלים כתיבה
וחתימה טובה, כשסיסמת הרבי "לאלתר

חול המועד פסח תשכ"ב

רטט של קדושה
אופף את הכל: הרבי
עומד על הבמה,
עטוף כולו בטלית.
עתה דומעות עיניים
רבות ועזרת הנשים,
כדרכה, פותחת בבכי
חרישי. הכל חשים
רגע של התעלות,
של קדושה. ודברי
הנביא מתאשרים שוב:
"הייתקע שופר בעיר
והעם לא ייחרדו"

מוחלטת.

הבמה בעת תקיעת השופר.

"מן המיצר קראתי י-ה!"

הרבי עצמו תוקע את התקיעות הראשונות. עתה דומעות עיניים רבות ועזרת הנשים, כדרכה, פותחת בבכי חרישי. הכל חשים רגע של התעלות, של קדושה. ודברי הנביא מתאשרים שוב: "הייתקע שופר בעיר והעם לא ייחרדו?"

*

אחר הצהרים הולכים ל"תשליך". זהו מחזה מרהיב: אלפי יהודים מזוקנים צועדים קוממיות לפארק הציבורי של ברוקלין, והרבי מליובאוויטש בראשם, ויש בכך ביטוי של גאון יהודי, חזיון נדיר –

תקיעת השופר היא נקודת השיא של תפילת ראש השנה בליובאוויטש שבניו יורק. רטט של קדושה אופף את הכל: הרבי עומד על הבמה, עטוף כולו בטלית ולפניו, בשלוש חבילות-ענק, אלפי "פדיוני-נפש". הרבי הלא הוא רק שליח, בחינת "אנכי עומד בין ה' וביניכם" וחזקה על שליח שעושה שליחותו.

הוא עומד שם, מכורבל בטליתו ובידו שופר עתיק, העובר בירושה מרבי לרבי, עד רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל ה"תניא". מפעם לפעם פורצת אנחה קורעת לב מתחת לטלית, אך, באולם הענק, המלא מפה לפה אלפי אנשים, שוררת דומיה

אין זה קל לעמוד
בפאפץ, אך שום סיפני
עייפות אינם ניכרים
ברבי. החסידים אמנם
מתעייפים, אך איש לא
יוותר על מקומו כדי
לצאת ולנוח קמעה. מי
יודע מה יהיה ב"שיחה"
הבאה, מי יודע מה הוא
עומד "להפסיד"?

"נקודת השיא בחוויות הרוחניות של חסיד"

כל משתתף מבין האלפים המצטופפים
באולם, הרבה מעבר ליכולת קליטתו
המתוכננת, מקבל כוסית קרטון ויין אדום
לקירוש. קירשו על היין, ממלא כל אחד
את כוסו, מחזיקה בידו ותר בעיניו לתפוס
את מבטו של הרבי, כדי לומר ובעיקר כדי
לשמוע "לחיים".

אף הרבי תר במבטו באולם, מניד ראשו
ואומר "לחיים". אם אינך מן הזריונים ואין
לך מקום טוב, יכול אתה לחכות אפילו רבע
שעה, עד ש"תתפוס מבט".

אחר כך ניתן אות ומקהלה, שמעולם
לא הורכבה רשמית, לא ערכה חזרות ולא
קראה תווים, אך היא שרה נפלא, פותחת
בניגון עליו. אם עומד הרבי להשמיע
"מאמר", שרים את הניגון המקובל לפני
"מאמר" והשומע מתקין עצמו לשמוע
ניתוח פילוסופי-דת-יקבלי-מוסרי הגדוש
מושגי אינסוף וטרמינולוגיה הלקוחה
ממשנת האר"י.

לפחות בגולה – של הליכת יהודים בקומה
זקופה, כיהודים, בענין יהודי מובהק.

שוטרים אדיכים שומרים על הסדר, אך
אין על מה לשמור: מעולם לא נדרס איש
ולא אירעה תקלה לנפש חיה בעת התשליך.
רק הגויים מביטים ואינם מבינים מאומה.

אחרי מיפגן ה"תשליך" יש למהר ולחזור,
כי עוד מעט ופנה יום ותפילת ערבית
ממשמשת ובאה. למחרת חוזר הסדר של
אתמול, בשינוי בולט אחד: למחרת יש גם
התוועדות.

*

התוועדות חסידית – זוהי נקודת השיא
במסכת החוויות הרוחניות של החסיד
הנוסע אל רבו. בהתוועדות הופך האולם
הענק לכעין אמפיתיאטרון גדול, שכולו
שורות שורות של ספסלים, אחד מוגבה
מחברו, והרבי במרכז, על במה מורמת
מעם.

מוצאי ראש השנה תשל"ה

"לחיים". עתה מגיע תורו של ניגון־דבקות והרבי משמיע "שיחה". זו כבר קלה יותר ומובנת לכל: ה"שיחה" נסובה בדרך כלל על ענייני היום וכוללת לקחים ותוכחת מוסר, כגון נגד רדיפת המותרות שפשתה גם באהלי החסידים.

אך לרוב אין מושמעים הדברים בלשון שלילה אלא בלשון חיוב: בעד אהבת

"מאמר" כזה, אותו משמיע הרבי בעיניים עצומות כשפניו אש להבה מובן רק ליודעי ח"ן, הלומדים בשיטתיות את תורת החסידות. אך גם למי שאינו מבין ואינו יורד לסופם של הדברים, מזומנת חוויה בלתי רגילה.

בתום ה"מאמר" שוב מושמע ניגון, שוב מורמות הכוסות ושוב תרות העיניים

מוצאי ראש השנה תשל"ה

פקהלה, שמעולם לא הורכבה רשמית, לא ערכה חזרות ולא קראה תווים, אך היא שרה נפלא, פותחת בניגון עליז

ישראל, הפצת מעיינות החסידות וקירוב הזולת. זוהי שיטת חב"ד והרבי עושה לה נפשות בכל הזדמנות.

ההתוועדות נמשכת עד השעות המאוחרות של הלילה. הרבי מדבר שעות רבות, בהפסקות קלות בהן משמיעים ניגונים ואומרים "לחיים". אין זה קל לעמוד במאמץ, אך שום סימני עייפות אינם ניכרים ברבי.

החסידים אמנם מתעייפים, אך איש לא יוותר על מקומו כדי לצאת ולנוח קמעה. מי יודע מה יהיה ב"שיחה" הבאה, מי יודע מה הוא עומד "להפסיד"?

*

בתום ההתוועדות, מאוחר בלילה, מחלק הרבי "כוס של ברכה". שוב עומדים בתור וכל אחד מקבל כוסית יין מירי הרבי.

מי שמלאכתו עם הציבור, או עובד במקום שלדעת הרבי יש ענין מיוחד

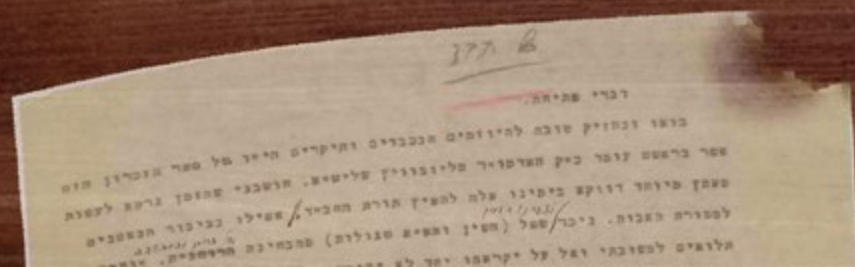
"לקרב" את אנשיו, מקבל בקבוק משקה, תוך בקשה לערוך במקום עבודתו התוועדות. גם הנשיא שז"ר זוכה תמיד בבקבוק שלם.

הלא הוא עובד ציבור מאין כמוהו ואף "אנשיו" ראויים בעיני הרבי לקירוב מיוחד: הלא הם אזרחי מדינת ישראל...

המאמר ההיסטורי
שטרם יצא לאור:

"להפצת תורת חב"ד - והתניא"

הוספה: קשרי הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג עם רבותינו נשיאינו

ספר הקן

קובץ מאמרים על אדמו"ר הזקן
רבי שניאור זלמן מלאדי
למלאות ק"ן שנה להסתלקותו

יצא לאור ע"י חווי ח"י למשנת חב"ד
המוצאת "קרית-ספר" בע"מ, ירושלים

מאמר מרתק ומיוחד שכתב הרב הראשי לארץ-
ישראל, הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג ע"ה,
ל'ספר הק"ן' שי"ל לרגל שנת המאה וחמישים
להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן |
מסיבה לא ידועה, לא נדפס המאמר בספר והוא
מתפרסם כאן לראשונה | "בואו ונחזיק טובה"

ספר הק"ן

לקראת שנת ה'תשכ"ג, לרגל מלאות מאה וחמישים שנה להסתלקות אדמו"ר הזקן (תקע"ג-תשכ"ג), יצא הרבי מלך המשיח שליט"א בקריאה לנצל את יובל המאה וחמישים להתעוררות מיוחדת סביב הפצת תורת אדמו"ר הזקן והליכה בדרכיו. כחלק מפעולות אלו, יצא לאור 'ספר הק"ן' - המאגד מאמרי הערכה מאישים שונים מכל שדרות הציבור סביב אדמו"ר הזקן, הגותו, פעולתו ותורתו.

הרעיון נהגה מספר שנים קודם לכן ע"י קבוצת מלומדים ואישי ציבור שהתכנסו מדי שבוע לשיעור שבועי בתורת חסידות חב"ד (שנודע בשם 'חוגי חן למשנת חב"ד'), ומספר מאמרים אף נכתבו (ביניהם מאמר הרב הרצוג, שבינתיים כבר הלך לעולמו). בעקבות קריאת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, כתב הפרזדינט זלמן שז"ר (שעמד בראש החוג) על הרעיון לרבי, ונענה (אג"ק חכ"ב עמ' שעו) - "הרי כיוון לתגובתי שאה' שבע רצון מזה, ויותר משביעת רצון יש כאן..."

הספר כולל עשרות מאמרים על אדמו"ר הזקן ועל חסידות חב"ד שנכתבו על ידי אישים רבים ומגוונים, מהם חוקרים בעלי שם, ומהם רבנים הנושאים במשרות בכירות. מגוון זה של כתבים מביא עמו את המגוון הרחב של נושאי הכתבות הכולל בתוכו כתבות על חידושי אדמו"ר הזקן בהלכה, ניגוניו, מאורעות מיוחדים בתולדות חייו, השפעתו הכבירה בתפוצות עם ישראל, תרומותיו לעולם הפסיכולוגיה, ועוד.

מסיבות שונות, התעכבה הוצאתו לאור של הספר, ורק כשש שנים לאחר מכן, לקראת יום ההילולא של אדמו"ר הזקן בכ"ד טבת תשכ"ט - יצא הספר לאור בשם 'ספר הק"ן'.

אצל הספינה מה טוב). ובהפגשם יספרו לו ע"ד עבודת אנ"ש באנגליא ובטח יקבלו ויבקשו ממנו ג"כ פ"ש מפורטה מביקורו אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א ביום א' דחג השבועות . . ויראו כי פגישתם ושיחתם את הרב הרצוג שליט"א יתפרסמו בעתונות שלהם, וקטעי העתונות יואילו נא לשלוח לנו"...

בין הנוכחים בקבלת הפנים היה גם ר' שניאור זלמן דוכמאן ע"ה, כפי העולה מן האגרת שנשלחה אליו מאת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (נדפסה באג"ק ח"ג עמ' קעט): **"ת"ח על השתתפותו בפגישת הרב הרצוג שי' וההודעה עד"ז. ויש תקוה לתוצאות טובות עי"ז באיזה מעניני פליטי אנ"ש אשר באה"ק"...**

לאחר הביקור שלח הרב"צ - כבקשת המזכירות - גזיר עיתון המדווח אודות קבלת הפנים של אנ"ש, אליו צירף מכתב מפורט מיום כ"ז סיוון תש"ט עם כל הנעשה, ובו כתב:

"...כפי שיראו מקטעי העתון שנתפרסם היום פגשנו את הרב הרצוג שליט"א בהנמל ות"ל שהשגנו היכולת לזה ומבלעדינו לא ה' איש. והדגישו זה אשר הליובאוויטשער האבן זיך איינגעקערט [=הצליחו להסתדר]. בחזרה ללונדון בעה"י השגנו רשיון ליסע אתו במרכבה אחת . . ברדתנו יחד ממרכבת המסע פגשו מנהלי מרכז "המזרחי" ובראשם נציג מדינת ישראל באנגליא. מתחילה חשבו אשר גם אנחנו באנו בלויתו מאה"ק ת"ו וכשנודע להם מנסיעתינו להנמל פעל עליהם רושם טוב בעה"י.

"במשך זמן נסיעתינו ללונדון מסר לי הרב הרצוג שליט"א פ"ש מכ"ק אדמו"ר שליט"א ומהרושם שפעל עליו ביקורו מפעולותיו הנשגבות של כ"ק אדמו"ר שליט"א באמצעות המוסדות כו' שנתיסדו באה"ב . . לאחר

ר' בניציון שפוטוב ע"ה בקריאת מכתבו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בחגיגת חנוכה בית ליובאוויטש לונדון

בסמיכות לחג

ה'תש"ט הגיע הרב הרצוג לניו יורק ונכנס ליחידות אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, כאשר באותה הזדמנות גם נפגש לראשונה עם כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.

זמן מה לאחמ"כ ערך הרב הרצוג ביקור מיוחד בקרב אנ"ש באנגליה. ממזכירות כ"ק אדמו"ר הריי"צ נשלחה ההוראה אל ר' בניציון שפוטוב, כי הרב הרצוג בדרכו לאנגליה ועל אנ"ש שם לקבל את פניו: "ב"ה י"א סיון תש"ט. כבוד הרה"ח וו"ח אי"א וכו' מוהר"ב שי' שלום וברכה. הרב הראשי ר' יצחק הלוי שליט"א הרצוג מפליג בספינה "ניו-אמסטרדם" ביום ו' הבע"ל בדרכו לאנגליא, וישתהה שם כשני שבועות בערך.

נכון ונחוץ אשר משלחת אנ"ש יפגשו את הרב הרצוג שליט"א בבואו ללונדון (ואם אפשר לסדר אשר יהיו כשלשה באי כח גם

בקורת מלאכות שלנו את הרב הרצוג שליט"א
אשתדל בעה"י לפרסם בהעתונים וגם לשלוח
להם הקטע. בכבוד ובאיחולי כל ט"ס, בן ציון
שמטוב".

במכתב שנשלח מאת כ"ק אדמו"ר מלך
המשיח שליט"א לר' בנציון שמטוב בר"ח
תמוז תש"ט (אג"ק ח"ג עמ' קנו), מוזכר שוב
אודות ביקור ייחודי זה ואודות שילוח הידיעה
העיתונאית אודות כך: **"... בטח ישלח לכאן
עקז' [עקזאמפלער - עותק] של התמונות
של אנ"ש עם הרב הרצוג כן הקטע מהעתון
כשתפרסם התמונה במכ"ע [מכתבי-עת]"**.

הרב"צ אכן דיווח במכתבים וכן שלח גזירי
עיתונות אל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ואל כ"ק
אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ואלו מופיעים
כנספחים באגרות-קודש אדמו"ר הריי"צ (ח"י
עמ' קצח ואילך). בקשר לביקור זה כתב כ"ק
אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע (שם) כי **"נהייתי במאד
מהסדר אשר סידרו בפגישת הרב הראשי
הרצוג שליט"א מאה"ק ת"ו והשית"ת יעזרם
בכל עניניהם בגו"ר..."**

בגזיר העיתון שנשלח אל כ"ק אדמו"ר

מהוריי"צ, נכתב (בתרגום מאנגלית): **"...
כאשר ד"ר הרצוג ירד מהאונייה בסאות'
המפטון פגשו אותו שני חסידים השייכים
לחב"ד, ראשי-תיבות חכמה, בינה, דעה.
מייסד חב"ד, אמר לי ד"ר הרצוג, היה אחד
מהאנשים הגדולים שגידלה היהדות הפוסט-
תלמודית, והקשורים אליו הקדישו את חייהם
כדי לשמור על רוח החיים ביהדות"...** נראה כי
רבה במאוד היתה הערכתו של הגרי"א הרצוג
אל כ"ק אדמו"ר הזקן ותורתו, שכן על כך כתב
גם במאמר המיוחד שלפנינו - אשר נכתב בידי
הרב הרצוג עבור **"ספר הק"ן - קובץ מאמרים
על אדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מליאדי"
שנערך במלאות ק"ן שנה להסתלקותו בכ"ד
טבת תשכ"ג, אך יצא לאור לפועל בשנת
תשכ"ט בידי הפרזידנט מר זלמן שז"ר.**

המאמר, שנקרא שמו בידי כותבו "להפצת
תורת חב"ד - והתניא", נשמט ולא הודפס
בספר מסיבה לא ידועה, וכעת מתפרסם
הוא כאן לראשונה - לרגל שנת המאתיים
ועשר להסתלקות הוד כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע
(תקע"ג-תשפ"ג)¹.

דברי פתיחה

ונחזיק טובה להיוזמים הנכבדים והיקרים הי"ו של ספר הזכרון הזה
אשר בראשם עומד כ"ק האדמו"ר מליבוויץ שליט"א. חושבני שהזמן
גרמא לעשות מאמץ מיוחד דווקא בימינו אלה להפיץ תורת החב"ד.

אפילו בציבור הנאמנים למסורת האבות, ניכר לצערינו העמוק שפל מהבחינה של הרוח
והמחשבה. "ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראוהו יחד לא ירומם" (הושע י"א). כוונת
הנביא לדעתי היא זאת: תלואים מלשון תלא, תלה, במובן של התרגום לדברי הימים

(1) **הערת המערכת:** בעניינים מסוימים המאמר אינו תואם במדויק את שיטת כ"ק אדמו"ר מלך
המשיח שליט"א; ועל כן ראינו לנכון להעיר כי אין המערכת אחראית כלל לנכתב בו.

כבר מהבחינה הזאת
צריך לפתחה ולטפחה,
דווקא בימינו אלה,
ולהרביץ את תורתה
בישראל, בתפוצות
ובארץ, ומובן מאליו
שבראש ובראשונה
באה בחשבון תורתו
של המיסד עצמו

א', כ"א, ט"ו "קאים ותליל באווירא", מורם מהארץ ולא מגיע לשמים. עמי התחילו לזוז בקדרך של תשובה, והנביאים קוראים אותו אל "על", להתרומם מעלה מעלה להגיע עד ה' אלקיו, כאמור, "שובה ישראל עד ה' אלקיך וגו'".

אבל אעפ"י שכל הנביאים כולם יחדיו קוראים אותו הוא איננו מתעלה. "יקראוהו" בלשון רבים ואח"כ לא "ירומם" בלשון יחיד, כלומר אעפ"י שהקריאה יוצאת מאוחדת מפי כולם², כאילו יוצאת מגוף אחד, לא הועילה לרומם את עמי "לא ירומם", מבנין הכבד, להורות, שעדיין צריך מאמץ חזק להעלות את העם לאביו שבשמיים, אעפ"י שכבר התחילה התזווה.

תקופה איומה ללא רומה לה, עברה עלינו. והנה הורגשה איזו תנועה כלפי מעלה, איזו תזווה של תשובה, אבל במידה מועטת, לא יותר מבחינת "קאים ותלול באוירא". שמא תאמרו שאין לנו קנה המידה למדוד את כמותה ואיכותה של התזווה, תשובתכם בצידכם: א', "המעשה". ר' אליעזר לא אמר "אין ישראל נגאלין אלא ע"י תשובה", כרגיל על לשון העם, אלא "אין ישראל נגאלין אלא ע"י תשובה ומעשים טובים". ומכיוון שלא נראה שינוי מעשה וסימן שהתזווה קלושה; ב', ההשפעה על הרחוקים, כלומר על אחינו שנתרחקו. אילו היתה התזווה כבירה, בהכרח שהיתה מולידה תסיסה בקרב רבים מהם.

דרושים לנו היום כוחות רוחניים מוסריים אדירים לרומם "אל על" את היהדות הנאמנה תחילה, וממנה תוצאות לתנועת תשובה כללית. דומני, שאחד הכוחות ההם נמצא בחסידות

(2) מכאן הוכחה מגולה לגדולי הדור הזה. אפילו קריאה לתשובה אינה יוצאת באיחוד מכל גדולי התורה, שהם בבחינת נביאים, כמאמרם ז"ל "ובנביאי אל תגעו אלו ת"ח", וזה שנאמר בזה"ק שאין ישראל נגאלים עד שיעשו הצדיקים תשובה, ודי לחכימי ברמיזא.

החב"דית, בתורתו של הרב מליאדי ז"ל, אלא שצריך להפעיל אותו כוח, להגדילו ולהאדירו, עד שיפשוט בין העם על שדירותיו הרחבות.

בחסידות החב"דית יש מה שאין בחסידות הבעש"טית, (וכמובן שיש בזה מה שאין בזה, אבל אין לפנינו עכשיו עיון של השוואה). החסידות הבעש"טית פנתה במיוחד אל המוני העם בכוונה לרומם אותם, וכנגדה החסידות החב"דית התכוונה בעיקר אל הלומדים ואל אנשי השכל והתבונה, אולם היא לא נטתה לבסס את היהדות על יסודות פילוסופיים, כמו שניסו רבים מגדולי ישראל מרבינו סעדיה ז"ל ואילך, עפ"י הסיסמא "דע את אלוקי אביך". היא מתבססת ובונה את בניניה לא רק על יסודות התורה, אלא על יסודות סודות התורה, מעשי בראשית ומעשי מרכבה, רזי עולם, ורזין דאוריתא, אכן יחד עם זאת היא מקשטת את בניניה, התלולים שמימה, במונחים ובלקחים פילוסופיים שאולים מחכמי ישראל של ימי הביניים, והיא חודרת גם כן אל תוך הנפש האנושית, באופן עצמאי, אבל זאת היא עושה בדרך מקורית, והיא מגלה שם דברים שלא שזפתם עיני הפילוסופיה הרתית, ושוב היא קולעת מהם "מקלעות כרובים ותימורת ופטורי ציצים" ומצפה את קירות היכלותיה.

דומני שבעלי המחשבה ועדיני הרגש שבעמנו בימינו אלה, כבר קצה נפשם ב"שלטון השכל ההחלטי והאבסולוטי". מיום ברוא ה' אלוקים אדם על הארץ לא היתה תקופה

הרב הרצוג בביקור בשיבת תות"ל בלוד, אייר תשי"י

לפיכך מכל הטעמים האמורים, אומר אני שהשעה מוכשרת במידה גדולה לקרב את הלבבות לאביהם שבשמים, לרומם "אל על", לקרבם לתשובה, ע"י הפצת תורתו החסידית והמוסרית של רבינו הקדוש, נר ישראל, האדמו"ר הזקן זיע"א

שבה גבר שלטון השכל כבתקופה המודרנית, לא היה עם שבו חזקה ועצמה כ"כ הלוגיקה והעקביות השכלית והתפתחו כ"כ המדע והטכניקה (פרים של אלה) כהעם הגרמני, וכמו כן לא היתה תקופה בהיסטוריה העולמית שראתה אכזריות שטנית כזו מצד בני אדם בעלי תרבות גבוהה שבגבוהות, כתקופה המודרנית, ולא היה עם ששקע כל כך בטומאת האכזריות התת אנושית כהעם הגרמני, עם השכל עם הלוגיקה, עם המדע והטכניקה, כימינו אלה.

אולם, מאידך גיסא, התורה העידה על ישראל שהוא עם חכם ונבון. השכל האנושי אמנם מוגבל ומצומצם ואף המוח הכי כביר, הכי ענקי, הלוואי שיוכל לגשת סמוך לערפל "אשר שם האלוקים", ואיוולת מסוכנת היא מצידו להרוס ולפרוץ לחדור אל תוך הערפל. יכול הוא השכל, וצריך הוא לשמש מבחין, מבדיל, בין ערפל לערפל, בין מסתורין למסתורין, בין הערפל אשר שם האלקים, אלקי עולם, ה' אלוקים אמת, לערפל אשר שם תוהו ובוהו, הבלי המיסטיקה של אומות העולם, אף על פי שמעבר לגבולות ידועים, השכל האנושי אין אונים הוא, ואין כוחו יפה מכח החי, האילם, ולפיכך התורה והנבואה וספרי החכמה שבה"ק וחז"ל מייקרים את שם השכל ומעריכים אותו עד למאד, ובמידה שלא תמצא, להבדיל, בשום ספרות דתית של העמים הקדמונים. ולפיכך בכדי להשפיע שפע קודש, שפע של תשובה עילאה, על העם הזה, חשוב מאוד שהגישה אליו לשם כך, בכל התנשאותה על כנפי נשרים, תכלול חלקים פילוסופיים ופסיכולוגיים ויחס של כבוד כלפי החכמה והמדע.

את זה אנחנו מוצאים במשנתה של החסידות החב"דית, וכבר מהבחינה הזאת צריך לפתחה ולטפחה, דווקא בימינו אלה, ולהרביץ את תורתה בישראל, בתפוצות ובארץ, ומובן מאלי שבראש ובראשונה באה בחשבון תורתו של המיסד עצמו, האדמו"ר הזקן נבג"מ.

עוד אחרת יש, וצריך להיות רצון חכמים לגלותה, וזו היא: החסידות החב"דית בפי מייסדה הגדול מדגישה בהרבה את הערך של טהרת המידות ותיקונן, את המוסריות עד למרום שיאה: "וכן ברברים שבין אדם לחבירו מיד שעולה לו מהלב למוח איזו טינא ושנאה, ח"ו, או איזה קנאה או כעס, או קפידא, ודומיהן, אינו מקבלין במוחו וברצונו, ואדרבא המוח שליט ומושל בוח שבלבו לעשות ההפך ממש, להתנהג עם חבירו במדת החסד וחיבה יתירה

יתברכו העושים והמעשים בספר הזכרון הזה ובהפצת תורתו של ז'
בחסידות, ומשנה ברכה ישאו כשיוצאו לאור, בהוצאה חדשה ומשופרת בז'
הערות מאירות, גם את השו"ע של הרב ואת תשובותיו היקרות.
בתפילה לצור ישראל לשלוח לנו אורו ואמתו ולבאלנו באולה של:

בקרוב, *שמעון ז"ל*

כתב ידו של הרב הרצוג בחותמו של המאמר

מודעת לו לסכול ממנו עד קצה האחרון ולא לכעוס, ח"ו, וגם שלא לשלם לו כפעלו, ח"ו, אלא אדרבא לגמול לחייבים טובות, כמ"ש בזוהר ללמוד מיוסף עם אחיו". ישראל שבדור הזה, אם ירודים הם בהשוואה לדור שלפניהם בקיום המצוות שבין אדם לחבירו, וברך כלל מורגש בתוכם הערצה עמוקה כלפי מוסר היהדות וכלפי המגשימים אותו בחייהם באמת ובתמים, ומכאן נפתח לגישה ללבם של ישראל שבדור הזה ע"י החייאת תורת החב"ד.

זאת ועוד אחרת: תורתו של בעל התניא יש בה כח מושך מיוחד מפאת גאונותו ההלכתית. עובדה היא שבעלי השכלה שבנו, שסטו פחות או יותר מאורחא דמהימנותא, אם אך למדו בישיבות בצעירותם ושכלם החד התענג על חכמת התורה הנגלית, כשיצאה מפי ר"מים גאונים כאמת, הרי בפנימיות הלב נשתמרה אצל רובם הערצה כלפי הגאונות התורתית, ולפיכך כשרוצים לרומם אותו "אל על", חשוב מאוד שצינור ההשפעה עליהם יהי' יוצא מלקחו ומאמרתו של אדם עילאה שהיה גם גאון תלמודי אדיר באדירים, וכזה היה הרב ז"ל.

ולפיכך מכל הטעמים האמורים, אומר אני שהשעה מוכשרת במידה גדולה לקרב את הלבבות לאביהם שבשמים, לרומם "אל על", לקרבם לתשובה, ע"י הפצת תורתו החסידית והמוסרית של רבינו הקדוש, נר ישראל, האדמו"ר הזקן זיע"א. יהי רצון שבזכותו הגדול יעמוד לנו בימי הכרעה אלו מבחוח ומבפנים, להטות את לב שליטי העולם לטובתנו, אם עדיין לא עלה הרצון מלפני אבינו שבשמים יתברך ויתעלה לגאלנו בירו החזקה ובזרועו הנטויה כבימי צאתנו ממצרים, ומבפנים, לערות רוח ממרום על אחינו התועים, התרים אחרי לבכם ואחרי עיניהם, לשוב למקורם ולשורשם.

יתברכו העושים והמעשים בספר הזכרון הזה ובהפצת תורתו של הרב ז"ל בחסידות, ומשנה ברכה ישאו כשיוציאו לאור, בהוצאה חדשה ומשופרת בצירוף הערות מאירות, גם את השו"ע של הרב ואת תשובותיו היקרות.

בתפילה לצור ישראל לשלוח לנו את אורו ואמתו ולגאלנו באולה שלמה במהרה בקרוב.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג

ישיבת מועצת הרבנות הראשית, הגר"א הרצוג בראש השולחן לצד הראשל"צ הגר"י ניסים

"התענגתי להכיר את הרה"ג הערצאג הצעיר והוא א ריינער תלמיד חכם"

קשרי רבותינו נשיאינו עם הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג ז"ל,
רבה הראשי של ארה"ק

– באיזה שנה חי' הדבר לא אוכל לדעת
בעת, כי חלק גדול מרשימות היומן שלי
הוא עוד בדרך מאיראפא לבאן עם אוצר
הספרים שלי – ובשחזר לביתו סיפר לי
אדות גודל הקירוב שקרבו כבוד אביו
הרה"ג את הערצאג נ"ע ואשר ביתו –
כבוד אמו הכבודה – דאגה לאפות חלת
לחם עבורו.

בפעם הזה – המשיך כ"ק אאמו"ר
הרה"ק את ספורו – התענגתי להכיר את
הרה"ג הערצאג הצעיר והוא א ריינער
תלמיד-חכם [=תלמיד-חכם 'נקי'] ובשעת
שיחתי עמו ראיתי שמלבד גדלו בתורה
הוא בקי גם בחכמות ושפות, ועלה

הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג ע"ה (כ"ח
כסלו ה'תרמ"ט – י"ט תמוז תשי"ט), רבה
הראשי של ארץ ישראל, זכה להיות בקשר
הרוק עם שלושה מרבותינו נשיאינו:
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, כ"ק אדמו"ר
מהוריי"צ נ"ע, וכ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע תיאר במכתבו
אל הרב הרצוג מכ"ד אדר ה'תש"א (נרפס
באג"ק ח"ה עמ' רפג) את רשמיו של אביו,
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, מפגישתו עמו:
"באחת מנסיעותיו של הוד כ"ק
אאמו"ר הרה"ק למענטאן נתעכב בפאריז

הנני מקוה אשר כבוד הרבנים היראים שליט"א, החפצים בהחזקת הדת באה"ק ת"ו ימצאו חבר טוב בר פועל בדרכי האהבה והקירוב. והשי"ת יהי בעזרו ברוחניות ובגשמיות, והנני הדו"ש מוקירו ומכבדו כערכו הנעלה

היחס הנכון לציונות (ראה לדוגמא באגרת הנזכרת בארוכה). היקפם של מכתבים אלו עולה על עשרות רבות של מכתבים.

כשעלה על כס הרבנות הראשית בארץ ישראל, שלח אליו כ"ק ארמור מהוריי"צ נ"ע מכתב מלא איחולים וברכות (ה' שבט תרצ"ז, אג"ק ח"ד עמ' לה):

"ליום עלותו לכהן פאר רב ראשי ברבנות הראשית בארץ הקודש ת"ו. מזל טוב, יתן השי"ת ויהי' בשעה טובה ומוצלחת ובכל אשר יפנה לטובת החזקת הדת בכל ענפיו, בכשרות, בשמירת שבת ובשמירת הטהרה, בלימוד הטהרה וכו' באה"ק ת"ו ישכיל ויצליח. והנני מקוה אשר כבוד הרבנים היראים שליט"א, החפצים בהחזקת הדת באה"ק ת"ו ימצאו חבר טוב בר פועל בדרכי האהבה והקירוב. והשי"ת יהי' בעזרו ברוחניות ובגשמיות, והנני הדו"ש מוקירו ומכבדו כערכו הנעלה..."

ברעינוני המאמר אין דברי תורה מקבלין טומאה און דאס רוף איך א ריינער תלמיד-חכם [=ואת זה קורא אני תלמיד-חכם 'נקי'] והפליג בשבחו.

אחרי כן הוסיף כ"ק ארמור"ר לומר אשר חכמות חיצוניות מנגדות לתורה ומשתדלות לטמאה, אבל מי שיראת הטאו קודמת לחכמתו הנה דברי התורה שלו דוחין את הטומאה, ואדרבא הוא ממוכי הרבים גם בחכמתו נוסף על תורתו כמו הרס"ג הרמב"ם והרמב"ן נ"ע בדורותיהם..."

בנוסף למכתב זה, הייחודי באורכו, אגב, עמד הגרי"א בקשרי מכתבים הדוקים עם כ"ק ארמור"ר מהוריי"צ נ"ע, בקשת רחבה של נושאים - החל מעניני הלכה כשחיטה וטהרת המשפחה וכלה בעסקנותו הציבורית, כבקשת הסיוע להשגת הסרטיפיקטים (=אישורי עליה לארץ ישראל) עבור חסידים וכן אודות

בשנת תשט"ו,
 שלח הרב הרצוג
 מכתב מיוחד
 במינו בו ביקש
 מכ"ק אדמו"ר
 מלך המשיח
 שליט"א שיואיל
 בטובו לענות על
 מספר ענינים
 המוגדרים
 כסתירות,
 כביכול, בין
 התורה למדע.

מכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י אל הגר"א הרצוג, בברכת "צאתכם לשלום" בדרכו לביקור באנגליה

המשיח שליט"א אודות ענינים שונים הדחופים בארץ הקודש, על מנת שיפעל בהם מתוקף תפקידו: הקמת חזית דתית מאוחדת (ראה אג"ק אגרת תתקכה ועוד), איסור ההפלגה באניות ישראליות בשבת (ראה אגרות א'שכ, ד'תקיט, ד'תקנה, ועוד), אי הבעת תמיכה בחוגים רפורמים (ראה אגרת ד'שו) ועוד רבים.

בין מסכת ההתכתבויות מצינו קשר מעניין, המצביע על הערכתו הגדולה של הגר"א אל כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: בשנת תשט"ו, שלח הרב הרצוג מכתב מיוחד במינו בו ביקש מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שיואיל בטובו לענות על מספר ענינים המוגדרים כסתירות, כביכול, בין התורה למדע. במכתב המענה

במכתבים רבים אלו מכנה כ"ק אדמו"ר מהור"י צ את הרב הרצוג בתארים מפליגים: "הרב הגאון, מפורסם לשם תהילה ותפארת בתוככי גאוני יעקב מחזיקי הדת ועסקני הכלל, בעל מידות תרומיות, החכם הנודע, איש ירא אלוקים, מורנו הרב יצחק אייזיק שליט"א הרצוג". הרב הרצוג גם הוא במכתביו כתב על כ"ק אדמו"ר מהור"י צ במשנה ידידות: "ידיד ה', אדמו"ר כ"ק גאון ישראל ותפארתו, עמוד הימני לתורה וליראה, מגזע אראלים וישישים, כבוד קדושת תורתו, מרן יוסף יצחק שניאורסון שליט"א".

גם עם כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ניהל הגר"א הרצוג מסכת קשרים מסועפת. במכתבים אליו מעוררו כ"ק אדמו"ר מלך

הרב הרצוג בביקור בביה"ס לפלאכה בכפר חב"ד, לצד ר' פנחס אלטהויז ור' שאול דובנר זיליג תשט"ג

הלוויית הרב הרצוג

אל אגודת חסידי חב"ד בארה"ק בו כתב: "בטח תשתתף משלחת מאגודת חב"ד וגם בשמי בהלויה וניחום אבלים"... במשלחת זו נמנו חשובי חסידי חב"ד באותן השנים - כהרע"ז סלונים, הר"מ גורארי', הר"פ אלטהויז, הרא"ס יודאסין, הר"א קרסיק ועוד, שזכו ללוות את הגרי"א הרצוג בדרכו האחרונה בשליחות-קודש כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.

אג"ק ח"י עמ' שסא), סירב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לבקשתו מפני טורח הזמן:

"לאחרי ההפסק במכתבים נעים לי לקבל מכתב כהדר"ג, וברצון הייתי ממלא בקשתו . וכנראה, שכוונת כהדר"ג ביחס להסתירות המדעיות, כביכול, בזה, הנה השקו"ט הם על פי רוב בעל פה, ולדאבוני אין הזמן מספיק להעלותם על הכתב או אפילו לרשום ראשי פרקים. במקרה אחד, יוצא מן הכלל מפני סיבה, באתי גם בכתב ומוסג"פ העתקה..."

(למכתב זה צורף המכתב שכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שנתיים לפני"כ בנושא זה, ונדפס בח"ז עמ' קלג). בהמשך המכתב מוסיף כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ברכות לרגל היבחרו של הגרי"א להמשיך בכהונת הרב הראשי בארה"ק, השזורות מציטוטי מאחז"ל, זהר וחסידות.

אמנם, כמעט שנה לאחמ"כ, שב ונענה כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ע"כ במכתב אל הרב הרצוג, כאשר לאחר הקדמת תודה על פעולותיו השונות, כתב: "בהזדמנות זו מצורף בזה מה שעלה ברעיוני בהנוגע לבעיות במכתב כהדר"ג שליט"א האחרון..." המכתב הארוך והמפורט משתרע באג"ק על פני כארבעה עמודים (ח"ג עמ' קמב ואילך) ובו מענה על שאלותיו הנזכרות בעניין סתירות המדע והתורה, בעיקר אודות סתירת גיל העולם.

לאחר הישמע הידיעה אודות פטירתו של הרב הרצוג בחודש תמוז תשי"ט, שיגר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מברק

"משיח צדק אמר לפניך"

מראות קודש מימי הסליחות
בצל כ"ק אדמו"ר פלך המשיח שליט"א

”כהמסורת בליובאוויטש מכמה דורות, מידי שנה בשנה, להגיע ל”סליחות” -
”פתנדנדיס” משמחת ההתוועדות שלפני”כ, הרי גם השנה לפני ה”סליחות” רקדו
התמימים בשמחה רבה ועצומה, ובזה בעצם נכנסו לאוירה המיוחדת של חודש תשרי”
(יופן ”בית חיינו”) | בכניסתו לאמירת ה”סליחות’, ז”ך אלול ה’תנש”א

”בשעה 1:05 נכנס הרבי לביהכ”ס כשבירו הק’ דפי
הסליחות המוגדלים. הש”צ הי’ כרגיל ר’ יוסף הלוי
ווינבערג שי’ וסיים בשעה 1:48” (יופן ”פאקס א שיחה”)
| בעת אמירת ה”סליחות’, אור לכ”ב אלול ה’תנש”א

"בסיום אמירת הסליחות הביט הרבי על דפי הסליחות בתחילתן וקיפלן, אח"כ הסתובב לעבר הקהל. אחרי הכרזת הגבאי התחילו לנגן כרגיל ירחפנא דעני, אולם הי' נראה (לכאורה) ע"פ הרבי שרוצה לומר שיחה היות שלא עודד ונהיה שקט, אולם כעבור שני' הניף הרבי ידו הקי"ם... (יומן "פאקס א שיחה") | בסיום אמירת הסליחות; אור לכ"ב אלול ה'תנש"א

בעת אמירת הסליחות; כ"ז אלול
ה'תנש"א

”בהמשך השיחה דיבר על ההכנה לאמירת ה”סליחות”, והרבי חזר על סיפורו של כ”ק אדמו”ר הרי”צ שפעם התוועדו חסידים במוצאי שבת ”סליחות” . . ולאחר מכן הלכו לאמירת ה”סליחות” בשמחה וטוב לבב, באופן ש”התנדנדו” בלכתם... כאן העיר הרבי, כי בעצם ”אסור” לומר זאת בהתוועדות שנשמעת ב”שידור-חי”, שכן יבואו מיד בטענות, אך לאמיתו של דבר זהו ענין מפורש בגמרא: ”ובדחי רבנן!”... (יומן ”שנת הקהל בבית חיינו”, ח”י אלול תשמ”א) | בצאתו מ”סליחות” במוצאי מנוחה, אור לכ”א אלול תשמ”א

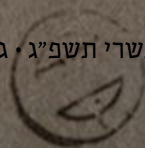
”אחר ערבית הודיע כ”ק אד”ש להריל”ג על שיחה! מיד הכינו את הסטענדער. כ”ק אד”ש ניגש, ואמר שיחה בת 50 דקות. (יומן ר’ מרדכי יהושע יעקובוביץ’) | השיחה וחלוקת הדולרים שלאחריה, אור לכ”ו אלול היתנש”א

”יִישַׁר כַּח, וּכְתִיבָה וּחְתִימָה טוֹבָה
לְשָׁנָה טוֹבָה וּפְתוּקָה, בְּתוֹךְ כָּלֵל
יִשְׂרָאֵל, וּבְעֵינֵי הָעֵיִקְרִי - גְּאוּלָּה
הָאֲמִיִּתִית וְהַשְׁלִימָה תִּכְכֵּף וּמִיָּד
מִפֶּשׁ” (בְּרִכָּה לְאַחֲרֵי הַתְּרַת
נְדָרִים תִּשְׁנ״ב) | עֶרֶב רֵאשׁ הַשָּׁנָה
תִּשְׁפ״ט

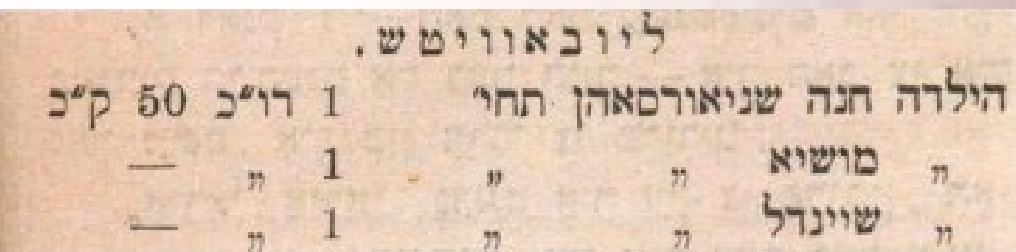

80
שנה

מזין שוועגערין

מול מי עמד אדמו"ר הריי"צ לדין תורה אצל אדמו"ר הרש"ב? מדוע לקח הרבי הריי"צ דוקא את הרבנית חיה פושקא לקאסטראפא? לכבוד מה התיישבו בני משפחת המלוכה לסעודת שבת נוספת? • תולדות חייה של הרבנית הצדקנית מרת שיינא הורנשטיין, גיסתו של הרבי מלך המשיח שליט"א ובתו הצעירה של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, בשילוב מסמכים ופרטים בפרסום ראשון • לרגל שמונים שנה ליום בו הובלה לכבשונות בטרבלינקה על קידוש ה', ה' יקום דמה

ילדות בצל תופכי תמימים. רשיפת התורמים לישיבה בגליון 'האח' בה פוזכרת הרבנית שיינא

על הצאר ניקולאי לו היו חמש בנות. כשאדמו"ר הריי"צ שמע זאת - התעלף מייד⁵.

בסיום המכתב הנ"ל, כותב אדמו"ר הרש"ב שמצבן של היולדת והתינוקת בסדר, ומברכן שיהיו בריאות ושלמות תמיד כל הימים.

כיצד עושים לכבוד שבת כאשר ישנים?

בתי אני יודע שאת יכולה לחשוב על דבר ולדמינו, הסבא (איני יכול לכתוב עליו כפי שכותבים ברגילות על אלה שאינם חיים בגופם בעולם הזה, הוא חי בלבי ובמחשבותי, זהו הדבר היחידי שיכול להחזיק אותי בחיים... והוא) אמר, שתהיי בריאה עם שנים מאושרות, שיש לך חושים עדינים.

חושים עדינים זהו תואר נכבד מאוד, במיוחד ששומעים זאת מאישיות מזהירה שכזו⁶. **מכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ, י"ד מרחשון תר"צ**

את שנות ילדותה עברה בליובאוויטש, שהייתה אז בירת חב"ד-ליובאוויטש ומקום משכנה של ישיבת תומכי תמימים. בגליון 'האח' לילדים שיצא לאור על ידי הישיבה, ניתן לראות פעמיים ברשימת

"ונקרא שמה בישראל שיינא תיי"

לילה העברה המליטה כלתי תי' בת למז"ט ונק' שמה בישראל שיינא תי'. יזכה השי"ת או"א [- אב' ואימה] לגדלה לתולחומע"ט [- לתורה לחופה ומעשים טובים] בנחת ובנקל ותהי' אשה יראת ה' באמת ובאריו"ש [- ובאריכות ימים ושנים] ואנחנו נקבל מבני יח' ומכלתי תי' ובניהם יחיו רוב נחת ועונג בכה"פ ברו"ג [- בכל הפרטים ברוחניות וגשמיות]¹. **מכתב כ"ק אדמו"ר הרש"ב, מוצש"ק כ"א טבת תרס"ד**

הרבנית הצדקנית² מרת שיינא הורנשטיין נולדה בעיירה ליובאוויטש³ בליל שבת קודש פרשת שמות, כ"א בטבת תרס"ד, בשעה 12 בלילה⁴. עוד באותה שבת נקרא שמה שיינא, על שם אם סב סבה - הרבנית שיינא, אשתו של כ"ק אדמו"ר האמצעי.

בקשר עם לידתה מסופר הסיפור הבא: אדמו"ר הריי"צ חפץ בכך זכר, כשנולדה בתו השלישית בישרה לו זאת אימו - הרבנית שטערנא שרה - בצורה עקיפה, באומרה "ילדי נהי' חצי קיסר" - ברמזה

אמר לה כ"ק אדמו"ר הרש"ב במהלך סעודת שבת, שצריך לעשות כל דבר לכבוד שבת: לאכול, לשתות, לישון וכן הלאה. ענתה ה"מוז'ינקע" [בת הזקונים] שלאכול ולשתות לכבוד שבת היא יכולה, אבל לישון לכבוד שבת – היא לא מוכנה לקבל על עצמה. והסבירה, שבגלל שהיא ילדה קטנה צריכה היא לישון במהלך היום, ואיך אפשר לעשות משהו לכבוד שבת כשישנים?

בשנת תשכ"ה חל יום הולדתה (כ"א טבת) בשבת, ובמהלך ההתוועדות סיפר הרבי סיפור זה והוציא ממנו הוראה בעבודת ה'.

יחס אישי פכ"ק אדמו"ר הרש"ב

אהובות ליבי חנהלע מושאלע שיינדעלע יחיו עמ"ש, כתבו לנו לפחות מילים אחדות משלום בריאותכן היקרה, היוצאות אתן בכל יום לטייל, הנוסעות אתן בכל יום, כיצד מבלות אתן את הזמן¹¹. **מכתב הרבנית שטערנא שרה, כ' כסלו אעת"ר**

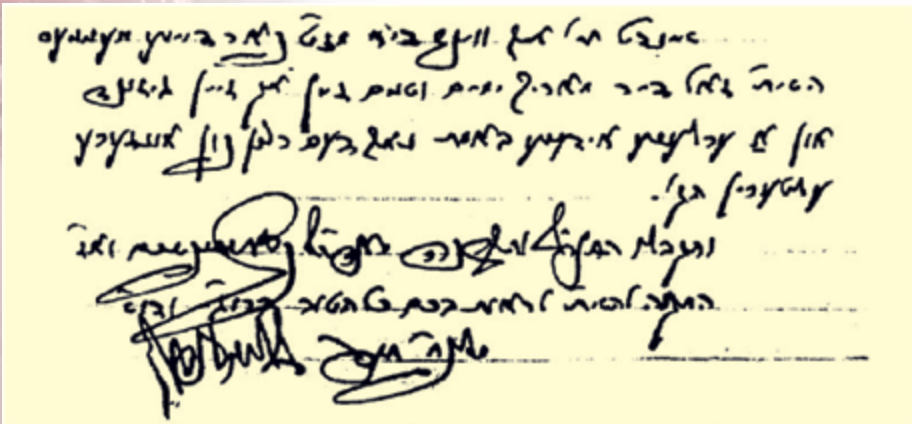
הילדים התורמים לישיבה את שמה של שיינא לצד אחיותיה. היא ואחיותיה בילו חלק ניכר מהזמן בבית סבם כ"ק אדמו"ר הרש"ב, שהיה מעורב בגידולן ובחינוכן לפרטי פרטים. זמני הסעודות בבית נקבעו – ע"פ הוראת אדמו"ר הרש"ב – לא לפי הזמן המועדף על המבוגרים כי אם בהתאם ללוח זמנן של הילדות⁸.

כשהייתה בגיל 3 והצי החל אדמו"ר הריי"צ לשחק איתה שחמט, לפעמים המשחק "הלך טוב", אבל לפעמים בכדי "לפתור" בעיות, נוצר צורך לבוא ל"דין תורה" אצל אדמו"ר הרש"ב...

באחת הפעמים חזר אדמו"ר הריי"צ מנסיעה כלשהי והביא מתנות לילדות. כששיינא התלוננה שמתנתה פגומה, הלכו אדמו"ר הריי"צ וביתו לאדמו"ר הרש"ב ל"שימוע" ופתרון העניין⁹.

הרבי מספר⁹, שבהיותה בת הזקונים, אהבו בני הבית לשחק ולהשתובב ("א רייץ טאן זיך") איתה, והיא הייתה נוהגת לאכול על שולחן אדמו"ר הרש"ב. במספר הזדמנויות¹⁰ סיפר הרבי את הסיפור הבא: באחת השבתות (בהיותה בת חמש לערך)

היי בריאה ויהודיה ישרה באפתי. איחולי אדמו"ר הרש"ב ליום הולדתה העשירי!

הרחק מחשש נלחמה. בית אדמו"ר הרשב"י ברוסטוב

היקרות יחיו אשר לומדים בטוב ושומרים הברכות והק"ש¹², "כיצד לומדות אתן עם הרבי, ומה שמעתן ממנו ביראת שמיים, כמו נטילת ידיים, ברכות, תפילה, וכה"ג. מסתמא אתן שומרות על הכל כראוי¹³."

כ"ק אדמו"ר שליט"א מספר בשם אדמו"ר הרי"צ¹⁴, שכאשר הילדות היו קטנות שחר להן אדמו"ר הרי"צ מלמד. מלמד זה סבר שלא צריך ללמד ילדים קטנים מופתים, אלא צריך להתחיל עימם דווקא עם דברים המוכנים בשכל. כאשר נודע לאדמו"ר הרשב"ב על שיטה זו של המלמד - פיטרו מיד, באומרו שסיפורי מופתים מחדירים אמונה בילדים, ויש להתחיל ללמד עמהם דוקא.

שלומה של "נכדתינו שיינדעלע"

שיינדיל תי' אני מאחל לך מז"ט עבור יום הולדתך השיל"ת יאריך ימך ושנותיך והיי בריאה ויהודיה ישרה באמת כרצון אבותינו הק"ש¹³. **מכתב כ"ק אדמו"ר הרשב"ב, ר"ח שבט תרד"ע**

באגרות קדשו של אדמו"ר הרשב"ב רואים התעניינות רבה בכל הקשור לגידולן וחינוכן של הנכדות ככלל ושל שיינא בפרט. את מכתביו של אדמו"ר הרשב"ב לאדמו"ר הרי"צ¹⁵ בנסיעותיו הרבות מחוץ לליובאוויטש ממען אדמו"ר הרשב"ב (בדרך כלל) גם לנכדות.

אדמו"ר הרשב"ב התעניין לעתים בשלומן של נכדותיו עד לפרטים הקטנים ביותר. דוגמא לכך ניתן לראות במכתב מיום ג' טבת אעת"ר¹², בהיות אדמו"ר הרשב"ב בעיר ויעסבאדען בגרמניה. נראה שאירע מאורע כלשהוא בליובאוויטש ממנו נצלו אדמו"ר הרי"צ ומשפחתו, ובמכתב מבקש אדמו"ר הרשב"ב לדעת פרטים על המעשה: "האם באמת ככוונת הסוסים נאו ורק בחצר", ושואל האם היה רעש כל כך חזק כתוצאה מזה "עד שגם הבנות יחיו הקיצו משנתם".

ניתן לראות גם כיצד אדמו"ר הרשב"ב שואל על חינוכן של הנכדות, ודואג ללימודן וליראת שמיים שלהן. ולדוגמא: "נהנית מהפ"ש (פרישת שלום) מנכדותיי

האכעבועות, והשי"ת ישלח לה רפו"ש בקרוב"¹⁵, "השי"ת ישלח לה רפו"ש ויחזקה"¹⁸, וכן ניתן למצוא בספר השיחות של אדמו"ר הריי"צ¹⁹: "היו צריכים לעשות באנקעס [כוסות רוח] לבתו הצעירה הרבנית שיינדל", ובמכתב אדמו"ר הריי"צ מי' ניסן ת"ש²⁰ "בתי האומללה חולה, והרי זו שאלת הצלת חייה". מכל זה משמע גם שמצבה הבריאותי לא היה במיטבו במהלך ימי חייה.

במכתבי אדמו"ר הרש"ב על שיינא ואליה, ניתן למצוא ברכות חמות אליה ליראת שמים ורוב נחת ממנה כרצון הרביים הק'.

בימי נשיאותו האחרונים של הרבי הרש"ב

ספרי החסידות שלי שאני מעיין בהם בתמידות אני מחלקם לנכדתי יחיו, כמובן כדי שיתנו לבעליהן ללמוד בהם. . . סדור זיטאמיר, ב' דרך החיים שער התשובה והתפלה ח"א, שער התשובה ח"ב, שערי אורה, לנכדתי שיינדל תח"י²¹. צוואת כ"ק אדמו"ר הרש"ב

בט' מנחם אב תרד"ע הכריזה גרמניה מלחמה על רוסיה. מהר מאוד הצטרפו מדינות רבות למלחמה, שנודעה לימים כ'מלחמת העולם הראשונה'. בעקבות התקרבות חזית הלחימה לליובאוויטש הוחלט במשפחת בית הרב לעזוב את העיירה. בי"ז חשון תרע"ו, לאחר מאה ושתים שנה בה היוותה ליובאוויטש בירת חסידות חב"ד – נסעה משפחת בית הרב מליובאוויטש לעיירה אראל, שם שהו מספר ימים עד אשר קבעו את מושבם

אחיות קרובות. הרבנית שיינא לצד אחותה הרבנית ח"י פושקא

בתוך ההתעניינות התמידית בשלום וחינוך הבנות, ניתן לראות יחס מיוחד ויוצא דופן של אדמו"ר הרש"ב לצעירת הבנות – שיינא.

"אינך כותבת משלום נכדתינו שיינדעלע תי"¹⁵, "מקווה אני לקבל אי"ה מכס טע"ג [מברק] מבואך שלו' ומשלו' בונ" [בתך ונכדתי] שיינא תי"¹⁶, "מאוד נהניתי משאלת בונ" היק' שיינא תי"¹⁷, "מה שלום שיינדל תי"¹⁸ – אלו ועוד התבטאויות שונות, מראות חיבה ייחודית לשיינא הצעירה.

במספר מקומות אנו מוצאים התייחסות למצבה הבריאותי של שיינא, מתוך ברכה לרפואה שלימה: "כיצד מתרפאים לה

שיינדל".

בצוואתו הורה אדמו"ר הרש"ב להביא לשיינא מספר ספרי חסידות, וכן מהחלק הכספי המחולק לנכרות 30% עבור שיינא.

טלולים ברוסיה הסובייטית

שבוע אחת קודם חגה"ש בשנת תרפ"ד הנני בא אני, ובתי שיינא ת' לפטרבורג וב"ב שי' מחכים ברוסטוב, עד אשר אשיג מעון, וגמ"ח במה להוביל את חפציי, והעתקת ב"ב יחיו אל גלות חדש²³. **מכתב כ"ק אדמו"ר הרי"צ, ט"ו מרחשון תרפ"ח**

מעט לפני הסתלקות אדמו"ר הרש"ב, החל ברוסיה השלטון הסובייטי להחליף את השלטון הצארי. השלטון הסובייטי דגל בקומוניזם המביא איתו חוקים אנטי

ברוסטוב שעל נהר הדון, הרחוקה מהגבול ומחשש המלחמה – מסע של כ-1250 ק"מ.

כארבע שנים לאחר-מכן נסתלק כ"ק אדמו"ר הרש"ב ברוסטוב. בספר 'אשכבתא דרבי' – בו מתוארת הסתלקותו של הרבי הרש"ב בפרטות – מתואר²² כיצד בנוכחות כלל החסידים הביא אדמו"ר הרי"צ את בנותיו למיטת אדמו"ר הרש"ב, באמרו: "אבא! הנה פה הילדות, הנה, מושקא, שיינדל". הבנות הרכינו ראשיהן, ואדמו"ר הרש"ב הביט בהן ורחש בשפתיו. לאחר מכן יצאו כל הקהל, כולל הרופאים, ונשארו בחדר רק בני הבית, או אז עמדו לפניו הבנות כל אחת בנפרד, אחת אחרי השניה. אדמו"ר הרש"ב הגביה ידו על ראש כל אחת ובירכה, וניתן היה לשמוע טוב את ברכת 'יברכך ה', וגם את שמות הבנות, 'וגם הם שמעו שהזכיר שמם בעת הברכה, להאמצעית מושקא, ולהצעירה

קומוניזם אנטי דתי. הפגנה נגד שלטון הצאר

מסירות נפש של ממש.

המצב ברוסיה הקומוניסטית הלך והחמיר. אנשי ה'בסקציה' החלו להצר את צעדי אדמו"ר הריי"ץ, וחפצו ח"ו לאסור את אדמו"ר הריי"ץ, ולגרום בכח להפסקת חיוזק התורה והיהדות. בעקבות זאת החליט אדמו"ר הריי"ץ לחפש מקום חדש למשכנה של חסידות חב"ד, ממנו יהיה ניתן להמשיך – ואף להגדיל ולהרחיב – את הפעילות.

לשם מטרה זו נסע אדמו"ר הריי"ץ עם הרבנית שיינא לפטרבורג – לנינגרד, שבוע קודם חג השבועות תרפ"ד. זו הייתה נסיעה חשאית שנערכה מתחת לאפס של הגפא"ו, שרצו – כאמור – לאסור את הרבי. על נסיעה זו התבטא אדמו"ר הריי"ץ ש"בפחדים גדולים נסעתי עם בתי שיינא ת' מרוסטוב לליענינגראד"²⁶.

בדרכם ללנינגרד, התעכבו אדמו"ר הריי"ץ ובתו במוסקבה הבירה, מתוך מחשבה אולי להישאר שם, אך בפועל החליט אדמו"ר הריי"ץ שהמקום המועדף לקבוע בו יתד הוא לנינגרד. מטבע הדברים, רוב אנ"ש התגוררו אז ב'תחום המושב', שהיה סמוך יותר ללנינגרד מאשר לרוסטוב, ושמהו לשמוע על מעברו של הרבי לעיר הסמוכה.

מסירות נפש על הפצת היהדות

בכל פעם שהנני נוסע, אחת מבנותי מלווה אותי אל בית הנתיבות, והפעם לותה אותי בתי מרת שיינא, וכשבאנו אל המרכבה ה' לנו עוד ארבעה רגעים... אצל המרכבה שהי' מקומי שם עמד איש בעל פנים מגושמים, בעל קומה

פלווה את הרבי אחרי הפאסר. העיירה פלחובקה

דתיים עזים, ומקשה רבות, כידוע, על שמירת תורה ומצוות וחייה יהדות מלאים.

אדמו"ר הריי"ץ, שזה עתה קיבל את שרביט ההנהגה של חסידות חב"ד, "נחלה ל"ע והי' חולה מסוכן ר"ל בסיפנאי טיף"²⁴. המצב היה חמור, והרופאים אמרו שרק נס יוכל להציל את המצב. בנות הבית (הרבנית שטערנא שרה, הרבנית נחמה דינה, ושלושת הילדות – חנה, מושקא ושיינא) חלו גם הן במחלה זו, אבל באופן קל יותר, ובסופו של דבר, בניסים מופלאים, קמו כולן ממיטת חוליין.

במכתב לדודו הרב משה הורנשטיין (בעלה של הרבנית חיה מושקא – ביתו של אדמו"ר המהר"ש), מתאר אדמו"ר הריי"ץ את הקורות איתם מאז הסתלקות אדמו"ר הרשב"ב, כולל מחלת הטיפה הנוראה. לאחר תיאור חתונת הבת הבכורה והולדת בנה, מסיים אדמו"ר הריי"ץ: "ויזכנו השי"ת בקרוב לעשות שידוכים טובים עבור בנותינו מ' חי' מושקא תחי' ומ' שיינא תחי'"²⁵.

בנסיעותיו הרבות נהג אדמו"ר הריי"ץ לצרף אליו אחת מבנותיו, ולא אחת התלוותה הרבנית שיינא לאביה לנסיעות בענייני הפצת היהדות, שרובן היו

"אנחנו הבנות של אבא - בלתי מפלגתיות" בית הסוהר שפולקה

רגעים יתרים ברחוב²⁷."

בתיאור דלעיל אפשר לראות שגם במהלך נסיעותיו של אדמו"ר הריי"צ נשתלו סוכנים למעקב אחריו, והרבנית שיינא, בדאגתה לשלומו של הרבי, עוקבת ומבחינה בכל אדם חשוד. האיש החשוד שהרבנית שיינא הבחינה בו אז, התברר לאחר מכן כיו"ר מועצת השלטון בעיר טשעליאבינסק וחבר הגפא"ו הכללית. הוא אמנם עקב אחרי הרבי, אך לא למטרות הגפא"ו אלא כי הוריו ומשפחתו היו חסידי ליובאוויטש והוא התעניין להיפגש עם הרבי²⁸.

גם כליל המאסר הידוע, במהלך החיפוש בביתו של הרבי, הרבנית שיינא מוכיחה תעצומות נפש וגבורה יהודית ומסיבה נחת רוח רב לאביה - אדמו"ר הריי"צ. וכך כותב אדמו"ר הריי"צ בתיאור הידוע ברשימת המאסר²⁹:

"ראשונה הלכו לחדר בנותי מ' חי' מוסיא ושיינא יחיו, לבקר בשם וידרשו

וכרסני עם עינים שחורות וגדולות מטילות אימה.

בתי נכנסה עמי אל התא, וכשלושה רגעים שוחחנו. בתי אמרה לי אשר האיש שעומד אצל המרכבה עושה רושם לא טוב ונדמה לה אשר כשעברנו על פניו הביט עלי בעין בוחנת, ומבקשת היא אשר כשאבוא למאסקווא יודיע מי שהוא בתליפון אשר הזקן פלוני הוטבה בריאותו ואז תדע פשר דבר²⁷.
רשימת כ"ק אדמו"ר הריי"צ, י"א אד"ר תרפ"ז

בלנינגרד לא נח זעמו של הגפא"ו, שהמשיכו לעקוב אחרי נסיעותיו ופעילותו של הרבי בשבע עיניים. סוכן מטעמם התגורר מול בית הרבי ועקב אחר כל התרחשות הכי קטנה. אדמו"ר הריי"צ כותב כי מקיץ תרפ"ו היבסקציה דורשת שישלחו אותו ואת משפחתו מלנינגרד - "שומרים צעדי, אורבים לי פן ימצאו מה להעליל עלי. הנני זהיר מלהמצא אף

מאתם לאמר להם: מאיזה פֶּאֶרְטִיעַ [מפלגה] המה, ויענו כי הם בהפֶּאֶרְטִיעַ של אביהם, בנות ישראל בעזפֶּאֶרְטִיעַ [בלתי מפלגתיות], מחבבי ארחות ישראל סבא, ממאסים בשאיפות החדשות.

מפני מה? – נשמע קול נחמנסאהן בשאלת תמהון – מפני מה – ענתה בתי שיינא תחי' – מפני מה אינני מחויבת להשיב לכם, אתם שואלים איך היא השקפתי, ועל זה עניתי לכם ועל שאלת מפני מה אינני מחויבת לענות או לתת טעמים על השקפתי, כי הלא לא לשם דיסקוסיא באתם לבקר את כתביי ואגרותיי. אנחנו – המשיכה דברי' – מה שהיינו הננו, ומה שהננו, הננו מגידים גלוי מבלי התחשב אם יערב לכם, ואם הוא לפי רוחכם או לא.

אתם צריכים להתחשב – הגיד נחמן סאהן – עם כחנו ודעתינו, הפקידות ג.פ.או. אשר בכחה ובשליחותה באנו אליכם, יכולה היא לפתוח גם פה אלם, ולספר גם המונח תחת כף הלב. אומנים נפלאים הם החוקרים שלנו כי להם אומרים את הכל, שם... אין מקום לכחד, שם... מדברים ברצון או שלא ברצון, שם... הכל נימס, שם אבן ידבר ויספר.

כל האסון – ענתה בתי תחי' – הוא בזה, אשר חפצים ליקח הכל בכח, באלמות ובורוע, עד כמה מאוסה היא ובלתי יסודית הדרך הלזו לקחת את בעלי השכל ובעלי הדיעה, בכחו של האגרוף ובהפחרת קנה רובה.

לא אכחד כי נעים הי' לי לשמוע דברי' האמורים בהשכל בקיריות – כמוכן עשוי' – ובקול מוחלט, אבל עם זה יראתי במאד לגורלה אשר לא יעלה בדעתו של נחמן

סאהן זה, המתפאר בכחו ואלמות ידו, לשום עלי' עונש מאסר".

כאשר מהרהר התברר שאכן כ"ק אדמו"ר הריי"צ עומד להיאסר בפועל, הוכו בני המשפחה בתדהמה. את תגובת הרבנית שיינא ואחותה, הרבנית חי' מושקא, מתאר אדמו"ר הריי"צ: ". . . שתי בנותיי העומדות כולם לבנים כשלג, ועיניהם יורדות מים".

כאשר חזר אדמו"ר הריי"צ מבית הכלא טרם נסיעתו לקוסטרומה, בהתקרבו לביתו רצה הרבנית שיינא לקבל את פניו, ועד מהרה התעלפה מהתרגשות⁸. לנסיעה לקוסטרומה הצטרפה מבין האחיות הרבנית חי' מושקא. במכתב שכתב ר' זלמן דוכמאן לרבי בשנת תש"ט, מספר ר' זלמן שהסיבה שדווקא הרבנית חי' מושקא נבחרה לנסיעה היא "אדמו"ר שליט"א אמר שלקאסטראמע תיסע היא כי הבכורה [חנה] צו שארף [חריפה מדי] והקטנה [שיינא] צו שטיל [שקטה מדי]³⁰ – עוד עדות מעניינת לאופי' העדין של הרבנית שיינא.

עקב המצב המסוכן להישארות בלנינגרד, נוסע כ"ק אדמו"ר הריי"צ ל"דאטשע" לעיירה מלחובקה לשישה שבועות, ולנסיעה זו מצטרפות גם הרבנית נחמה דינה והרבנית שיינא³¹.

כמתבקש מהמצב המתוח, ולאחר שתדלנות רבה, באסרו חג הסוכות תרפ"ח (כשלושה חודשים לאחר שובו מקוסטרומה) עוזב אדמו"ר הריי"צ ומשפחתו (- הרבנית שטערנא שרה, הרבנית נחמה דינה, שלושת הבנות, הנכר, הרש"ג והרבי מלך המשיח שליט"א) את ברית המועצות ומתיישב בריגא, בירת

לקראת חודש כסלו תרפ"ה, לאחר כחודש של שהות במלון, שוכר אדמו"ר הריי"צ ברחוב פולקוועזי בריעזי 10, שתי דירות למשפחת בית הרב בריגא³². הדירות הן קומה מעל קומה, כאשר הקומה העליונה היא דירת אדמו"ר הריי"צ והרבנית עם שתי בנותיו, הרבנית חיה מושקא והרבנית שיינא³³.

בדרך לחתונתו של הרבי מלך המשיח שליט"א

בהוואג' [- קרון] שלנו הי' ששון ושמחה משקה ופארבייסן לא חסר לנו והי' לרוב, ועל הטוב הזה אזכור לטוב את בתו הצעירה של רבנו שליט"א, שיינדעלע ת' . . היא, היקרה, בכח כשרונה וברוב טובה ועדינותה, הכינה לנו אוכל ומשקה עם כל מעדנים, על הדרך השמח הזה . . עתיד אהי' ליתן דין וחשבון אם לא אדגוש בה, כי רק כחה ועוצם ידה עשה לנו את החיל הזה אשר אכלנו ושתינו, שבענו והותרנו, שמחנו ורקדנו, וקולינו הי' נשמע להוואג' של רבינו שליט"א אשר בטח נהנה מזה, כי שמחתנו הלא שמחתו היא³⁴. **יומן הרא"ח אלטהויז הי"ד³⁵ מחתונת הרבי מלך המשיח שליט"א**

בחתונת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א סייעה הרבנית שיינא רבות. בתיאור החתונה של נאמן בית רבי הרה"ח ר' אליהו חיים אלטהויז הי"ד, שהיה השומר של הרבי במהלך יום החתונה, מזכיר הוא את הרבנית שיינא כאחת מהמארגנות העיקריות של שבת

אני כותבת לך מלודו, היכן שאני מתארחת עכשיו. מכתבה של הרבנית שיינא (באדיבות בית הפכירות קעסטנבוים)

1856. 15. 18.

ה'אויפרוף' של הרבי שליט"א "כרוב יופיו ותפארתו", אך את עיקר תפקידה הוא מזכיר לגבי הנסיעה ברכבת מריגא לווארשא בתיאור העשיר שהובא לעיל. בסיום תיאורו את שבת ה'אויפרוף', כותב הרא"ח "חסל סדר האופריפענס מחתונת בתו חי' מושקא תחי', וכאשר זכינו בה, כן נזכה בקרוב ממש להאופריפענס של בתו הצעירה שיינא תי' בירושלים עי"ת ובביאת משיח צדקנו³⁶."

כאשר הגיעו הרש"ג והר"מ הורנשטיין (רודו של אדמו"ר הריי"צ ולימים מחותנו)

של שלושת בנותיו של אדמו"ר הריי"צ
כאשר היו ברוסטוב) מיום י"ב טבת, בו
מציינת שהיא נמצאת בלודו' (מרחק
כשעתיים נסיעה מאטוואצק). במכתב
היא כותבת על תקוותה להיפגש איתה
שוב ומספרת על חוויותיה בפולין.

בכ"ה שבט שלחה הרבנית שיינא תמונה
שלה מבית משפחת הורנשטיין לאחותה
- הרבנית חיה מושקא, שהייתה כבר עם
הרבי שליט"א בברלין. על התמונה רשום
(בתרגום מרוסית): "מוסצ'קה היקרה
והאהובה, אטוואצק".

לאחר שלושה חודשים בפולין, בשלהי
חודש אדר ראשון, חזרה הרבנית שיינא
לביתה - ריגא.

בכ"ב תמוז תרפ"ט יצא כ"ק אדמו"ר
הריי"צ למסע ארוך. היעד הראשון במסע
הוא ארץ הקודש, אך עיקרו הוא לארצות
הברית. מסע זה ארך שנה וממנו חזר
אדמו"ר הריי"צ לריגא רק בשלהי תמוז
תר"צ. בתחילת המסע, בנסיעה מריגא עד
גבול לטביה, מלווה אותו הרבנית שיינא
יחד עם קבוצה מצומצמת של מקורכי בית
רבי.

בספר 'ימי מלך' מובא⁴⁰ יומנו של
אדמו"ר הריי"צ ממהלך הביקור בארצות
הברית, בו מזכיר אדמו"ר הריי"צ פעמים
רבות כתיבת מכתבים לרבנית שיינא וכן
קבלת מכתבים ממנה. מהיומן רואים כי
בתחילת חודש חשון תר"צ נסעו הרבנית
שטערנא שרה, הרבנית נחמה דינה
והרבנית שיינא מריגא לברלין, לבקר את
הרבי והרבנית שהתגוררו שם.

בי"ד חשון כותב הרבי לרבנית שיינא
מכתב ארוך - המכתב היחיד שהגיע
לידינו מתקופה זו הממוען לרבנית

לחרד בו
היה הרבי,
על מנת
לקחתו
לקבלת
פנים,
שמע מהם
הרא"ח
כי במשך
היום
התענו -

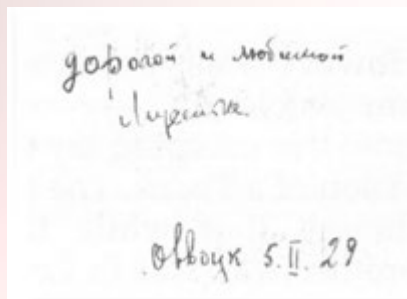
מלבד החתן והכלה - כל בית הרב, כולל
אחותה הצעירה של הכלה - הרבנית
שיינא³⁷.

בריגא, לודז' ואטוואצק

מכתב, הינו מאוד יקר אצלי, אין
ביכולתכם להעריך את האהבה שיש לי
אליכם, קשה עלי מאוד הנסיעה לאורך
זמן כזה, זהו אצלי כאב עמוק באמת...
מבקש אני ממך בתי כתבי לי מכתבים
תכופים תחיי אותי בפו"מ והקב"ה
יתן לך אושר בהכל היי בריאה בתי
היקרה⁶. **מכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ,
י"ד מרחשון תר"צ**

לאחר החתונה חזרו לריגא אדמו"ר
הריי"צ והרבנית נחמה דינה עם החתן
והכלה - הרבי והרבנית, והרש"ג. אדמו"ר
הריי"צ חזר מהר לריגא כדי לחגוג את
חג י"ט כסלו בביתו³⁸, ואילו הרבנית
שטערנא שרה, הרבנית שיינא ואחותה
נשארו בפולין אצל משפחת הורנשטיין
באטוואצק³⁹.

הגיע לידינו מכתב של הרבנית שיינא
לחברתה נעכא ריבקין (אשת הרמ"ד
ריבקין, נולדה בתר"ס והייתה חברה טובה

פוסטנצ'קע היקרה והאהובה. צידה
האחורי של התמונה אותה שלחה
לרבנית חיה מושקא

בקשרי שידוכין. הרפי"פ הורנשטיין בצעירותו

שיינא - במכתב משבח אותה אדמו"ר הריי"צ בשבחים נפלאים, מתאר לה את רשמיו מהביקור בארץ הקודש ומבקש ממנה שתכתוב לו כמה שיותר מכתבים⁴¹. את המכתב הזה הרפי"פ הרבי מלך המשיח שליט"א 21 שנים מאוחר יותר, בקונטרס מיוחד שיצא לאור בשנת תשי"א לזכר הרבנית שיינא ובעלה.

קשרי השידוכים ונסיבת ה'תנאים'

הנני מתעתד עכשו לחוג את כלולת בתי הצעירה שתחיל עם ב"ג האברך הנעלה מר מנחם מענדיל שי' בן דודי הר"ר משה שי' הארענשטיין, והגבלנו זמן החתונה בשעתומ"צ על יום ג' יו"ד סיון הבע"ל, ומפני ההגבלות עכשו בהנוגע לגבולין ותעודות הגבלנו מקום החתונה על אם הדרך בהתחנה לאנדואראווא במדינת פולין⁴². **מכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ז' אייר תרצ"ב**

בחוודש מנחם אב תרצ"א⁴³ באה הרבנית שיינא בקשרי השידוכין עם ב"ג הרה"ח ר' מנחם מענדל הורנשטיין, בן-דודו של אדמו"ר הריי"צ (אמו, הרבנית חיה מושקא, היא בתו של כ"ק אדמו"ר המהר"ש ואחות כ"ק אדמו"ר הרש"ב).

הוריו של החתן, הרב משה והרבנית ח' מושקא הורנשטיין, גרו באטוואצק כאמור, וביתם היה פתוח לכל והיו ידועים כמכניסי אורחים גדולים. כמו כן, הרב משה היה מנהל בית היתומים היהודי מטעם הג'וינט, ובשנת תרפ"ט אף עלתה הצעה כי יבוא לנהל את ישיבת תו"ת באטוואצק⁴⁴. בחתונת הרבי והרבנית בשנת תרפ"ט שימשו בני הזוג כשושבינים במקום הוריו של הרבי שלא

הגיעו לחתונה.

החתן - הרה"ח ר' מענדל, הסתופף בצילו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ עוד קודם לכן. בתחילת חודש תשרי תרפ"ט הגיע מאטוואצק לריגא לחוג את חגי תשרי עם הרבי⁴⁵. גם בתר"צ, כאשר אדמו"ר הריי"צ היה בארצות הברית ומי שניהל את הסדר בבית הרב במהלך תשרי היה הרבי שליט"א, הגיע הרב ר' מענדל לתשרי בריגא עם קהל החסידים, ואף זכה למקום מיוחד (בתור משפחת בית הרב - בן דודו של אדמו"ר הריי"צ)⁴⁶. גם בחודש תשרי תרצ"ב, כאשר אדמו"ר הריי"צ נסע לפולין לכל תקופת חודש תשרי (מחודש אלול תרצ"א עד חודש חשון תרצ"ב), הגיע הרב ר' מענדל לשהות במחיצת אדמו"ר הריי"צ.

מיד לאחר השידוך החל החתן לבוא בעסקנות ציבורית. במכתביו לרבי הריי"צ מחודש חשוון⁴⁷ רואים כיצד נכנס בסדר העניינים, מתעסק בפירוט הצ'קים שהתקבלו עבור הישיבה, דואג לשליחת מכתבים ונפגש עם אישים לצרכי הישיבה. נראה כי הוא איש הקשר בין

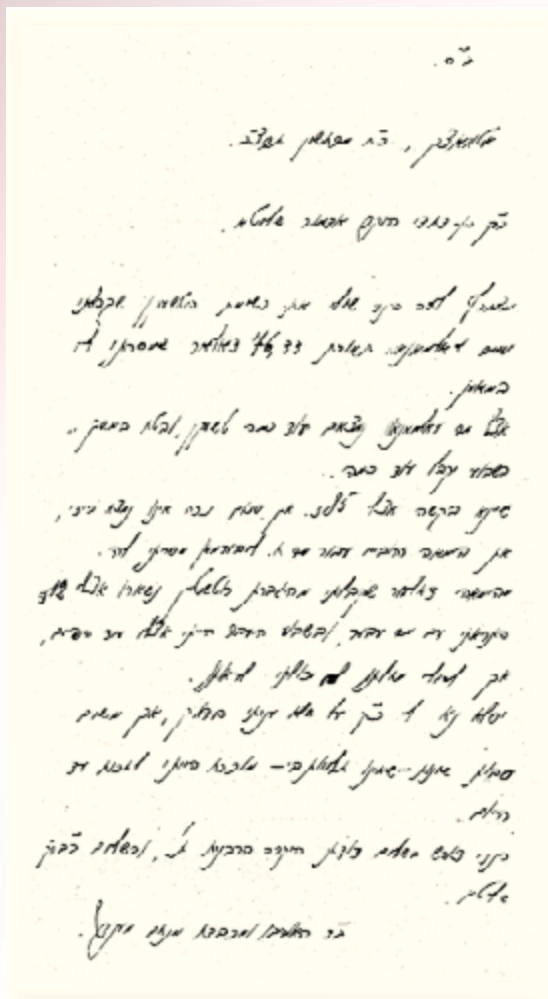
התוועדות ל"ג בעומר תשכ"ב, בה חזר הרבי את מאמר ה'תנאים' של ג'סתו הרבנית שיינא

תוך הלילה⁵⁰. שלושים שנה בדיוק לאחר מכן - כל"ג בעומר תשכ"ב - אמר הרבי שליט"א מאמר המיוסד על מאמר זה של אדמו"ר הריי"צ⁵¹.

הזמנות לחתונה נשלחות לכל קצווי תבל

רצון כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא אשר כל אלו שהשתתפו בזמן מהזמנים באיזה עזר למעמד או תו"ת הנה יתכבדו בהזמנתם לחתונה לברך ולהתברך⁵². **מכתב הרב יחזקאל פייגין, ט' אייר תרצ"ב**

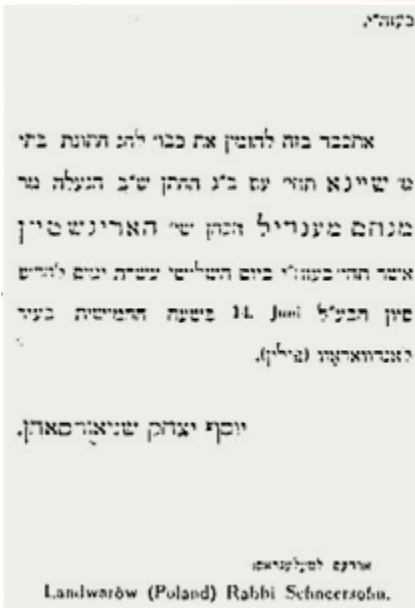
במכתב מיום ל' שבט תרצ"ב כותב הרב יחזקאל (חאטשע) פייגין - מוכיר כ"ק אדמו"ר הריי"צ, לרב ישראל דזייקאבסאן - ממנהלי אגודת חסיד חב"ד בארה"ב - אודות החתונה הקרבה ובאה. במכתב כותב הרב פייגין כי מקום וזמן החתונה עדיין אינו ברור, יתכן כי החתונה תיערך בניסן ויתכן אף קודם - באדר שני. עיקר המכתב דן בשילוח הזמנות לחתונה,

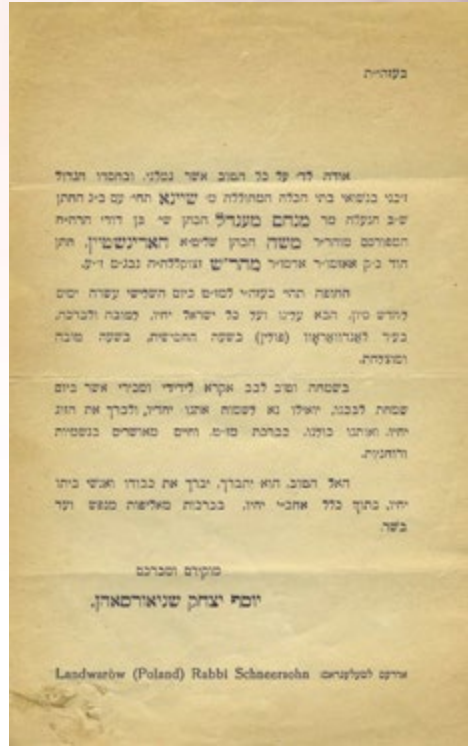
נכנס לעבודת הקודש. מכתב הרמ"פ הורנשטיין (בין השידוך לחתונה) אל אדמו"ר הריי"צ

הרבי - היושב בריגא - לשיבת תומכי תמימים השוכנת באטוואצק.

כל"ג בעומר תרצ"ב⁴⁸ נערכו ה'תנאים' בין הרה"ח ר' מענדל ובין הרבנית שיינא, הרבי שליט"א הגיע במיוחד מברלין לריגא⁴⁹ לכבוד המעמד, ואדמו"ר הריי"צ אמר אז מאמר ד"ה "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" והתוועד אל

צילומים של כמה מסוגי ההזמנות לחתונה הרבנית. משמאל: כתב-יד קדשו של אביה אדמו"ר הרי"צ

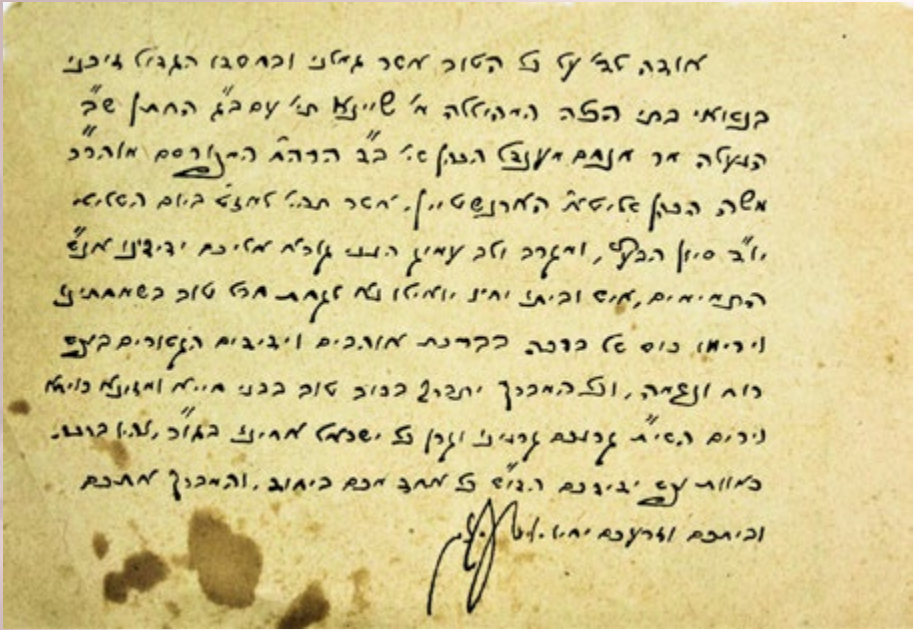
אשר כל מי שמשתתף בנתינת מעמד או תרומה לתומכי תמימים ואף כל מתפללי בתי כנסת נוסח האר"י - כולם צריכים לקבל הזמנה לחתונה, אשר על כן מבקש הוא לדאוג לכתובות עדכניות לצורך הענין. המצב הכלכלי בבית הרב דחוק ביותר (ראה לקמן) ובמכתב מעורר הוא על חידוש הפעילות בנושא מעמד, לעורר את הקהל לשלוח מתנה כספית כלשהיא לבית הרב לכבוד החתונה כנהוג מקדמת דנא.

הוחלט שהחתונה תיערך במסגרת צנועה בעיר לאנדוואראו בפאתי פולין (העיר נכבשה שנתיים קודם על ידי פולין ולכן הייתה קצה פולין ובסמיכות לוויילנה שבליטא, כיום שם העיר לנטבאריס והיא

תחת ממשלת ליטא).

מספר סיבות יש לכך: א. אדמו"ר הרי"צ במכתב דלעיל כותב כי זהו מפני בעיית הדרכונים והתעודות. ב. הרבי מלך המשיח שליט"א אמר פעם לר' גרשון בער יעקובסון (במענה לשאלה מדוע חתונה זו נערכה במסגרת צנועה) כי "מכיון שבחתונתי היה בלתי־סדר גדול, בשל הקהל הרב, החליט חותני כי החתונה הבאה תיערך בצורה מצומצמת"⁵³, (הרא"ח אלטהויז כותב ברשימתו מחתונת הרבי והרבנית על הגניבות הגדולות שהיו שם ומסיים "הרבה צער ועגמת נפש הי' לנו מזה לכל אנ"ש שי' שם מרוב הגנבות של כסף ופאָספארטין -| דרכונים), גם שטרות נחוצות, ועלינו אנ"ש לזכור את

ועוד), את נוסח ההזמנה ציווה אדמו"ר הריי"צ להעתיק מחתונת הרבי שליט"א, לשאלת הרבי שליט"א מהיכן הנוסח ענה כ"ק אדמו"ר הריי"צ כי אף בחתונתו שלו השתמשו בנוסח זה.⁵⁶

פי שלא היה לו מקום - ישן על ספסלים

מי שנתן לשיבת 'תומכי תמימים' בניין וארגן את אחזקתה וכו' לאחר שהגיעה לשם מליובאוויטש במלחמת העולם הראשונה. כעת היה חסיד נכבד בוורשה, חתנו של האדמו"ר מראדזין זצ"ל וכו' - והנה היהודי הנכבד הזה, כשהגיע להשתתף בחתונת בת רבו אדמו"ר הריי"צ נ"ע, מרגיש בנוח ולא רואה פחיתות-כבוד לעצמו לשכב על ספסל ככל אחד אחר שאין לו מקום

זאת לחופת שיינדעלע תי' אם תהי' גם היא בווארשא לשמור את עצמנו..."⁵⁴, ואולי זהו ה"בלתי-סדר גדול" אליו הרבי מתכוין). ג. בשל המצב הרחוק בגשמיות ממנו סבלו בבית הרב באותה תקופה.⁵⁵

במכתב נוסף שכותב מזכירו של הרבי הרב פייגין לרב דזייקאבסאן (מיום ט' אייר) ממשיך הרב פייגין לכתוב בנושא ההזמנות, השגת כתובות עדכניות והעיקר לפעול בכל הנ"ל במהירות מחמת קוצר הזמן.

ואכן הזמנות לחתונה נשלחו אל ריבוי אנשים, אף אל מעבר לים, (מהם רבנים חשובים - מנהיגי היהדות החרדית דאז, כגון: האדמו"ר מרחמסטריווקא, ה"חפץ חיים", הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין, הראשון לציון הרב יעקב מאיר, הרב הראשי הרב קוק, הרב יעקב לנדא, ועוד

על גבול פולין וליטא. העיירה לאנדוואראוו

הרבי ולחתונת הרבנית שיינא. כשראה משה את החסידים ישנים בפשטות על הספסלים, וביניהם ר' הירשל גוראריה (אחיו של ר' זלמן) אותו זכר משה עוד משנים עברו כאחד מחשובי החסידים – הדבר השפיע עליו עמוקות ולימים סיפר שזה היה מהדברים המכריעים שהחזירוהו לדרך החסידות.

ב'היום יום' כ"א טבת מופיע איך אדמו"ר הריי"צ פגש בנושא דליים של מים ואמר שכאשר רואים מים צריך לומר שהבעש"ט אומר שכשרואים מים זהו סימן ברכה. מקור הפתגם כמו שרשם לעצמו הרבי (נתפרסם בהיום יום הוצאת תשנ"ג) הוא ערחה"ש תרצ"ב. הזמן בו שהה אדמו"ר הריי"צ בלאנדוואראוו לחתונת בתו הרבנית שיינא. מעניין שהרבי הכניס פתגם זה ללוח 'היום יום' בתאריך כ"א טבת – יום הולדתה של הרבנית שיינא.

לקראת החתונה שלח הרבי לוועד הישיבות 162 זהובים לחלק לצדקה לזכות החתן והכלה.

לישון⁵⁷ ... מזכרון ר' שניאור זלמן גוראריה.

לחתונה בלאנדוואראוו לקח עימו אדמו"ר הריי"צ את בני ביתו, את הת' שניאור זלמן גוראריה ואת הת' דובער גרוסבוים שישמשו את הרבי. לימים ר' זלמן גוראריה פרס את זכרונותיו ותיאר את האירועים אשר הוא זוכר מתקופת החתונה.

ר' זלמן מספר כיצד שכרו מבנה גדול לקהל החסידים שהגיע לעיר והרבי ומשפחתו ישנו במקום אחר. ריבוי החסידים שהגיעו לעיר בשביל החתונה מילא את המבנה במהרה וחסידים שלא היה להם מקום – ישנו על ספסלים.

אחד האורחים היה בחור 'בעל כשרון' בשם משה גיטליס שלמד בעברו בישיבת תומכי תמימים ועבר לישיבה ליטאית מסיבות שונות, זמן רב "ישב" עליו ר' זלמן לקרבו לחסידות אך הוא נהנה בסביבתו החדשה ולא רצה לחזור. ר' זלמן לקחו עימו ללאנדוואראוו לשבועות עם

R A B I N
ISRAEL MEIER KAGAN
RADUŃ, z Wileńska

בית סיון תרצ"ב

ישראל מאיר הכבוד
החפץ חיים ר' משנה ברורה
באורין סוף חלב

כבוד ישרי' הרב ר' יעקב
בית סיון תרצ"ב
אמרי' בקשת געזרת סיון

בשם ר' יעקב ר' יעקב
בית סיון תרצ"ב
אמרי' בקשת געזרת סיון

שלמה מאיר הכבוד

בשם ר' יעקב ר' יעקב
בית סיון תרצ"ב
אמרי' בקשת געזרת סיון

ויזכו לבנות בית נאמן בישראל. מכתבו של החפץ חיים לכבוד החתונה

סעודה נוספת לכבוד ה'טשולנטי'

והנני לברכם שתהי' זיווגם עולה יפה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל לד' ולתורתו ויזכה כקש"ת לראות מהם דור ישרים יבורך⁵⁸. **מכתב ה"חפץ חיים", כ"ה סיון תרצ"ב**

הנני נושא כפי להשוכן בציון והבוחר בירושלים ומברך את הצמד הנחמד הזה בכל הברכות החשובות, בחיים מאושרים, בחומר וברוח, באושר עושר וכבוד, ובנה בית נאמן בישראל,

לשמחת לב ההורים הנעלים, ולשמחת לב כל ידידיהם. ותחזינה עיניהם בשוב ה' שיבת ציון ובבנין ירושלים בב"א⁵⁹. **מכתב הראשון לציון הרב יעקב מאיר, י"א סיון תרצ"ב**

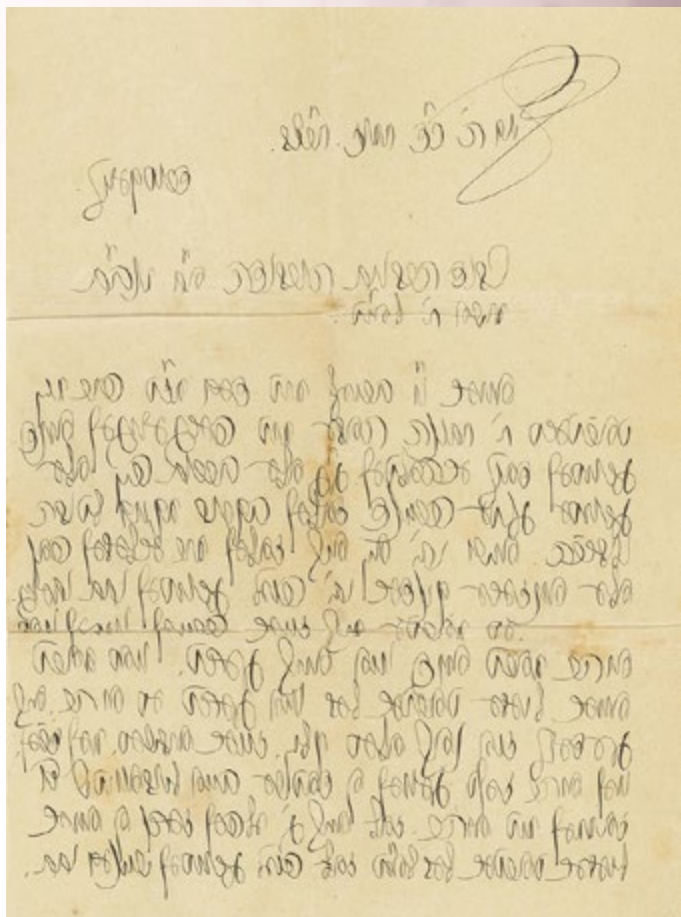
החופה התחילה בשעה מאוחרת כיון שאדמו"ר הריי"צ המתין לאחד המוזמנים, וכל אותו הזמן התענה אדמו"ר הריי"צ⁶⁰. על אף שכל היום היה יום קייצי בהיר, כאשר יצאו מהקבלת פנים לחופה - בשעה 9 לערך - החל לרדת גשם עז. ר' זלמן מספר כי הוא זוכר היטב את פניו של אדמו"ר הריי"צ כאשר התחיל הגשם, ברגע שהגשם החל השתנה לגמרי מראה

הכתובה נכתבה מבעוד יום - לא בסמיכות לחופה - ואף הקנין וחתימת העדים נעשה אז. תחת החופה היה אך ורק מסירת הכתובה. מהיין שתו מעט החתן והכלה, ואת שאר הכוס שתה בחרו בשם משה אהרון מארגעל שהיה ה"הויז'כחור" בבית אדמו"ר הריי"צ⁶². החתן שבר את הכוס עליה אמרו את הברכות.

את השיבותה של החתונה אפשר לראות בכך שהרב חיים עוזר גרודז'ינסקי - מגדולי רבני ליטא - על אף שבר"כ לא היה נוהג לנסוע לחתונות,

ראה את הזכות לנסוע מרחק של כשעה, מוילנה למקום החתונה, על מנת להשתתף בגופו באירוע⁶³ באמרו "הרבי שולח [הזמנה] - צריך ללכת"⁶⁴. במהלך החתונה ערך אדמו"ר הריי"צ ריקוד עם גדולי ישראל שהגיעו. רבנים נוספים (האדמו"ר מרחמסטריווקא, ה"חפץ חיים", הראשון לציון הרב יעקב מאיר, ועוד) שלחו מכתבי ברכה חמים לזוג הצעיר⁶⁵.

"אלע ברכות זאלן פקוים לטובה". פכתב הרבנית נחפה דינה כתודה על איחולי פו"ט לחתונה

פניו הק' של אדמו"ר הריי"צ והבחינו על פניו הק' מעין עצבות ורצינות ומתיחות נוראה ואיומה.

את החתן⁶¹ לקחו אבי הכלה כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ואבי החתן הרב משה הורנשטיין. את הכלה לקחו אמהות החתן והכלה. תחת החופה עמדו הורי החתן והכלה. לכל אורך הדרך - החל מה'בעדעקעניש' ועד להובלת החתן והכלה לחופה - ניגנו הנוכחים את ניגון ה'ד' בבות לארה"ו.

בית פתוח ומכניס אורחים. הרה"ח
משה הורנשטיין

"מבקש אני פמך בתי - כתבי לי מכתבים
תכופים". כ"ק אדמו"ר הריי"צ

לאכול את הטשולנט לכבוד שבת⁶⁶.

באגרת אדמו"ר הריי"צ מיום ל' סיון
תרצ"ב⁶⁷ - כשלושה שבועות אחרי
החתונה - מודה הרבי לרב שלמה יהודה
לייב אליעזרוב על שהזכיר את כולם
בכותל המערבי ומסיים "ויתן השי"ת
ויתקיימו כל הברכות אשר ברכו אותנו
כל קרובינו ומיודעינו וידידינו האמתים
שי', ובגלל זאת יתברכו בכל מילי דמיטב
מנפש ועד בשר".

תקופת פאריז

היום בבוקר 8½ שלחתי טע"ג [מברק]
בוקר טוב ברוכים הבאים ודרישת שלום
לשיינא, אם הכתובת שנתתם לי נכונה
בטח קיבלתם את המברק⁶⁸. **מכתב כ"ק
אדמו"ר הריי"צ, כ"ב מנחם-אב תרצ"ג**

לאחר חתונתם התגוררו הרבנית שיינא
ובעלה הרמ"מ בפאריז, ובהודש חשוך
לערך נרשם הרמ"מ לבית הספר המיוחד

בשבת שבע ברכות התעוררה בעיה עם
העליות לתורה כיון שמשפחת הורנשטיין
הם כוהנים והחתן ואביו היו צריכים לקבל
עליות לתורה, ואת ה'מפטיר' לא היה
שייך לתת כיון שאדמו"ר הריי"צ היה
נוהג מידי שבת לעלות למפטיר. הרבי
ציווה באופן מיוחד להוסיף על מניין
הקרואים - שלא כמנהג חב"ד הרגיל.
החתן ואביו עלו לכהן ולעליית ההוספה
והרבי עלה למפטיר.

עוד ממאורעות אותה שבת: במהלך
סעודת השבת הת' דובער גרוסבוים
שהיה המשב"ק בבית הרב שכח להגיש
את הטשולנט. לאחר ברכת המזון שאל
אדמו"ר הריי"צ בפליאה מדוע לא היה
טשולנט? לא הכינו טשולנט לשבת?
הרבנית ענתה כי ודאי שיש טשולנט
ובמהירות הגיש הת' הנ"ל את הטשולנט
לשולחן. אדמו"ר הריי"צ ציווה על כל
המסובים ליטול את ידיהם שנית ואף הוא
בעצמו נטל עוד הפעם והתיישבו כולם

נאמני בית רבי. מימין לשמאל: ר' זלמן גוראריה, ר' אליהו חיים אלטוויז ור' מרדכי חפץ (עומד)

אדמו"ר הריי"צ במכתב מתקופה זו⁷⁵ כי "חתני רמ"מ שי' הכהן סיפר לי בשם חתני הרמ"מ שי'" על סטודנט אחר שחזר לדרך היהדות, ולאחר סיפור זה התגלה לרבי אביו - אדמו"ר הרש"ב - וביקש ממנו שיקרב את הסטודנט עם זוגתו ליהדות.

בחודש אב אותה שנה נראה כי נסעה הרבנית שיינא לווארשא להתראות עם אימה הרבנית נחמה דינה שביקרה שם באותו זמן, אדמו"ר הריי"צ במכתב לזוגתו הרבנית נחמה דינה שולח אז דרישת שלום לביתו הרבנית שיינא⁷⁶, בעלה הרמ"מ נסע אז להוריו לאטוואצק⁷⁷ כאשר כל אותה העת עומד בקשר עם אדמו"ר הריי"צ ומסייע בעבודת הקודש⁷⁸.

את חלופת המכתבים התדירה בין הרבי לבנותיו וחתניו המתגוררים בפאריז, רואים גם בתחילת המכתב הארוך המפורסם לרבנית חיה מושקא בו כתב אדמו"ר הריי"צ כי "בשבוע שעבר כתבתי מכתב לאחותך היקרה בתנו שיינדעלע

לעבודות ציבוריות לבנייה ותעשייה (BESTP).⁶⁹ בחורף תרצ"ג ביקר אדמו"ר הריי"צ בפאריז לצרכי מרפא⁷⁰, את פניו קיבלו הרבנית שיינא ובעלה, זמן קצר אחר כך - בחודש אדר⁷¹ - הגיעו הרבי מלך המשיח שליט"א והרבנית חיה מושקא לגור בפאריז, שם גרו במהלך השש שנים הבאות.

לאחר השתדלויות שונות מצד אדמו"ר הריי"צ לקבלת דרכון צרפתי עבור הרבנית שיינא, ביום ב' מנחם אב תרצ"ג⁷² כותב אדמו"ר הריי"צ כי ברוך ה' קיבלה הרבנית שיינא את הדרכון, זאת לעומת בקשת הרבי והרבנית לקבלת דרכון צרפתי שבארכיונים הממשלתיים רואים כי נדחתה שוב ושוב⁷³.

בשנים אלה גרו הרבנית שיינא ובעלה בפאריז לצד הרבי והרבנית, שתי המשפחות חיו זו לצד זו, ודברים ששולח אדמו"ר הריי"צ לרבי מבקש הוא להראות לגיסו הרמ"מ הורנשטיין⁷⁴, כמו כן כותב

את אחיינים – יקותיאל יעקב יוסף⁸³.

פרוץ הפלחמה ויציאת פולין

אתמול נודע לי שטסתם, ולא יכולתי להירגע מרוב דאגה לכם, ובפרט לאבא וסבתא. אני רוצה להאמין שהכל כפי שאתה כותב, שכולם מרגישים בטוב, אבל הייתי רוצה לקבל מאבא כמה מילים מהמקום.

לפי החישובים שלי אתם צריכים להיות במקום [- ניו יורק], ובטח עייפתם מאוד מהנסיעה הארוכה. אני מקוה שעוד נתראה. אנחנו כולנו בריאים⁸⁴. **מכתב הרבנית שיינא, שלהי אדר ואשון ת"ש**

בי"ז אלול תרצ"ט פלשה גרמניה לפולין במהלך מהיר ומפתיע שפתח את מלחמת העולם השניה. בערך באותה תקופה נסעו הרבנית שיינא ובעלה מפאריז לאטוואצק בשביל לסייע לאבני בעלה – הרב משה הורנשטיין, שמצב בריאותו התדרדר באותה תקופה.

אדמו"ר הריי"צ יצא מווארשא שבפולין בה' טבת ת"ש, והגיע לריגא ובכך נחלץ מהשלטון הנאצי ומהשואה האיומה, אם כי היעד היה אחד וברור – אמריקה, המקום היותר בטוח, לשם הנאצים ודאי לא יגיעו. הרבנית שיינא ובעלה לא יצאו אז עם אדמו"ר הריי"צ מפולין כיון שהיו אז אזרחי פולין ואישור יציאה מפולין ניתן רק לאזרחי חוץ, לאדמו"ר הריי"צ הייתה אז אזרחות לטבית. בכ"ז חשון ת"ש במכתב שכתב מזכירו של אדמו"ר הריי"צ משה לייב רודשטיין, מציין הוא כי הרבנית שיינא ובעלה בריאים ושלמים⁸⁵.

תי' וגיסך חתנינו היקר הרמ"מ שי"י⁷⁹. בג' תמוז תרצ"ה כותב אדמו"ר הריי"צ לחתנו הרב הורנשטיין מכתב ארוך על חוש הציור. את המכתב הזה הדפיס הרבי מלך המשיח בשנת תשי"א בקונטרס לזכר הרבנית שיינא ובעלה.

גם בשנים אלה בהם גרו בפאריז לא הפסיקו הרבנית שיינא ובעלה לסייע לאדמו"ר הריי"צ בענייני הכלל. בשנת תרצ"ו כותב אדמו"ר הריי"צ כי מתלווה אליו בנסיעתו לווינה ביתו הצעירה ומבקש לדאוג לה לחדר במלון בו הוא מתארח⁸⁰.

הרבנית שיינא ובעלה היו נוסעים לאדמו"ר הריי"צ לחגים וכדומה, בספר 'ימי מלך' מתואר כיצד רוקד בהקפות אדמו"ר הריי"צ עם שלושת חתניו וכן כיצד תמיד היה נכנס הרבי שליט"א לתפילות אצל אדמו"ר הריי"צ בליווי גיסו הרב הורנשטיין ואף קרה שפעם אמרו סליחות מאותו סידור⁸¹.

ר' זלמן גוראריה מספר שבאחת השנים בר"ה שהה בבית הרבי גם חתנו הצעיר – הרמ"מ הכהן הורנשטיין, באחד הימים ראה אותו ר' זלמן יורד במדרגות מהקומה העליונה – שם היה חדרו של אדמו"ר הריי"צ – והוא פנה לר' זלמן ואמר לו "אזכה אותך בווארט ששמעתי עכשיו מהרבי". תוכן הווארט היה שההכרל בין ראש השנה ליום כיפור הוא שבראש השנה צריכים לענות את הגוף (מ'דארף פייניקען דעם גוף), וכיום כיפור אין צריך⁸².

הרבנית שיינא ובעלה לא זכו להתברך בפרי בטן, לאחר פטירתה בטרם עת של אחות הרמ"מ – שרה, גידלו בביתם ככך

הבכא ויגיעו לאמריקה בשלום⁸⁷.

הרבי מלך המשיח שליט"א והרבנית חיה מושקא ברחו מפאריז לווישי, מווישי לניס, ומניס לליסבון שבפורטוגל משם הפליגו לארצות הברית. על סיפור הצלתו של הרבי ניתן לקרוא בהרחבה ב'קובץ כ"ח סיון - יובל שנים', שחולק ע"י הרבי מלך המשיח שליט"א לכאו"א בידו הקדושה בכ"ח סיון תנש"א.

”בה יהיה עם סוניה ופענדיק?”...

הנני מקוה אשר בכל עת היותו במקומות הקדש הוא מזכיר את כבוד אמי מורתי הרבנית שליט"א, אותי ואת רעייתי הרבנית, את בתנו הבכירה ובעלה ובנם, את בתנו האמצעית ובעלה ואת בתנו הצעירה ובעלה ה' עליהם יחיו, אשר כולנו צריכים לרחמים רבים בחיזוק הבריאות ובשמירה מכל נר"מ צו"צ [- נגע ומחלה צרה וצוקה]⁸⁸.

מכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ לרב אליעזרוב מארץ הקודש, כ"ח סיון ת"ש

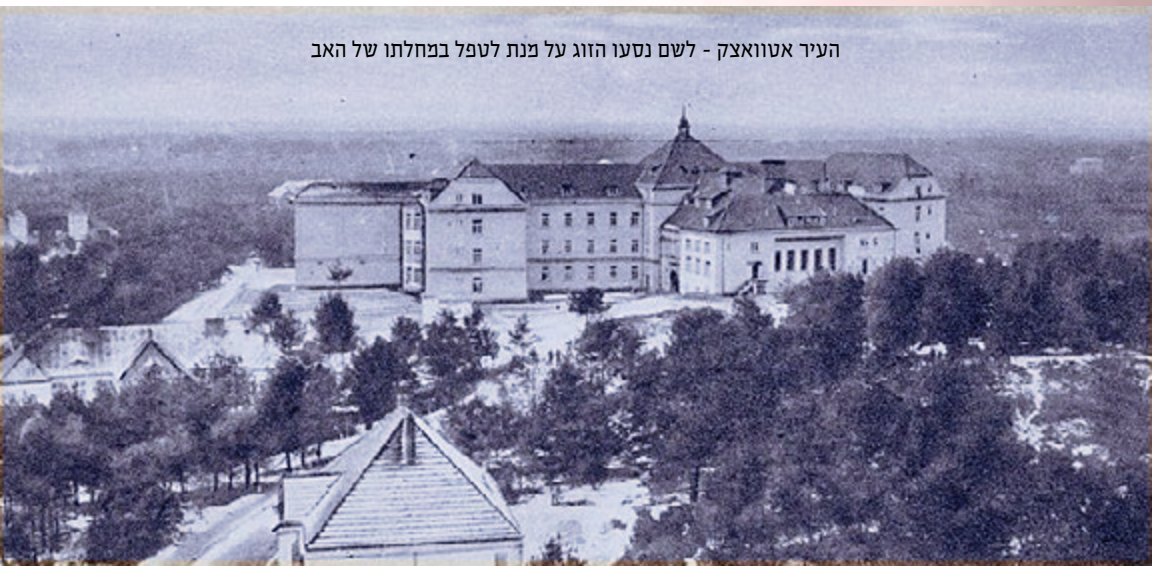
בכ"ח תשרי ת"ש כתב הרבי שליט"א מצרפת לרב ישראל גייקובסון את

מסיבות שונות התעכב אדמו"ר הריי"צ בריגא כחודשיים וחצי. הרבנית שיינא, שנשארה בפולין הכבושה, מתעניינת במכתב⁸⁶ מדוע לוקח כל-כך הרבה זמן למשפחה לצאת מאירופה, במכתבה היא מציינת שהרבנית נחמה דינה ערכנה אותם במכתב שהמשפחה עוזבת את לטביה בכ"ד אדר-ראשון ומציינת את התרגשותה מעניין. עוד כותבת שמכך שהיא לא מקבלת מכתבים מאביה היא מסיקה שהוא עסוק ומתכוון לנסיעה.

אדמו"ר הריי"צ הגיע לאמריקה בט' אדר שני ת"ש. עם אדמו"ר הריי"צ הגיעו אמו, זוגתו, בתו הבכורה ומשפחתה, והמזכירים חיים ליברמן וחמ"א חודקוב.

מארצות הברית ניהל הרבי מסכת קשרים לפעול להצלת בנותיו וחתניו. הרבי והרבנית היו אז בפאריז עד תחילת חודש סיון שאז ברחו לווישי, והרבנית שיינא ובעלה היו באטוואצק, כאמור. בי"ט אלול ת"ש יחד-בסמיכות לקניית בנין 770 - נכתב התקנון הרשמי של אגודת חסידי חב"ד. הרבי שליט"א וגיסו והרמ"מ הורנשטיין רשומים כחלק מחברי האגודה בתקווה שבמהרה יצאו מעמק

העיר אטוואצק - לשם נסעו הזוג על מנת לטפל בפחלתו של האב

Handwritten text in Yiddish, likely a letter or document, with some words in red ink.

113
 Lettres
 R PARIS IV 739
 Monsieur
 H. Lieberman
 Terbatas iela 1/2
 Riga

Exp. M. Schmeerson
 f. ille Robert Liecht
 Paris 17

Handwritten text in Yiddish, continuing from the top page, with some words in red ink.

“אני דואגת להם כל הזמן”. מכתב הרבנית חיה מושקא

הם יכלאו במצב ללא מוצא⁹⁰.

בכ"א טבת ת"ש, עוד בהיות אדמו"ר הריי"צ בריגא, כותב אדמו"ר הריי"צ לאחד החסידים מארץ הקודש כי פנה לרב הראשי הרב הרצוג לקבל אישור ל-5

פרטי בני המשפחה לצורך השגת הוויזות לאמריקה⁹⁰. במכתב הרבנית חיה מושקא מיום ח"י כסלו מביעה הרבנית את דאגתה לשלומה של אחותה (בתרגום מרוסית) "מה יהיה עם סוניה ומענדיק? . . אני דואגת להם כל הזמן ומפחדת מאוד ששוב

סרטיפיקטים] – אישורי כניסה לארץ] שאת שמות בעליהם ירשום בהמשך. אדמו"ר הריי"צ רצה את הסרטיפיקטים עבור חסידים שונים שנמצאים במצב קשה וזקוקים לזה, אך הרב הרצוג חשב כי הסרטיפיקטים הם עבור הרבי עצמו והודיע כי סרטיפיקט עבור הרבי מוכן ושאל מה הם שאר השמות עבור הסרטיפיקטים. אדמו"ר הריי"צ כתב לרב הרצוג שהוא אינו צריך את זה אך אם כבר יצא עבורו אולי שהרב הרצוג יחליף את הסרטיפיקט משמו של אדמו"ר הריי"צ לשמו של חתנו – הרמ"מ הורנשטיין שעקב אזרחותו הפולנית לא יכול היה לצאת מפולין, כאמור.

כאשר קיבל אדמו"ר הריי"צ פנייה מהארץ לכתוב מה השמות עבור הסרטיפיקטים, ביקש הרש"ג לשלוח סרטיפיקט עבור הרמ"מ הורנשטיין. מה עלה בגורל הסרטיפיקט של הרמ"מ והאם הוא אכן הונפק – לא עלה בידינו לברר.

בי"ז אדר"שני (ימים ספורים לאחר בואו של אדמו"ר הריי"צ לארה"ב) כתב אדמו"ר הריי"צ לר' מרדכי דובין כי מאז עזבו את ריגא אינו יודע מה קורה עם הרבנית שיינא ובעלה והיכן הם. הרבי ביקש מהרב דובין להאריך להם את הויזה לריגא שמא יצטרכו להשתמש בה⁹¹. באותו יום כתב הרבי לרב מרדכי חפץ (מי שעתיד ללוות את כל המאמצים להצלת הרבנית שיינא ובעלה מהשוואה האיומה) שמאמריקה השתדלו לשלוח עבורם וויזות לברלין

"לא יכלו לנסוע עמדי ונשארתי באטוואצק". הרבי הריי"צ פעלה אפשרות של עליית חתנו ובתו לארץ ישראל

על-מנת שישעו דרך איטליה, ושיערכו היכן הם⁹².

ימים ספורים לאחר מכן קיבל אדמו"ר הריי"צ מכתב מהר"מ חפץ (שנכתב שבועיים וחצי לפני מכתב אדמו"ר הריי"צ אליו) בו הוא מעדכן כי הרמ"מ הורנשטיין – חתן הרבי – ביקש לשלוח וויזות בשבילם לטריעסט (כיום טריאסטה – עיר נמל איטלקית), וצריך שהקונסול האמריקאי בווארשא יכתוב לקונסול האיטלקי שם שיש להם וויזות לאמריקה⁹³.

במכתב ששלח הרמ"מ חפץ שבועיים וחצי אחרי זה, עידכן שדיבר עם הקונסול

שיינא והוסיף שזו שאלת הצלת חיים כיון שהיא חולה, במכתב מבקש הרבי לעשות "כל האפשרי להצלתם".

ביום הראשון של חוה"מ פסח כתב הר"מ חפץ לאדמו"ר הרי"צ ששלח את ר' מרדכי רובין לבדוק בנושא הוויזה ואדם בשם מר ווילע אמר שמוואשינגטון הודיעו ששלחו להם את הוויזות לנאפולי (עיר נמל גדולה בדרום איטליה) וצריך לבקש מהקונסול של נאפולי שיודיע להם שיש להם אצלו וויזה. אחרי שהגיעה הוויזה לנאפולי שלח אדמו"ר הרי"צ לרבנית שיינא ובעלה כרטיס אניה וכרטיס רכבת עם רכבת מווארשא לנאפולי דרך ברלין שבגרמניה.

בכ' אייר ביקש אדמו"ר הרי"צ מהר"מ חפץ שישלח חבילות של אוכל לרבנית שיינא ובעלה לאטוואצק על חשבון אדמו"ר הרי"צ⁹⁷. מאז דאג אדמו"ר הרי"צ לאוכל עבור הרבנית שיינא ובעלה, ולהורי בעלה – דודיו למשפחת הורנשטיין. כשנפסקה האפשרות להעברת חבילות בין לטביה לפולין והר"מ חפץ לא יכל יותר לשלוח להם אוכל, ביקש הרבי מחסידים בליטא – הרב יהושע אייזיק ברוך הי"ד מוילנה והרב סענדר כהנר מקובנה – לשלוח להם אוכל, הכל על חשבון אדמו"ר הרי"צ⁹⁸.

באותו יום הר"מ חפץ הודיע לאדמו"ר הרי"צ במברק כי הרבנית שיינא ביקשה לבשר שמנאפולי הודיעו שהוויזות האמריקאיות מוכנות בשבילם והם צריכים לבוא לנאפולי לקחת את הוויזות. מנאפולי היו אוניות לאמריקה והתוכנית הייתה שהרבנית שיינא ובעלה יבואו לנאפולי, יקבלו את הוויזות ויסעו באונייה לאמריקה.

"והרי זו שאלת הצלת חיים". השופט לואיס ברנדייס

הקונסול אמר ששלח את הוויזות לברלין ולכן הם צריכים ללכת לברלין. נראה כי מכתבי הר"מ חפץ לרבי הגיעו בד"כ באיחור של כמה ימים, ולכן התאריך בראש המכתב מראה כי לערך שבוע אם לא יותר אחרי זה קיבל אדמו"ר הרי"צ את המכתב.

בכ"ה אדר-שני כתב אדמו"ר הרי"צ לר"מ חפץ שישתדל להתכתב עם הרבנית שיינא ובעלה, ולהשתדל לראות שלא יהיה בעיות עם הארכת הוויזה אם יצטרכו לזה⁹⁹. בו' ניסן – שבוע וחצי אחרי מכתב אדמו"ר הרי"צ – כתב הר"מ חפץ לאדמו"ר הרי"צ שהקונסול בברלין לא מגיב למכתבי משפחת הורנשטיין אליו. בין לבין עידכן הר"מ חפץ את אדמו"ר הרי"צ כי שני חתניו של הרבי ביקשו מצה שמורה והוא הצליח להעביר להם. במכתב מיום י' ניסן ת"ש הודה לו הרבי על זה⁹⁵.

בי' ניסן כתב אדמו"ר הרי"צ⁹⁶ לשופט לואיס ברנדייס בעניין הצלת הרבנית

התכנית השתבשה כאשר נודע לפתע שנפסקו האוניות מאיטליה לאמריקה, בל"ג בעומר כתב הר"מ חפץ לאדמו"ר הריי"צ שלפתע הפסיקו הספינות מאיטליה לארה"ב. בג' סיון כתב קצת יותר בפירוט, וסיפר שאיטליה לא מסכימה לנסוע דרכה לאמריקה, וגם באוסטריה לא מסכימים לנסוע דרך איטליה. בסיום מכתבו השאיר הר"מ חפץ פתח של תקוה בכתבו שכנראה הם יסעו מזוונה דרך יגוסלביה או עוד מקום.

בג' סיון הבריך אדמו"ר הריי"צ לר"מ חפץ שחייבים מיד שר' מרדכי רובין ישלח מיד ויזה לטבית לרבנית שיינא ובעלה, ובד בבד מאמריקה ינסו להשיג להם ויזה איטלקית - לנסות כל דרך ליציאה מאטוואצק. אדמו"ר הריי"צ ביקש להודיע זאת "לילדים" - הרבנית שיינא ובעלה⁹⁹.

בח' תמוז כותב אדמו"ר הריי"צ לאחד החסידים "האם יש לו איזה ידיעות מקרוביו וקרובינו יחיו ומצבם והשי"ת יהי' בעזרם ובעזרתנו בגשמיות וברוחניות".

החילוץ היה נוגע כליכך לחסידים שכשהגיעו הנגירות האמריקאים לווארשא והיה צריך להעבירם לאטוואצק, יצאה הרבנית רייזל פייגא זלמנוב, אשת ר' שמואל זלמנוב, שהיתה אם לתינוק קטן רגלית באישון ליל - מרחק של כ-5 שעות הליכה - למסור את הנגירות למשפחת הורנשטיין תוך כדי סיכון רב מחשש חיילים גרמנים בדרך - הכל כדי לסייע לחילוץ ביתו של הרבי¹⁰⁰.

הפכתב האחרון בו פתייחס אדמו"ר הריי"צ אל בתו וחתנו בידיעות ברורות על חייהם - ובבקש לשלוח להם מזון

פאפצי ההצלה האחרונים

אנו עושים את כל מה שאפשרי לפי חוקי המדינה שלכם והמדינה המקומית שבעזרת ה' תאפשר כמה שיותר מוקדם וקל את בואכם אלינו עם הרבה אושר אלינו. . עושים עוד אינספור דברים בנוגע לבואכם.

כאן נודע שכשמשלמים על כרטיס מאטוואצק עד ליסבון בדולרים נותנים ויזות דרך ליסבון, אנחנו נברר זאת

יומיים אחר כך, בח' כסלו, כתב הרבי לר"מ חפץ ולר' יהושע איזיק ברוך לדאוג שישלחו – כמובן על חשבוננו – חבילות אוכל לרבנית שיינא ובעלה ולדודיו – הרב משה וזוגתו חיה מושקא הורנשטיין.¹⁰³

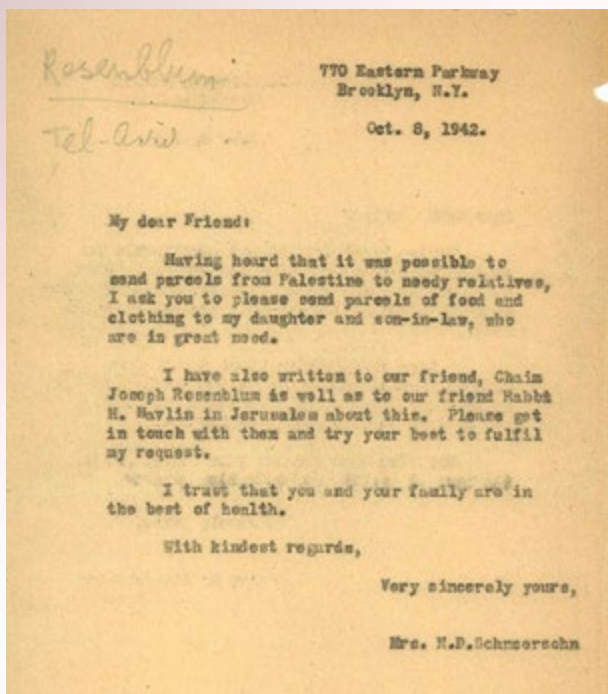
בכ"ז אדר תש"א במכתב ששלחה הרבנית חיה מושקא להוריה מניס שואלת "איזה ידיעות קיבלתם מהילדים?"

בכ"ח אדר תש"א נפטר באטוואצק הרב משה הורנשטיין – אביו של הרמ"מ הורנשטיין – ושם מנוחתו כבוד. ממכתבי אדמו"ר הריי"צ נראה כי ידיעה זו לא הגיעה אל מעבר לים.¹⁰⁴

בט"ו כסלו כתב אדמו"ר הריי"צ למזכירו הר"י פייגין "זה כשמונה חדשים אשר הבטיחו נאמנה למסור הרשיון להכהן ורעיתו יחיו . . . ועדיין לא בא אל הפועל"¹⁰⁵, ובט' ניסן כתב "בתנו שיינא עם בעלה הרמ"מ שי' עודם באטוואצק, והשי"ת יעזר שיבאו בקרוב אלינו צלחה בגשם וברוח"¹⁰⁶.

במהלך הזמן נוצר קשר מכתבים בין הרבנית שיינא ובעלה באטוואצק לבין המשפחה באמריקה, במכתב לגב' רחל לנדא, אחות הרמ"מ הורנשטיין, כתב הרבי על סדר כתיבת המכתבים לרבנית שיינא וביקש מהם שישלחו להם מכתבים.¹⁰⁷

במכתב לרב אליעזרוב בארץ הקודש מיום ד' אייר תש"א הזכיר רבינו את הרבנית שיינא ובעלה במילים מרעידות "ויש לי צער גדול ויסורים מבתי מרת שיינא תחי' ובעלה חתני ר' מנחם

מכתב פהרבנית נחמה דינה (בשנת תש"ג, לאחר שבפועל נרצחו על קידוש ה' והדבר טרם נודע) בו מבקשת סיוע בביגוד ופזון לרבנית שיינא ובעלה הרמ"מ. על גיליון הפכתב ציין כ"ק אדמו"ר מה"צ שליט"א את שם הנמען

ונעשה מה שמאפשר, השי"ת יתן אושר. כבר מזמן לא קיבלנו שום מכתב [מכם] ואנחנו מחכים וסבלנים לבשורות טובות.¹⁰¹ **מכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ, שלהי מרחשון תש"א**

בו' כסלו כתב אדמו"ר הריי"צ לעו"ד אשר רבינוביץ "לצער,י מכל ההבטחות הגדולות והדיבורים הנעימים שנאמרים לכם, עדיין לא יצא כלום. אני מאוד שבור מכך ויש לי בשל כך צער גדול. השתדלו לכתוב – לא בטלגרף או בטלפון אלא לכתוב – למכריכם שיפעלו ברצינות על מנת שיתנו להורנשטיין את הויות האמריקאיות"¹⁰².

ימליץ טוב לפני המלך לגבי העניין, ולא להתחשב במגבלה כספית אם זו תעכב¹¹¹.

כשבוע לאחר מכן ביקש הרבי במכתב לסניף 'האיאס' – ארגון יהודי אמריקאי שבין פעולותיו סייע לנתיני ארה"ב להביא את קרוביהם מאירופה לארה"ב ניו יורק שיצרו קשר עם הסניף בשבדיה לראות מה אפשר לעשות לחילוץ הרבנית שיינא ובעלה מסכנת המלחמה. כמו כן כתב אדמו"ר הריי"צ ששמע על אפשרות להשיג ויזה לשבדיה תמורת כסף. הרבי ביקש מהם לבדוק האם זה נכון והודיע כי הוא מוכן לשלם עבור הוויזה, למכתב צירף הרבי את הפרטים של הרבנית שיינא, בעלה, הוריו והילד היתום¹¹².

זהו הניסיון האחרון שנמצא לו תיעוד לחילוץ הרבנית שיינא ובעלה מעמק הבכא האירופאי. בט' טבת כתב אדמו"ר הריי"צ לר"מ חפץ "מאוד הננו מצטערים על שאין . . יודעים מבריאותו של האב ובנו ורעיותיהם יחיו" כשהכוונה לרב

מענדיל שי' בן דודתי מרת חי' מושקא תחי' שעודנם [ב]ועיר אטוואצק וכל מה שהשתדלנו להביאם לפה עדיין לא הצליח". ובי"א סיון כותב לאגו"ח בשיקגו "להתחלה טובה בבשורות משמחות מאת ביתנו מרת שיינא תי' ובעלה חתנינו הרמ"מ שליט"א"¹⁰⁸.

כשהגיע הרבי מלך המשיח שליט"א איחלו רבים כי בעז"ה גם ביתו הצעירה של הרבי תצליח לצאת מעמק הבכא, על ברכה זו כתב אדמו"ר הריי"צ: "ברכתו שבקרוב ממש נשמח בשמחת ביאתם של בתנו מרת שיינא תחי' וחתנינו הרב וו"ח אי"א מוה"ר מנחם מענדיל שליט"א הכהן יקרה לי במאד מאד, כי כל רגש ידירות ואהבה וחיבה שהנני רואה ושומע מאחד מאנ"ש ותלמידי התמימים יחיו, הן בינם לבין עצמם והן בינם לבני גורם לי קורת רוח אין קץ כי זהו כל ענין החסידות שהוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' מסרו נפשם הק' לנטוע באנ"ש שי"¹⁰⁹.

בחשון תש"ב עדיין מוזכר במכתבי אדמו"ר הריי"צ קשר מכתבים בין הרבנית שיינא ובעלה למשפחת בית הרב באמריקה¹¹⁰.

באותו חודש נודע כי אפשר לקבל אשרות כניסה לשוודיה וכך להציל את הרבנית שיינא ובעלה מאיזור המלחמה. בט' חשון כתב הרבי ליהודי משוודיה בשם ישראל חסדן – יהודי ששנתיים קודם לכן סייע בהצלת אדמו"ר הריי"צ מאירופה – במכתבו מספר אדמו"ר הריי"צ ששמע שמלך שוודיה מיודד עם מושל גרמניה ימ"ש ומציע שאם מלך שוודיה יבקש שהרבנית שיינא, בעלה והילד היתום המתחנך אצלם יבואו מפולין לשוודיה וודאי יקשיבו לו, ולכן מבקש שמישהו

"נקום נקמת דם עבדיך השפוך". טרבלינקה כיום

משך זמן אשר אין לנו שום ידיעות מכני משפחתינו . . ובבקשה לבא . . בכתובים בדבר בני משפחתינו, והשי"ת יזכנו להתבשר בשורות טובות ולהתראות בשובע שמחות¹¹⁴.

וביותר פירוט כתב אדמו"ר הריי"צ את כאבו במכתב מיום ר"ח שבט תש"ד "הקרובים שי' אשר זה זמן רב לא קבלתי שום ידיעה מהם ואי אפשר לפרט את צערי הגדול, יחוס השי"ת וירחם ויצילים וישמרם בתוך כאחב"י שי' הצריכים הצלה ושמירה, ויזכני לדאותם בקרוב בריאים ושלמים בגשמיות וברוחניות".

עדות פכבשונות טרבלינקה

אחרי חקו"ד קבלתי מכתב מוארשא מאיש החותם עצמו מרדכי אונראד וכותב שהי' ביחד עם גיטתי גיסי ואמו הי"ד בטורעבלינקע והיאר"צ שלהם הוא של אחות אדנ"ע י"ד אלול, בנה הוא גיסי כ"ה חשוון, ואשתו גיטתי יום שני דר"ה. איני יודע מצב הבריאות של משפחת לנדא [– דודים של הרמ"מ הורנשטיין] ואל ביתנו אשען להחליט

משה ובנו מנחם מענדל הורנשטיין ורעיותיהם.

בח' תמוז עוד ביקש אדמו"ר הריי"צ לשלוח להם חבילות בכתבו "פרוש גיני בשלום מר סארין שי' ולמשנהו שי' ויעוררם לשלוח חבילות לבתי וחתני יחיו כל מה שאפשר לשלוח והשי"ת יהא בעזרם בגשם וברוח".

ברישומים שונים מופיע כי בו' אלול תש"ב יצא משלוח של 7,000 איש מאטוואצק לטרבלינקה.

ככ"ז תשרי תש"ג שלחה הרבנית נחמה דינה מספר מכתבים לרבנים חב"דים בארץ הקודש בהם כותבת (בתרגום מאנגלית) "שמעתי שמותר לשלוח חבילות מפלסטין לקרובים נזקקים, אני מבקשת ממך לשלוח חבילות מזון וביגוד לבתי ולחתני, שהם בצורך גדול. כתבתי על זה גם ל . . . אנא צור איתם קשר ונסה לעשות כמיטב יכולתך כדי למלאות את בקשתי"¹¹³.

בה' חשוון תש"ד כתב הרבי לבת דודתו, אחות של הרמ"מ הורנשטיין, מרת רחל לנדא שהתגוררה בארץ ישראל "זה

אם כדאי להודיעם עד"ו ואם יספר להם נא להודיעני עד"ז.

הנני ממשיך בחקו"ד ע"ד הנ"ל ולע"ע אם לא אכתוב לו אחרת נא לסדר שינהגו כל סדרי היאר"צ בימים הנ"ל אבל מבלי לפרסם אודות זה כיון שבבית כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אינם יודעים עדכ"ז¹¹⁵. **מכתב כ"ק אד"ש מה"מ, כ"ז מנ"א תש"ט**

בתום השואה על-מנת לברר מה קרה עם הרבנית שיינא ובעלה, שלח הרש"ג בר' תשרי תש"ו מכתב לג'וינט בו מבקש מהם עזרה להתחקות אחרי בני משפחתו שנעלמו בשואה ולא נודע מה עלה בגורלם. כעבור שבועיים בי"ח תשרי שיגרו הג'וינט את המברק הבא: ארון נכבד, בנוגע למברק מה-11 בספטמבר, אנו מודיעים לך כי מענדל ושיינא הורנשטיין נהרגו. ילדם הצליח לשרוד וחי בפולין. - הכתובת שלו ידועה לנו¹¹⁶.

לאחר מכן התברר כי הילד אינו יעקב יוסף אלא אחייניתם של הרבנית שיינא ובעלה, ביתו של שמואל אחיו של הרמ"מ. יעקב יוסף הקטן נספה¹¹⁷.

הרבי שליט"א המשיך לברר בנסיון לדלות פרטים נוספים על גורלם ובכ"ב שבט תש"ז כתב מכתב (פעם שניה, הראשון לא הגיע לדיינו) למר היטלר ברסקי בו שואל האם ידוע לו מה קרה עם ההורנשטיינים, כי הגיע מכתב מאחת הכותבת שהם ברחו ליער בניסן-אייר תש"ב, וכיון שהוא היה באטוואצק אז האם ידוע אם זה אמת¹¹⁸.

שנה וחצי אחר כך, בט"ו תמוז תש"ה, שאל הרבי במכתב את הקהילה היהודית

בווארשא האם הם יודעים את מקום וזמן פטירתם ואת הקורות אותם¹¹⁹. כשבועיים לאחר מכן שלח הרבי מכתב לגברת בשם ס. טוקר בו ביקש פרטים מדויקים על היארצייט שלהם, כיצד עזרה להם ומה היו הקורות אותם¹²⁰. במכתב מיום כ"ה מנ"א תש"ח מזכיר הרבי על מכתב שתוכנו הוא "שלא יעשו מאומה בענין הר' שיינא"¹²¹.

בכ' מנ"א תש"ט קיבל הרבי מכתב מאדם בשם מרדכי אונראד הכותב שהיה עם הר' מנחם מענדל הורנשטיין בטרבלינקה ויש לו שליחות ממנו. עוד באותו יום שלח לו הרבי מכתב בו מבקש פרטים מדויקים ככל האפשר על בני הזוג ועל אמו של הרמ"מ - ביתו של אדמו"ר המהר"ש, הרבי מבקש את כל הפרטים האפשריים עליהם, יום היארצייט, הקורות אותם, כיצד הגיעו לטרבלינקה ומבקש פירוט מירבי. את המכתב מסיים הרבי בבקשה למענה במהירות האפשרית¹²².

בכ"ה

מרחשון תשי"א –
יארצייט הרמ"מ

הכהן הורגשטיין – הוציא הרבי שליט"א
קונטרס לקהל החסידים, וזה לשון ה'פתח
דבר'¹²³:

ב"ה.

קונטרס זה מוקדש הוא לזכות
בתו הצעירה של בכ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ גיטתי
הרבנית מרת שיינא* ולזכות התנו גיטי
הרב מנחם מענדל הכהן בן הרבנית מרת
חי' מושקא (בת בכ"ק אדמו"ר מהר"ש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע).

– עד היום אין עוד ידיעות ברורות
למדי אודותם – מלבד הבא להלן – ולכן
באים שמותיהם בני"ל, בלי תוספת נוסח
ברכת כו' אח"י –

ונתעבה ההרפסה כל זמן זה מפני
צערם של אלו מבני המשפחה שלא ידעו
אודות הבא להלן עד עתה.

***

בקונטרס זה באו : א) שני מאמרים.
והם בהמשך למאמרים הקודמים דשנה
זו, ונאמרו על ידי בכ"ק מו"ח אדמו"ר
הכ"מ בש"פ נח וש"פ לך תרצ"ד
בורשא.

ב) שני מכתבי בכ"ק מו"ח אדמו"ר
הכ"מ: א) לבתו הרבנית מרת שיינא. ב)
לחתנו הרב מ"מ הכהן.

על פי מכתבו של מר מרדכי אונראד

שיחי' שהי' במחנה טרעבלינקע, נמצא
שם בשנת תש"ב בכ"באראק" אחד
עם גיסי הרב מ"מ הכהן. והוא סיפר
לו אשר בבאראק שני שם נמצאים
אמו הרבנית מרת חי' מושקא ורעיתו
הרבנית מרת שיינא. ט"ו אלול
תש"ב הביא הי"קאפא" להרמ"מ פתקא
מרעיתו אשר ביום יד' אלול נלקחה אמו
להובילה להכבשונות. ג' תשרי תש"ג
בא הקאפא וסיפר להם, אשר ביום שני
דראש השנה תש"ג הובילו את רעיתו
להכבשונות. כ"ה חשוון תש"ג בשחר
מר מרדכי שי' מעבודתו לא מצא את
הרב הרמ"מ בבאראק. ואלו שעבדו עמו
ספרו לו, אשר לקחהו ממקום העבודה,
עם עוד קבוצת יהודים, ע"מ להובילם
להכבשונות.

***

ואב הרחמים יפקוד ברחמים החסידים
והישרים והתמימים שמסרו נפשם על
קדושת השם, ודם עבדיו יקום, וכפר
אדמתו עמו, בשוב את שבות יעקב על
ידי משיח צדקנו, והקיצו ורננו שובני
עפר.

מנחם שניאורסאהן

כ"ה מרחשון ה'תשי"א. ברוקלין נ. י.

(* כן כותב בכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ
בכ"מ – שיינא מלא בשני יודיין. –
נולדה בא' טבת "בליל שבת קודש
שמורת בשנת תרס"ד בשעה שתים
עשרה לילה).

קונטרס זה מוקדש הוא לזכות בלתי הצעירה של כ"ק מ"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע בב"מ גיטתי הרבנית מרת שיינא ז"ל לזכות כ"ק גיסי הרב נחמן מענדל הכהן בן הרבנית מרת חי' מושקא ז"ל (בת כ"ק אדמו"ר טהר"ט זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע).

סתיו

— עד היום אין עוד ידיעות ברורות למדי אידותם — מלבד הבא להלן — ולכן באים שמוותיהם כגיל, כלי תוספת נוסח ברכת כ"ו אח"ז — ונתעקבה ההדפסה כל זמן זה מפני צערם של אלו בני המשפחה שלא ידעו אודות הבא להלן עד עתה.

בקונטרס זה באו: א) שני מאמרים. והם בהמשך למאמרים הקודמים דשנה זו ונאמרו על ידי כ"ק מ"ח אדמו"ר הכ"מ בש"פ נח ושי"פ לך תרצ"ד בורשא.

ב) שני מכתבי כ"ק מרת אדמו"ר הכ"מ: א) לבתו הרבנית מרת שיינא. ב) לחתנו הרב מ"מ טה"ו.

1310

על פי מכתבו של מר מרדכי אינראד שיחי' שהי' במחנה טרעבי לינקע. נמצא שם — בשנת תש"ח ב"באראק" אחד עם גיסי הרב מ"מ הכהן. והוא סיפר לו אשר בבאראק שני שם נמצאים אמו — הרבנית מרת חי' מושקא — ורעייתו — הרבנית מרת שיינא. ט"ו אלול תש"ב הביא הקצ"טן להרמ"ט כתקא מרעיתו זכר ביום אלו ללקחה אמו לחובילה להכבשונית. כי תשרי תשי"ג בא הקאמא וסיפר להם אשר ביום שני דראש השנה תשי"ג הובילו את רעייתו להכבשונית. כ"ה השק תשי"ג כשהור מר נרדכי שי' מעבדותו לא מצא את הרמ"ט בבאראק. ואלו שעבדו עמו ספרו לו אשר לקונוהו ממוקם העבודה עם עוד קבוצת יהודים ק"מ לחובלים להכבשונית.

ה"ה

ואב הרחמים יפקד ברחמים ההסידים והישירים והתמימים שספרו נמשך על קדושת השם. ודם כדויו יקום. וכבר אדמתי עמו. בסובו את שבות יעקב על ידי משיח צדקנו. והקיצו ורננו שוכני עפר. מנחם שניאורסאהן כ"ה מרחשון ה'תש"א. ברוקלין נ. * כי כחם כ"ק מ"ח אדמו"ר הכ"מ בב"מ — שיינא מלא בסני וידי. — נולדה כל שבת. בליל שבת קודש שבות בשנת תרצ"ד בסעה שחיס עשרה

הגהות בכתב יד קדשו של כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א על ה'פנת דברי לקונטרס שהוקדש לעילוי נשמתם

"היום הרי היארציית של שיינדל"

הולדת של הרבנית שיינא - סיפר הרבי סיפור עליה והוציא ממנו הוראה בעבודת ה'. בסעודת יום ב' דר"ה תשכ"ט אמר הרבי "היום הרי היארציית של שיינדל" וסיפר סיפור ממנה¹²⁴.

מידי שנה ביום ב' דראש השנה אומר הרבי קדיש לע"נ גיסתו הרבנית שיינא. ביומן מתש"ב מסופר שהרבי שלח ביום ראשון של ראש השנה 5 נרות ליארציית, וגם ביומן הרי"ג מתשכ"ט מסופר שבערב ראש השנה אחרי מנחה מסר הרבי נר של שעה להדליק בליל ב' דר"ה.

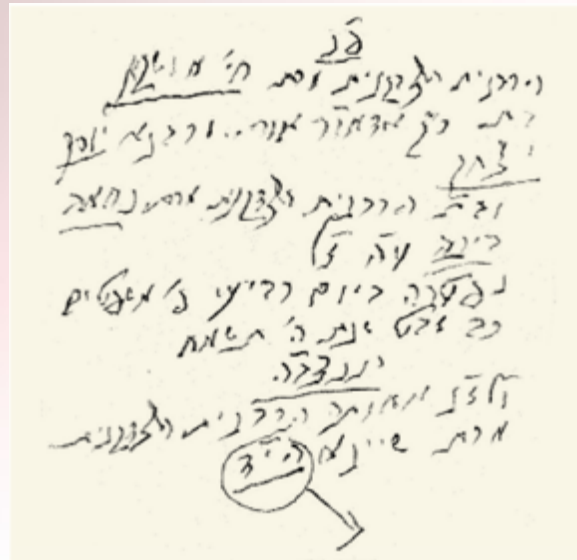
לרבנית היה מושקא היה קשר עז עם אחותה הקטנה, פעם העניקה לה הרבנית שיינא טבעת באמרה "הטבעת הזאת תביא לך מזל", הרבנית הקפידה ללבוש את הטבעת בכל פעם שיצאה לסיור ענין כל שהוא¹²⁵. פעם (י"ד מנחם אב תשל"ח)

בשבת פרשת שמות תשכ"ה - יום

נוסח מצבת הרבנית חיה מושקא, אליו צורפה הקדשה "לז"נ אחותה הרבנית הצדקנית מרת שיינא הי"ד" - כפי שנקבע על ידי הרבי

הרבי "ולז"נ אחותה הרבנית הצדקנית מרת שיינא הי"ד"¹²⁶.

ואב הרהמים יפקוד ברהמים החסידים והישירים והתמימים שממרו נפשם על קדושת השם, ודם עבדיו יקום, וכפר אדמתו עמו, בשובו את שבות יעקב על ידי משיח צדקנו, והקיצו ורננו שוכני עפר.

יצאה הרבנית מהבית ללא הטבעת, ומיד שבה אל הבית באומרה אל המשב"ק (בתרגום מאירישי) - "בא נלך לקחת את הטבעת של אחותי, אני לא יוצאת מהבית בלעדיה". ע"פ השמועה, החפץ אותו ציווה הרבי לטמון יחד עם הרבנית בכ"ב שבט הייתה הטבעת הזאת.

על מצבת הרבנית נוסף על פי הוראת

הרב מרדכי חפץ

שהם יבינו מעלותיו ויתחסו אליו ביחס הראוי".

אדמו"ר הריי"צ כתב עליו אז כי "רוב ברכה בו לעודד ולעורר את אנ"ש בחפצים לשמוע א גוטען חסידישען ווארט".

במהלך שליחות זו פעל והתוועד עם אנ"ש בארצות הברית ופעל גדולות ונצורות, לפני חזרתו רווח ב'הפרדס' על ביקורו "הרב הגדול בתורה מו"ה מרדכי חפץ שליט"א שבא לאמריקה בתור שלוחו של הגאון הצדיק האדמו"ר ר' יוסף

מגדולי החסידים של אדמו"ר הריי"צ, היה מעסקני חב"ד הבולטים בלטביה וראש סניף אגו"ח במקום. שימש כאחד משלושת המשפיעים – שלושת הרועים – של איגוד אחות התמימים. בשנת תרח"ץ נשלח ע"י אדמו"ר הריי"צ לארצות הברית על מנת לשמש כש"ר עבור כספי ה'מעמד'.

נולד בדיסנא בשנת תרמ"ט, על שם עיר מוצאו היה נקרא גם מרדכי דיסנר. היה בתו"ת ליובאוויטש אחד מחזורי הדא"ח. לאחר חתונתו החל לשמש כשו"ב בריגה וכן יצר שם טליתות. ר' רפאל נחמן כהן כותב לרבי שליט"א במכתב כי טליתו הראשונה נקנתה אצל ר' מרדכי שהיה עושה את פסי הטלית כדוגמת הטלית של אדמו"ר הרש"ב.

בשנת תרצ"ו לערך נתייסדה אגודת אחות התמימים בריגה ומשם נתפשטה בהמשך לעוד מקומות. במהלך שנת תרצ"ו מינה אדמו"ר הריי"צ שלושה "רועים" – משפיעים ללוות את האגודה ור' מרדכי היה אחד מהם.

במכתב הרבי אודות לימוד תניא עם נערות מוכיר הרבי את לימודו של ר' מרדכי חסידות עם בנות צעירות ומספר אשר כ"ק אדמו"ר הריי"צ חיזק ועודד אותו בזה.

בשנת תרח"ץ נשלח ע"י אדמו"ר הריי"צ לשד"רות בארה"ב. במהלך אותה שליחות כותבים עליו שבחים מופלאים ביותר. ר' ישראל ג'ייקובסון כותב עליו אשר "הוא חסיד פנימי זוכר הראשונות, בהרגש דקות פנימי, ות"ל בלא ע"ה נושא חן . . צדיכים להעמידו במעמד הראוי לו

פאסטאוו, אדר ב' תרצ"ב

יצחק שניאורסאן שליט"א, מליבאוויטש, לעזרת עבודתו לחיזוק חסידות חב"ד והרבה עזר ופעל כאן".

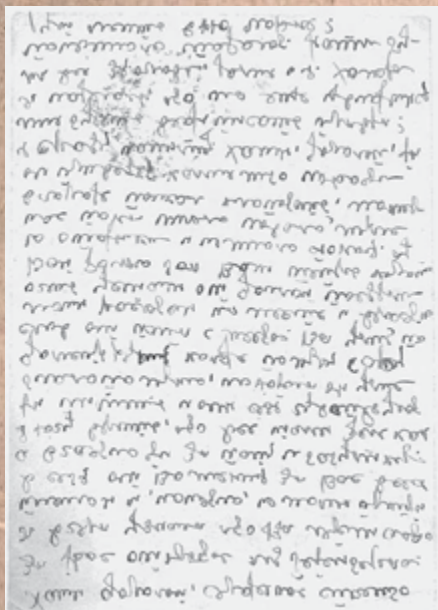
לאחר שיצא אדמו"ר הריי"צ מריגה לכיוון אמריקה נמסר ניהול הכספים בריגה לידי הרב חפץ, והוא אף שימש כראש סניף אגו"ח בלטביה.

במהלך נסיונות אדמו"ר הריי"צ להצלת משפחתו, מזכירנו וספרייתו היה הרב חפץ האיש שניהל את המאמצים בנושא. בהמשך הושגה אף עבורו וויזה לארצות הברית. אך לבסוף, במהלך קיץ תש"א – נהרג ע"י הנאצים ימ"ש. ה' יקום רמו.

פכתבי הרבנית שיינא

המכתבים נכתבו פאטוואצק בשעה שבני המשפחה היו בריגא בדרכס לארצות הברית, מובאים כאן בתרגום חפשי פרוסית

[י"ב טבת תרפ"ט (צילום המכתב נדפס לעיל ע' 52)]

נאטוצ'קה היקרה.

אני כותבת לך מלודז', שם אני מתארחת עכשיו, כנראה שאין דבר שהוא בלתי אפשרי ואם אני הצלחתי להגיע לפולין ולהתארח כאן עכשיו, הרי שאין שום ספק שלא יעבור זמן רב עד שנתראה גם איתך. אני מאמינה בזה מאוד, במיוחד שלייבוש אומר שאת עומדת לבקר באירופה. פולה ורוזה לא יכולות להפסיק לשבח את הילדה שלך. כל כך נעים להיות בין חברים, זה אושר ושמחה כל כך גדולים, נאטה, אני בטוחה שהמזל לא יהיה כל כך אכזרי כדי לקחת מאיתנו את השמחה הזאת. ההרשברגים לא השתנו

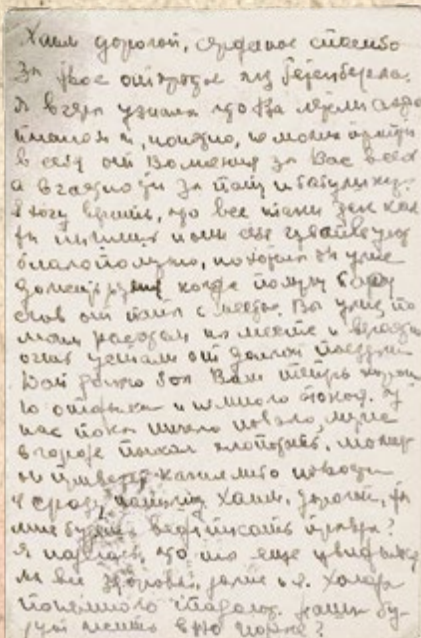
ונשארנו כולם אנשים כאלו טובים ופתוחים בדיוק כמו שהיו, אני מרגישה ביניהם טוב ונוח בצורה יוצאת מן הכלל, בדיוק כבשנות ילדותי ברוסיה.

[לפני אדר ראשון ה'ש"ת]

יפים רומנוביץ היקר

המכתב ששלחת מהילדים (?) שימח אותנו מאוד. אין צורך לשלוח גלויות, התוכן הכי חשוב.

אניה [כנראה אחות הרבנית - חנה] כותבת שאתה נוסע עם ההורים, לכן הנני בספק אם תקבל את המכתב הזה לפני נסיעתך. אם אתה באמת נוסע, אולי תוכל לידע אותנו איך אפשר לכתוב לילדים. אולי במקרה

לכם, וכפרט לאבא וסבתא. אני רוצה להאמין שהכל כפי שאתה כותב, שכולם מרגישים בטוב, אבל הייתי רוצה לקבל מאבא כמה מילים מהמקום.

לפי החישובים שלי אתם צריכים להיות במקום [ניו יורק], ובטח עייפתם מאוד מהנסיעה הארוכה [.] לכם מנוחה טובה ומעט רגיעה.

אצלנו בינתיים אין שום דבר חדש, מוריס [כנראה הכוונה לבעלה הרה"ח מנחם מענדל] בעיר נסע לסידורים, אולי יביא חדשות כלשהם, אז מיד אכתוב.

.. יקירי, תכתוב לי, הלא כן?

אני מקווה שעוד נתראה. אנחנו כולנו בריאים, דליה (?) ואני. הקור פוחת לאט לאט. האם (הקרובים) שלנו יגורו בניו יורק?

ידוע לך מדוע הם כל-כך מתעכבים? האם הם אמורים לצאת בעתיד הקרוב?

אמא כותבת שהם עוזבים ב-4 במרץ וכך אדר ראשון] את לטביה, אינני יודעת אם החלטתם סופית, אתה יכול לתאר לעצמך שאנחנו נרגשים בקשר להעברה שלהם.

מאבא אין לנו מכתבים, מכך אנו מסיקים שהם באמת מתכוונים לדרך, ואבא מאוד עסוק.

מאחר שנודע לנו שגם אתה נוסע, כרצוננו לאחל לך בהזדמנות זו כל טוב. לא עשיתי זאת כרי שלא...

[שלהי אדר ראשון, ה'ש"ת]

.. תודה רבה לך מכל הלב על הגלויה שלך ממברנברג (גטבורג). אתמול נודע לי שטסתם, ולא יכולתי להירגע מרוב דאגה

הערות שוליים

תשכה. (17) שם ע' תשסא. (18) שם ח"ה ע' קמ. (19) תר"פ-תרפ"ז ע' 23. (20) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ה ע' מט. (21) אג"ק אדמו"ר הרי"ב ח"ב ע' תתקה. (22) ע' 98. (23) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ה ע' תריט. (24) שם ע' שכו. ח"ה ע' נב. (25) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ה ע' שם. (26) שם ע' תרכה. (27) ספר השיחות תר"פ-תרפ"ז ע' 131. (28) שם ע' 4-133. (29) שם ע' 181. (30) תשורה דוכמאן, תשע"ד ע' 13. (31) מכתב ר' סעדיה ליברוב, פורסם ביגדיל תורה חוברת נד (ה) ע' שטז, ונדפס לאחמ"כ ב"תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית" ע' קז. (32) בית משיח גיליון 178 ע' 30. (33) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ה ע' קה"ת, תשס"א) ע' קז. (34) אג"ק שם ע' שסה. בית משיח גיליון 161 ע' 22. (35)

(1) אג"ק אדמו"ר הרי"ב ח"ד ע' כ. (2) ראה צילום כתי"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לקמן. (3) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ב ע' קנג. אג"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א ח"א ע' ל-לא. (4) סה"מ תשי"א ע' 106. (5) הרב מרדכי שמואל אשכנזי בשם הרב חיים יוסף רוזנבלום - הובא בספר אוצר החסידים - ברחבי תבל. (6) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ב ע' רג. (7) גיליון 6 ע' 7. גיליון 19 ע' 8. (8) מפי הרב שמשון שי' יוניק. (9) שיחת י"ג ניסן תשי"א. (10) הנסמן בהערה הקודמת, ש"פ נשא תשי"י, ש"פ שמות תשכ"ה, יום בדר"ה תשכ"ט (המלך במסיבו ח"א ע' רמב). (11) אג"ק אדמו"ר הרי"ב ח"ב ע' תקמו. (12) שם ע' תקנ. (13) שם ע' תשעא. (14) לקו"ש ח"ט ע' 91. (15) אג"ק אדמו"ר הרי"ב שם ע' תקכו. (16) שם ע'

יומן הרא"ח פורסם בבית משיח גיליונות 3-161 ונדפס
 לאחמ"כ באג"ק שם ע' שסא ואילך. (36) אג"ק שם
 ע' שסג. בית משיח גיליון 161 ע' 21. (37) אג"ק
 שם ע' שעה. בית משיח גיליון 162 ע' 26. (38) ספר
 התולדות אדמו"ר הריי"צ ח"ד ע' 18. (39) אג"ק
 שם ע' שח. (40) ח"א ע' 318 ואילך. ע' 328 ואילך.
 (41) אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב ע' רג. (42) אג"ק
 אדמו"ר הריי"צ ח"ב ע' תיז. תרגומה בספר התולדות
 אדמו"ר הריי"צ ח"ד ע' 42. (43) בית משיח גיליון
 200 ע' 101. (44) אג"ק שם ע' רמט ואילך. (45)
 שם ע' ריח. (46) יומן הרא"ח אלטהויז הי"ד,
 פורסם בבית משיח גיליון 186 ע' 30 ונדפס לאחמ"כ
 באג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ט"ז (קה"ת, תשס"א) ע' שעט
 [וכן ב'תשרי בלויבאוויטש – ר"ה שחל להיות בשבת' ע'
 498]. (47) פורסמו בבית משיח גיליון 200 שם.
 (48) סה"מ מלוקט ח"ד ע' רנא הע' 2. (49) שיחת ל"ג
 בעומר תשי"ז (נדפסה בספר השליחות (מהדורת תשמ"ז
 – ע' 59. מהדורת תשפ"א – ע' 65)). (50) שיחת
 ל"ג בעומר תשל"ה. (51) הגוה ע"י כ"ק אדמו"ר
 מלך המשיח שליט"א ונדפס בסה"מ מלוקט ח"ד ע' רנא
 ואילך. (52) מכתב זה ושני מכתבים נוספים אודות
 החתונה, נדפסו בתשורה קסטל, תשס"ה ע' 13 ואילך.
 (53) ימי מלך ח"א ע' 349 הע' 42. (54) אג"ק
 אדמו"ר הריי"צ ח"ט"ו ע' שעח. בית משיח גיליון 163 ע'
 20. (55) מכתב הרב יחזקאל (חאטשע) פייגין דלעיל
 הערה 52. (56) שיחת ש"פ וישלח תשי"ד (י"ד כסלו
 – חצי יובל שנים לחתונת הרבי מלך המשיח שליט"א).
 (57) זכרונות ר' זלמן נדפסו בכפר חב"ד גיליון 595 (י"א
 כסלו תשנ"ד) ע' 16 ואילך, וכן בבית משיח גיליון 103
 (ערב ראש השנה תשנ"ז) ע' 32 ואילך. (58) בית
 משיח גיליון 200 ע' 98 (59) שם ע' 99. (60)
 שיחת מורים קטן תשי"א, תורת מנחם – התועודיות
 ח"ב ע' 252. (61) המנהגים דלהלן – משיחת י"ד
 כסלו דלעיל הערה 56. (62) שם משפחתו ותפקידו
 של הבחור – מזכרון ר' זלמן גוראריה, בית משיח שם ע'
 33. (63) מכתב הרב פייגין מיום ט"ו סיון, נדפס
 בתשורה הנ"ל ע' 16. (64) תשורה צירקינד, תשע"ה
 ע' 9. (65) צילום המכתבים נדפס בבית משיח גיליון
 200 ע' 97 ואילך. (66) רשימות דברים ח"ב ע' קכא.
 (67) אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב ע' תכא. (68) אג"ק
 אדמו"ר הריי"צ ח"ג ע' לד. (69) תשורה מלול,
 תשפ"ב ע' 11. (70) ימי מלך ח"א ע' 372 ואילך.
 (71) תשורה הנ"ל ע' 13. (72) אג"ק אדמו"ר הריי"צ

בכתיבת הסקירה הסתייענו רבות בתשורה
זאקליקובסקי, תשנ"ז ובתשורה שוויכה,
תשע"ב

”

שואלים אותנו:

כבר מזמן הבטחתם לנו
ש'הנה הנה משיח בא'
ועדיין לא נושענו?!”

רישומי דברים מדיוני "כינוס השלוחים העולמי"
תשנ"ג - כפי שפורסם בשעתו בגליון 'כפר חב"ד'

**האם יש שלבים בתהליך הגאולה, ואם-
כן, באיזה שלב אנחנו נמצאים עכשיו? |
כשהרבי שליט"א אומר לנו ש"צריכים לפקוח
את העיניים" - למה בדיוק הכוונה? | "זהותו
של המשיח" - האם ובאיזו מידה עלינו
לעסוק גם בסוגיה זו?**

רישומי דברים מתוך אחת מסדנאות הדיון ב"כינוס השלוחים העולמי". הסדנה הוקדשה לדרכי הסברה בענייני משיח וגאולה, כאשר השלוחים המשתתפים העלו שאלות שמוצגות לפניהם. המשיבים היו הרב ר' העשיל גרינברג והרב ר' שלמה פאיעסקי, שניהם מרצים מבוקשים בנושא משיח וגאולה | קטע אחד מתוך דיון ארוך. מנחה - הרב נחמיה וואגעל

לא אמר בדיוק מתי?

הרב מאיעסקי: ברור, וכך משמע מפורש משיחות-הקודש, שיש כאן עניין של שלבים. כדי להבין זאת יותר, אפשר להביא לכך דוגמא מעניין שמוזכר גם בהלכה - כניסת הנפש האלוקית באדם. לפעמים כתוב שיהודי נולד עם נפש אלוקית, במקום אחר נאמר שהנפש האלוקית באה ליהודי בזמן הברית, ואילו במקומות אחרים כתוב שהנפש האלוקית באה רק בגיל בר-מצווה. לכאורה, יש כאן סתירה. ואולם הרבי שליט"א מסביר שאין זו סתירה, אלא שמדובר בתהליך בן כמה שלבים; בד בבד עם ההתקדמות של יהודי מדרגה לדרגה, יש התקדמות בכניסת הנפש האלוקית בקרבנו.

ואולי אפשר לומר כך גם כאשר לעניין הגאולה. יש בזה שלבים שונים. אף אחד לא יכול להצביע ולהגדיר בדיוק את סדר השלבים, ומה בדיוק מתרחש בכל שלב. אבל לאור שיחות-הקודש של הרבי שליט"א, אפשר לקבוע בהחלט שמאורעות שונים בעולם הם סימנים לשלבים שונים בתהליך וזה דבר שכל אדם יכול להבין ולקבל. כך, למשל, שמענו במפורש

במהלך השנה שחלפה, כל אחד מאתנו, השלוחים, דיבר לפני אנשי עירו פעמים רבות, בכינוסים ואסיפות מכל הסוגים, והשתדל לפרסם שוב ושוב את ה'מסר' של הרבי שליט"א, ש"כבר הגיע זמן גאולתכם". לאחרונה, כאשר חוזרים ומעלים את הנושא, הציבור שואל: הרי כבר אמרת את זה לפני זמן, ועדיין לא נושענו?!

הרב מאיעסקי: עובדה היא שבכל שיחות-הקודש, שבהן מדובר על כך שהגאולה קרובה לבוא - הרבי שליט"א לא נתן תאריך מתי בדיוק נגיע לגאולה השלמה ממש. לכן אין מקום לשאול: הייתכן שעדיין לא נושענו? דבר אחד ברור, ואני אומר את זה בכל הזדמנות - כאשר הגאולה תבוא, בקרוב ממש, ואנחנו נעמוד בירושלים עיר-הקודש ליד בית-המקדש - כולם יודו שהתהליך של התגלות המשיח והגאולה השלמה, עבר מאוד מהר.

האם כוונתכם לומר שמאז ההכרזה "הגיע זמן גאולתכם", עד היום, אכן התקדמנו בכל מיני שלבים - או שהתשובה לשאלה היא, שאמנם הגיע זמן הגאולה, וזה יהיה בקרוב, אבל הרבי

גם זה, אנב, מהשאלות שלא כל אחד מאתנו יודע בדיוק מה לענות - למה בדיוק הכוונה כשאומרים שצריך "לפקוח את העיניים"?

הרב גרינברג: כשמדברים על הנושא הזה צריך להדגיש תמיד שהרבי שליט"א - שאמר לנו שצריך "לפקוח את העיניים" - גם אמר לנו איך בדיוק פוקחים את העיניים - ללמוד ענייני משיח וגאולה והכוונה היא ללימוד עיוני מסודר. כל אדם יכול להבין שבדיוק כמו שבשאר חלקי התורה אי-אפשר להסתפק בלימוד תורה שבכתב - כך גם בעניין הגאולה; כשמדברים על לימוד ענייני גאולה ומשיח, מובן שהכוונה היא לא רק לתורה שבכתב, לאותם פרקים בתנ"ך שמדברים על משיח ועל ימות המשיח; מוכרחים ללמוד את מה שמבואר על כך בתורה שבעל-פה. וגם זה לא מספיק. הרי ידוע שהגמרא היא לא ספר הלכה למעשה. ולכן צריך ללמוד את פסק ההלכה ברמב"ם. ולאחר הלימוד ברמב"ם, צריך לדעת שכדי להבין ולדעת את הדברים על בוריים, צריך לעיין בנושאי-

מהרבי שליט"א בנוגע לאירועים שונים בשנת תש"נ ותנש"א - מהפכות קיצוניות בכמה מדינות במזרח-אירופה תוך נפילת המשטר הקומוניסטי, עלייתם של אלפי יהודים לארץ-ישראל, אירועי מלחמת המפרץ ועוד - שהם מעין לעתיד לבוא ויש לראות בהם סימנים לגאולה הקרובה.

הרב גרינברג: עצם הדבר הזה שיש שלבים בהתגלות המשיח ובגאולה, זה לא חידוש כל-כך גדול. אפשר ללמוד את זה במפורש מדברי הרמב"ם המפורסמים: "ואם יעמוד מלך מבית דוד... ויכוף כל ישראל... וילחום מלחמת ה'". במלים אחרות, מה שהרמב"ם אומר הוא, שהמציאות של מלך המשיח והפעולות שלו ("יכוף" ו"ילחום") יהיו לפני הגאולה, ורק אחר-כך יבוא הזמן של "יבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל", שהוא השלב של הגאולה עצמה. וכמו שנאמר באחת משיחות-הקודש, כשהרבי מסביר את דיוק הלשון "להביא לימות המשיח" - "ימות" לשון רבים - שלא די להביא את השלב הראשון של הגאולה, אלא צריך להביא את כל השלבים, עד לשלמות הגאולה.

הנושא הזה, שכבר עכשו התרחשו שלבים מסוימים בתהליך הגאולה, מובן גם מדברי הרבי שליט"א ש"הכל מוכן וצריך רק לפקוח את העיניים". זה, אם כן, מה שאנחנו עונים לשאלה "הרי עדיין לא נושענו": נכון שאנחנו מצפים כל הזמן לגאולה השלמה, כלומר לשלב הסופי והמכריע, אבל אנחנו יודעים בבירור, שמאז דברי הרבי שליט"א ש"הגיע זמן גאולתכם", בהחלט התרחשו דברים שמובילים לקראת השלב הסופי. הבעיה היא שאנחנו לא רואים ועלינו "לפקוח את העיניים".

הרב פאיעסקי:
במלים אחרות: צריך
לומר ליהודים בצורה
הפשוטה והברורה
ביותר: יש נביא
בדור והוא הביא את
דבר-ה' ש"הנה הנה
משיח בא". אנחנו
בטוחים בדבריו
ללא כל ספק ח"ו,
כי האמונה בדברי
הנביאים היא יסוד
בדת ישראל.

לקראת הגאולה. מספיק לצטט מלים אחדות: "בימינו אלו נתבטלו כל המניעות והעיכובים וכו', וכיון שכן, ישנה (לא רק המציאות דמשיח אלא גם) ההתגלות דמשיח". או ניקח לדוגמא את השיחה של שבת-פרשת משפטים - שהיתה שבועות ספורים לפני כ"ז באדר - שם אומר הרבי שליט"א בין היתר: "כיון שנמצאים ב"זמן השיא" ("די העכסטע צייט") של ביאת משיח-צדקנו... רואים כבר (מעין ו)התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים...".

אני רוצה להבהיר כאן: אני לא מתיימר בשום אופן לפרש את דברי הרבי. אבל ברור לי דבר אחד: אל מול מלים כאלו, אי-אפשר להישאר אדיש. ברור ששלב מסויים בגילוי כבר התחיל.

כלים ובמפרשים של הרמב"ם.

זה בנוגע ללימוד על הגאולה אפילו באופן תיאורטי בשביל לדעת, וכל-שכן בשביל להבין, את מה שקורה בימינו, כשעומדים על סף הגאולה ממש - יש רק דרך אחת, ללמוד את השיחות של הרבי שליט"א. באופן מיוחד צריך ללמוד וללמד את שיחות-הקודש שנאמרו בתקופה הקרובה לכ"ז באדר אשתקד. בשיחות הללו היו דברים מיוחדים במינם, נפלאים במיוחד, וגם דברים ברורים שמגדירים את התקופה שלנו. על-ידי לימוד הדברים האלו כמו שצריך, אפשר לדעת על השלבים השונים. לדוגמא - בשיחה של שבת-פרשת וירא, בשנה שעברה, יש דברים מפורשים על כך שכבר היתה תזווה של ממש בדרך

הרב שלמה פאיעסקי: דבר אחד ברור, ואני אומר את זה בכל הזדמנות, כאשר הגאולה תבוא, בקרוב ממש, כולם יודו שהתהליך של התגלות המשיח והגאולה השלמה, עבר מאוד פהר...

נסתרו מאתנו, ואנחנו גם לא יכולים לקבל את ה"צידוק" שזוהי הכנה לגאולה. אנחנו מאמינים שהקב"ה יכול להכין את עם-ישראל לגאולה בטוב הנראה והנגלה. אבל ביחס לשאלה – איך ייתכן דבר כזה דווקא בערב הגאולה, אפשר להסביר זאת על-פי הדברים הידועים של ה"שפת-אמת" בנוגע ליציאת מצרים (והרי "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"): משה רבנו, גואל ראשון, בא לבני-ישראל והודיע להם שהקב"ה שלח אותו לומר לבני ישראל "פקוד פקדתי" – או, במילים אחרות, "הגיע זמן גאולתכם" – ואפילו התרחשו אותות ומופתים, אבל אחרי-כן עברה תקופה ארוכה ולא זו בלבד שהגאולה לא באה, אלא קושי השעבוד הלך וגבר, עד שמשה רבנו בא לקב"ה בטענה "למה הרעותה..."

ואולי המצב שבו אנחנו נמצאים כעת, דומה לאותו מצב שהיה בימי משה רבנו. מצד אחד – הבשורה כבר התקבלה; כבר ראינו הרבה אותות ומופתים, ואפילו כבר התחילה ההתעוררות הגדולה של העם לקראת הגאולה, ובכל-זאת, עדיין נמצאים בגלות קשה ומרה מאוד. אלא שכל הקושי הגדול של הגלות וגם הניסיון הגדול הזה, לא מפחיתים במאומה מהביטחון המוחלט שכבר נמצאים אחרי ההודעה של "פקוד פקדתי" ו"הגיע זמן גאולתכם".

זו בעצם אחת הבעיות. הביטחון

ועוד משהו: לימוד ענייני הגאולה בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא דבר הכרחי לא רק כדי לדעת מה קורה בתקופה הזאת, אלא כדי לקבל מושג נכון ורחב ככל הסוגיא הרחבה והעמוקה של המשיח והגאולה. עובדה היא שהאוצר הגדול ביותר של ביאורים, של הגדרות מדויקות, ושל הבהרות, ככל הסוגיות של משיח וגאולה – כל זה נמצא בריבוי הכי גדול בתורתו של הרבי שליט"א.

הרב מאיעסקי: אכן, אילו זכינו, הרבי שליט"א היה ממשיך להבהיר לנו, מדי שבת בשבתו, איפה בדיוק אנחנו עומדים ומה נדרש מאתנו דווקא עכשיו. ובאמת, עד שנזכה לשמוע מהרבי שליט"א, בקרוב ממש, "תורה חדשה", צריך להיזהר מאוד מהגדרות והסברים שאינם לקוחים ישירות משיחות ק' שהרבי שליט"א בעצמו הגיה ומסר לפרסום. לצערנו ולדאבונו, המצב בתקופה האחרונה הוא כזה, שאנחנו לא זוכים להסברים על האירועים בהווה. אנחנו חיים בתקופה של "יושב בסתר עליון"...

***

זוהי מביא אותנו לשאלה הקשה, שלא מעט שלוהים נתקלים בה מאז כ"ז באדר – איך דבר כזה קורה, לאחר ש"כבר הגיע זמן גאולתכם"?

הרב גרינברג: בכל הנוגע לעצם העניין, מובן שאין לנו שום הסבר. דרכי הקב"ה

ד' אלול תש"א

"נביא מקרבך... יקים לך ה' אלוֹקֶיךָ וגו'" ועל פסק הרמב"ם (כהל' יסודי התורה רפ"ז) "מיסודי הדת שהא-ל מנבא את כני-האדם". בשיחה הזאת הרבי דיבר בהרחבה על עניין הנבואה על יסוד דברי חז"ל, והסביר את עניין הנבואה בכל דור ודור. הרבי התבטא במפורש (אמנם לגבי הרבי הקודם נ"ע), שגם בדורנו יש נביא שמוסר את דבר-ה' וכו'. הרבי גם קישר את זה במיוחד עם הגאולה, לפי דברי הרמב"ם באיגרת-תימן (פ"ג), שעוד לפני הגאולה תחזור הנבואה לישראל ו"אין ספק שחזרת הנבואה היא הקדמת משיח".

במילים אחרות: צריך לומר ליהודים

המוחלט שלנו די צורם להרבה יהודים...

הרב מאיעסקי: את כל הפרסום על כך ש"הגיע זמן גאולתכם" ו"הנה זה משיח בא", אנחנו עושים כי כך הורה הרבי שליט"א. לכן, מובן מאליו, שגם לגבי דרכי ההסברה ואופן קיום ההוראה - הכל צריך להיות לפי שיחות הקודש.

ממילא, כשמישהו שואל מנין הביטחון המוחלט שלנו על עצם בשורת הגאולה - צריך להסביר לו, שבנושא הזה של "הגיע זמן גאולתכם", הרבי שליט"א נהג בדרך יוצאת מן הכלל, ודיבר במיוחד על עניין הבשורה וההודעה על-ידי נביא. ידועה השיחה בשבת-פרשת שופטים על הכתוב

הרב העשיל גרינברג

***

העובדה שחוזרים ומדברים כל העת בענייני משיח, מעלה לפעמים שאלה על מה בדיוק לדבר, מלבד עצם ההודעה ש"הנה הנה משיח בא". כלומר, איך מעוררים את התעניינות השומעים שוב ושוב?

הרב גרינברג: לגבי החלק השני של השאלה אפשר להשתמש בכיטוי "קושיא מעיקרא ליתא". נושא הגאולה הוא כל-כך עמוק ורחב וכולל כל-כך הרבה פרטים, שבאמת אין שום קושי לדבר על זה שוב ושוב, פעם אחר פעם, ותמיד להשמיע דברים מאוד מעניינים. לדוגמא, מקובל להשמיע דרשות על פרשת-השבוע, ובכל פרשה אפשר למצוא 'נקודה' שקשורה בצורה זו או אחרת לנושא הגאולה. ולא זו בלבד שאין קושי לדבר על הגאולה כל פעם מזווית אחרת, אלא יש לזה יתרון נוסף: זה עצמו ייתן לקוראים את הרושם, שבעצם כל התורה כולה קשורה בענייני הגאולה. כשענייני משיח יבואו, אפילו בדרך-אגב, בכל עניין ועניין, זה עצמו יוכיח שהגאולה היא עניין מרכזי ועיקרי

בצורה הפשוטה והברורה ביותר: יש נביא בדור והוא הביא את דבר-ה' ש"הנה הנה משיח בא". אנחנו בטוחים בדבריו ללא כל ספק ח"ו, כי האמונה בדברי הנביאים היא יסוד בדת ישראל.

העיקרון מובן. אבל בכל זאת המציאות היא שהרבה מהשלוחים נתקלים בשאלה: האם אינכם חוששים שיש גם אפשרות שמא הנבואה הזאת - שמשיח עומד לבוא עכשיו - לא תקיים ח"ו?

הרב מאיעסקי: זה תלוי, לכאורה, ממה בדיוק השואל חושש. אם האיש שואל פשוט מנין הביטחון שדברי הרבי יתקיימו, התשובה היא שהבטחון מבוסס על ניסיון העבר. זהו אדם שכל הנבואות שלו בעבר התקיימו באופן נפלא, ממש קולע אל השערה, ולכן אנחנו בטוחים שכך יהיה גם בעתיד. אם השואל חושש מכך שאם ח"ו הנבואה לא תתממש, זה עלול להשפיע שלא לטובה על הרבה-הרבה יהודים מבחינה רוחנית - התשובה היא פשוטה מאוד. אלו הם דברי הרבי, ובמשך כל ההיסטוריה לא היה בעם-ישראל משהו שדואג למען החדרת האמונה בעם-ישראל, והכוונה לכל הסוגים וכל החוגים בעם, כמו הרבי שליט"א.

ואגב, אנחנו דנים כאן איך להסביר "חוצה", ויורשה לי לחזור ולעורר את עצמנו פנימה. אנחנו עושים את כל המבצע הזה, את כל הפעילות הגדולה בנושא משיח וגאולה - כי ככה הרבי אמר. זו הזכות והאחריות העצומה שלנו לדאוג לכך שדברי הרבי יגיעו לעוד יהודי, וחלילה לנו מלשבת בחיבוק ידיים עוד רגע אחד. הרי מדובר הכנת העם לגאולה!

ביותר בכל היהדות.

* * *

אתם חוזרים ומזכירים את החוראה של הרבי שליט"א "לחיות עם משיח" ע"י לימוד ענייני משיח וגאולה, אבל מה עושים כשאין אפשרות ללמוד? אתה פוגש יהודי ברחוב. הוא מבחין בשלט על המכונית שלך - "היכוננו לביאת המשיח", ושואל בכנות מה זה משיח ואיך מתכוננים לקראתו. איך מוסרים את כל התורה על רגל אחת?

הרב מאיעסקי: נכון שבמקרה כזה חשוב להעביר מסר קצר וברור. לדעתי, הנקודה המרכזית היא להסביר שאנו עומדים לפני תקופה שבה העולם יהיה מתוקן ומושלם. כל תחומי החיים של היחיד ושל הציבור - החיים הפרטיים, הגשמיות והרוחניות, התחום הכלכלי, המדיני והחברתי של כל האנושות - הכל יהיה בתכלית השלמות. היחס בין אנשים ובין עמים יהיה של אחווה ורעות וכו'. בקיצור - הכל הולך להיות הכי טוב שרק אפשר. דומני שזו הנקודה המרכזית שצריך להדגיש. כי סוף-סוף, כל אדם באשר הוא, יהודים ולא-יהודים, מצפים ומייחלים למצב יותר טוב מההווה, וכל אחד חולם על היום שבו הכל יהיה בסדר.

זו היא, באופן כללי, הנקודה המרכזית שיש להעביר כאשר מוכרחים לדבר 'על רגל אחת'. יחד עם זאת, חובתנו, כמובן, לעשות כל מאמץ לשמור על קשר קבוע עם אותו מתעניין, להגביר את התודעה שלו בנושא הגאולה, והעיקר - להסביר במלים הכי ברורות ופשוטות, כיצד כל מעשה טוב גורם שהזמן המיוחל הזה יבוא רגע אחד קודם.

כאן המקום, אולי, להדגיש, שבאמת אין צורך להסתפק בהסברים 'על רגל אחת'. כי יש ב"ה הרבה חומר מצויין, ברמה מתאימה לכל נפש. אני רוצה לציין באופן מיוחד את הפרסומים המוצלחים של 'ועד שיחות באנגלית', שבתקופה האחרונה הוציאו-לאור שורה של חוברות, ספרים וקלטות על נושא המשיח והגאולה. אני ממליץ לפני כל אחד מהשלוחים במדינות הדוברות אנגלית לנצל את החומר המצויין הזה. (הערת המערכת: באה"ק מומלץ מאוד הספר "ימות המשיח", שבו מוסברים כל ענייני משיח וגאולה בצורה השווה ומובנת לכל נפש).

לעתים קרובות קורה שדווקא אלו שכן מקבלים את עצם העניין של ביאת המשיח ואת ההודעה שהגאולה קרובה, מתפלאים - אם כן, איך אפשר להמשיך לחיות כרגיל? הם שואלים את השליח: אם אתה מאמין שהגאולה קרובה מאוד, למה אתה עושה תכנית לבניית בית חב"ד גדול ויפה בחוץ-לארץ, תכנית שכדי לבצע אותה צריך לפחות שנה או יותר?!

הרב מאיעסקי: הרבי דיבר על כך באריכות בהתוועדות שבת-פרשת פינחס תנש"א. ראוי שכל אחד ילמד את השיחה בשלמותה, ואני אזכיר כעת רק את הנקודה העיקרית: כל עוד הגאולה לא באה, מוטל עלינו לפעול בהתאם למצב ההווה, כלומר, בהתאם לתנאי הגלות. הרבי הסביר את זה לפי הביאור בעניין ה"תמים" שבטל לגמרי למילוי תפקידו ואין לו רצונות אישיים משלו - מה שנקרא בשפה החסידית "הנחת עצמותו" והתמסרות מוחלטת - שמכוח זה ביכולתו להיות שקוע כל-כולו גם בלימוד הנגלה וגם בלימוד החסידות ולעסוק גם

לדבר על כך או לא, שכן, המאזינים עצמם בוודאי יעלו את שאלת הזהות של המשיח, בשלב זה או אחר. מי שיודע על משיח, אפילו מעט, מתחיל מיד לחפש מי האיש בדורנו, זה שהתנהגות שלו, התכונות שלו והמעלות שלו, מתאימות לתיאורים של הרמב"ם על דמותו של משיח.

וגם לגופו של עניין – המרכזיות של זהות המשיח מובנת גם מכך שבתוך דבריו על הגאולה מביא הרמב"ם את מעשה בר-כוכבא וכותב "דימה רבי עקיבא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח". רואים מכאן שכאשר מאמינים במשיח באמת, טבעי לתת לאמונה הזו ביטוי מוחשי ולזהות מישוהו מאנשי הדור כמשיח שבדור. זה, בעצם, דבר שההיגיון מחייב: הרי לא ייתכן שמישהו יאמין בכיאת המשיח באמת ויהיה "מחכה לביאתו" באמת, ולא יתעניין מי האיש...

ובאשר לדרכי ההסברה, אני מוצא לנכון להדגיש את העובדה שהשאלה הזו עולה מעצמה, בדרך-כלל – אחרי השלב הראשון של ההסבר בנושא משיח – משתי סיבות. ראשית, כדי להדגיש את חשיבות הנושא שלא ייתכן להתעלם ממנו, כנ"ל. ושנית, ללמוד מכך שזה הסדר הנכון של הדברים. גם אם באים אנשים, ומבחינת הסקרנות – ואולי ה'התגרות' – השאלה הראשונה שלהם היא על הרבי כמשיח – אנחנו חייבים לדעת כי בראש ובראשונה אנחנו צריכים ליצור אצל השומעים מודעות לעצם נושא הגאולה, ורק אחרי שהמאזינים כבר מכירים דברים על משיח בגמרא, במדרשים, ברמב"ם וכו', ובמיוחד כפי שכל זה מואר באור מיוחד בתורתו של הרבי שליט"א – וכל זה נמסר להם בצורה מתאימה, בהתאם לרמה שלהם – או-אז אפשר בהחלט לענות להם גם לגבי זהותו

בעבודת התפילה וגם בהפצת המעיינות.

הרב וואנגעל: ביחס לבתי חב"ד בפרט – הרי חז"ל אמרו שעתידין בתי-כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שייקבעו בארץ-ישראל, והוא הדין ביחס לבתי-חב"ד, שכפי ששמענו מהרבי כמה פעמים, גם הם יעלו לארץ ישראל, במהרה בימינו אמן.

אין זה סוד, ואנחנו השלוחים נתקלנו בזה כל השנה, כי בשלומדים ומשוחחים עם יהודים בענייני משיח וגאולה, עולה מאליה שאלת זהותו של מלך המשיח. מה צריכה להיות ה"מודינות" שלנו? האם עלינו לשוחח על הנושא, להרחיבו, או שעלינו להתמקד רק בעצם הבשורה ש"הנה הנה משיח בא"?

הרב קלמנסון: במהלך השנה האחרונה הזדמן לי להרצות בנושא משיח עשרות פעמים בערים ובארצות שונות. מהניסיון למדתי שככל שמסבירים יותר את נושא משיח בכלל, ככל שהמסר נקלט, האמונה במשיח מתגלית, ונושא משיח באופן כללי הופך יותר מוחשי וממשי – שאלת זהותו של המשיח עולה על הפרק בדרך ממילא. במלים אחרות, אין מקום לשאלה האם

הרב קלפנסון: זה, בעצם, דבר שההיגיון מחייב: הרי לא ייתכן שמישהו יאמין בביאת המשיח באמת ויהיה "מחכה לביאתו" באמת, ולא יתעניין מי האיש...

מצירי "נאלצתי" להסכים...

הרב מאיעסקי: כשעומדים לפני השאלה אם יש תועלת בדברים על זהותו של המשיח, והוא הדין ביחס לשאלות אחרות בנושא משיח וגאולה - נקודת-המוצא של הדיון איננה, בשום אופן, "מה יאמרו". בתור חסידים, חשוב לנו, בראש ובראשונה, שהכל יתנהל לפי ההוראות של הרבי שליט"א. אין לנו אלא דברי בן-עמרם ואנחנו מתנהגים לפי ה"אורים ותומים" של דורנו.

עובדה היא, שההוראה הקובעת שמהיום והלאה הנקודה עבודת השלוחים היא להכין את העולם לקראת קבלת פני משיח צדקנו, ניתנה דווקא בעת כינוס השלוחים אשתקד ולא לפני עשרים שנה. הביטוי "עשו כל אשר ביכולתכם להביא את הגאולה בפועל"

של המשיח. אבל ברור שההתחלה ועיקר ההסברה צריכות להיות ממוקדות בעצם לימוד ענייני משיח וגאולה ובבשורה שהרבי שליט"א הטיל עלינו להחדיר "הנה הנה משיח בא".

ואגב, כשיהודי לומד את ענייני משיח וגאולה, ותוך כרי לימוד הוא מתוודע בהרחבה לנושא "משיח שבכל דור", ומונח אצלו טוב העניין שמשיח עומד לבוא - בדרך-כלל אין כבר שום צורך לדבר על זהותו של המשיח... אני מדבר מהניסיון, וברירי הוה עובדא - לא פעם קרה לי, להפתעתי, שבסוף הרצאה על משיח, שבמהלכה בכלל לא התייחסתי לנושא זהותו של המשיח, קמו אנשים מתוך הקהל ואמרו שכעת נראה להם כי הרבי שליט"א הוא המשיח שבדורנו. מובן שאני

כינוס השלוחים תשנ"ג

י"ז אלול תש"א

יעשה לפני שתבוא הגאולה וכו'. אחרי ההקרמות האלו, שיבוא בצורה המתקבלת אצל השומעים, גם הדברים על זהות המשיח יתקבלו בלב שלם.

הרב גרינברג: במהלך ההרצאות הרבות שנשאתי בענייני משיח מאז שהתעוררות הגדולה הלכה וגברה, נוכחתי לדעת שהשאלות "מי המשיח?" ו"האם זה נכון שחסידי חב"ד אומרים שהרבי הוא המשיח?" וכד' – נשאלות, בדרך כלל, על-ידי שני סוגי שואלים. סוג אחד שואל בתמימות. המבצע הגדול הביא את ענין המשיח אל התודעה שלהם, הם התחילו להתעניין ברצינות, והשאלה שלהם באה באופן טבעי, מתוך סקרנות. אם זה נכון שכבר "הגיע זמן גאולתכם" וביאת המשיח היא דבר קרוב מאוד – מי המשיח? הסוג השני שואל בטענה,

נאמר דווקא בכ"ח בניסן תנש"א ולא קודם לכן, והנבואה ש"הגיע זמן גאולתכם" נאמרה רק בזמן האחרון ולא לפני שנים אחדות. אלו הן ההוראות שלנו, ועלינו לקיים אותן בכל האמצעים.

לכן, כיוון שכל הפעילות, כל השיעורים וכל ההרצאות וכל מסע-ההסברה, הם מפני שלמדנו בשיחות הק' שעלינו לעשות זאת, מובן שגם הצורה שבה אנחנו מעבירים את המסר צריכה להיות לפי השיחות הללו. כך גם בקשר לנושא זהותו של המשיח – עלינו להביא בשלמות את שיחות הקודש, שהוגהו ע"י הרבי על מנת לפרסם אותן בדפוס, החל מ"קונטרס בית רבנו שבבבל" וכו'. בדיוק כמו שכל הפעילות בענייני משיח וגאולה התחילה לאור דברי הרבי שליט"א, כך העברת המסר צריכה להיות בצורה כזו שנביא לעולם את כל המסר בשלמותו ולא לחצאין.

יחד עם זאת, מובן מאליו שהכל צריך להיות בצמוד להוראה שיש להסביר את ענייני משיח "באופן המתקבל". דהיינו, גם כאשר עולה לדיון עניין זהותו של המשיח, צריך להבהיר תחילה את העניין העקרוני שמשיח הוא צדיק, בשר-ורם, שחי בעולם הזה, ולא מלאך שירד משמים, ובספרים יש סימנים ברורים מיהו משיח, ובהלכה ובמדרשים מפורטות הפעולות שמשיח

הרב קלמנסון: לא פעם קרה לי, להפתעתי, שבסוף הרצאה על משיח, שבמהלכה בכלל לא התייחסתי לנושא זהותו של המשיח, קמו אנשים מתוך הקהל ואמרו שכעת נראה להם כי הרבי שליט"א הוא המשיח שבדורנו

הרב העשיל גרינברג: נושא הגאולה הוא כל-כך עמוק ורחב וכולל כל-כך הרבה פרטים, שבאמת אין שום קושי לדבר על זה שוב ושוב, פעם אחר פעם, ותמיד להשמיע דברים מאוד מעניינים.

בעיניו שחסידי חב"ד רואים בו משיח.

הייתי מוסיף גם שחבריי צודקים מאוד, באמרם שכל הדיון בשאלה זו צריך לבוא לאחר הסברה טובה של עצם נושא הגאולה. וזאת, מסיבה פשוטה:

עובדה היא, שלאנשים הרבה יותר קשה לקבל את עצם הבשורה ש"הגיע זמן גאולתכם" – מאשר את העובדה שחסידי הרבי רואים אותו כמשיח. כאשר מצליחים לשכנע יהודי שעסוק בחיי היום-יום של העולם הזה, עם כל הבעיות וכל ההגבלות וכו', שיתחיל להאמין במשיח, ויותר מזה – לחיות בהכרה שהגאולה קרובה לבוא, כבר לא תהיה לו בעיה עם זה שאנחנו מאמינים שהרבי הוא המשיח.

ובכל אופן, דבר אחד ברור למרות ש"אין אתנו יודע עד מה" ואף אחד לא יכול לומר שהוא מבין בדיוק את כוונת הדברים, אין ספק שעצם העובדה שמאז שמחת-תורה אנחנו שרים כל יום ויום אל מול פני הקודש "יהי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד", ואנחנו זוכים לעידוד חזק – מהיבט כל אחד ואחד מאתנו, והשלוחים בפרט, לצעוד צעד חשוב קדימה בתפקיד המרכזי שלנו – שכל אחד יכין את עצמו ואת אנשי עירו לקבלת פני משיח-צדקנו.

מעין התקפה. אלו הם אנשים שמפריע לחם שחוג מסויים רואה במנהיג שלו את המשיח. עם הסוג הראשון אין שום בעיה. אחרי הסבר העיקרון שבכל דור יש – ומוכרח להיות – משיח, אפשר לומר בפשטות שחסידי חב"ד רואים בכ"ק אדמו"ר שליט"א את מי שראוי להיות המשיח. ובאשר לסוג השני – בדרך-כלל זה מפריע להם מפני שהם חושדים שכל הפרסום על משיח הוא בסך-הכל תעלול פרסומת כדי לגדל את שמו של מישוהו וכו'. זה נובע, כמובן, מחוסר ידיעה על אישיותו של הרבי.

ובאמת, אדם שלא יודע מספיק על הרבי, אפשר להבין מדוע קשה לו לקבל שהוא המשיח, וגם כשהוא מקבל ומאמין – זה בהחלט לא בלי היסוס. מה שנחוצך במקרה זה הוא פשוט לספר על הרבי. לסקור את תולדות חייו, לתאר את דאגתו האישית למען הטובה הגשמית והרוחנית של כל יהודי באשר הוא, את מסירות-הנפש שלו למען הכלל ולמען הפרט בצורה שלמעלה מגדרי הטבע לגמרי, לספר על הפעולות של הרבי למען החינוך ולמען ערכי הצדק והיושר גם בין אומות העולם, על נבואותיו שהתממשו אחת לאחת, וכו' וכו'. וכאשר השומע מקבל מושג נכון על גדולתו ומנהיגותו של הרבי שליט"א כבר לא ייפלא

החצר בה ביקר הנשיא שזר חסידי חב"ד זורמים אל "770"

פאחורי החדשות: האדמו"ר פליובאוויטש, המנהל את ענייניו מ"770 איסטרן פארקוויי" עובד בממוצע 20 שעות ביממה * רק אורחים חשובים מאוד מתקבלים ל"יחידות" מיד, ללא תור פאת ק. נפתלי, מעריב תשכ"ז

אחרים. ב"770" הכל טבעי ומובן מאליו. אפילו המקרים שהדיוט יראה בהם נס.

פותח אישית כל מכתב

מרכז הכבוד של חסידות חב"ד (ראשי תיבות חכמה, בינה, דעת) הועתק לניו יורק בשנת 1940, כאשר הרבי הקודם, רבי יוסף יצחק שניאורסון, הצליח להימלט מפולין הכבושה ולהגיע לאמריקה. חתנו, האדמו"ר הנוכחי, תלמיד מצטיין של ה"סורבון", הגיע שנה אחריו. לאחר שעבר זמן מה במוסד מדעי ממשלתי, התמסר לניהול המרכז החב"די שקם בינתיים בניו יורק, ושטרתו היתה "הפצת מעיינות חסידות חוצה" עד שיהודי אמריקה "יתעוררו מתרדמתם", כהגדרת הרבי. בשנת 1951 עלה על כסאו המיותם של חותנו שנפטר - ומאז הוא אדמו"ר.

אחד החידושים שהנהיג היה הרחבת הקשר באמצעות הדואר עם רבבות חסידיו הפזורים בכל חלקי העולם. מאות מכתבים ליום מגיעים ל"770" (40% מהם מישראל) בהם מטפלים שבעה מזכירים, השולטים בשפות רבות.

כיצד מטפלים במכתבים? אולי לא ייאמן,

בית קטן ואפור בקראון הייטס, ברוקלין. 770 איסטרן פארקוויי. חסידים קוראים לו בחיבה שבפשטות "סבן סבנטי", 770. זהו המטה הכללי של חסידי חב"ד, לבח של תנועת ליובאוויטש העולמית. מכאן חולש הרבי, הרב מנחם שניאורסון, על צאן מרעיתו שבחמש יבשות. לבאן בא במוצאי-שבת האחרון נשיא ישראל, כחסידי הבא "ליחידות" אצל רבו.

"יחידות" - כך מכנים חסידי חב"ד אותה פגישה אינטימית בין החסיד ובין הרבי בה אינו נוכח איש זולת אותה פגישה אינטימית בין החסיד ובין הרבי, בה אינו נוכח איש זולת השניים ובה שופך החסיד את לבו, מבקש עצה וסעד רוחני. שלושה ערבים בשבוע מוקדשים ב"770" לקבלת אנשים ל"יחידות".

נרשמים בעוד מועד לתור אצל המזכיר הראשי הנמרץ וחמור-סבר הרב ה. חרקוב - וממתנינם. לפעמים שבוע, לפעמים חודשיים. אורחים חשובים מאוד מתקבלים מיד. גם מקרי-חירום. אשה מקשה ללדת - נותנים לבעל להכנס מיד. הרבי שואל לפרטי המקרה, נותן ברכה ו/או מפנה לרופא-מומחה זה או אחר. חסידי חב"ד אינם אמונים על "מופתים" כמו חסידים

י"ט כסלו תשל"א

אך עובדה היא, כי הרבי אישית פותח כל מכתב ועובר על תוכנו. הסיבה – פשוטה: מרבית הכותבים מגלים במכתביהם לאדמו"ר את סודותיהם הכמוסים ביותר, תוך בקשת עצה והדרכה – כיצד יפקיד הרבי את רוי חסידיו בידי מזכירים, יהיו נאמנים כפי שיהיו?

הרבי אף ממיין את המכתבים. הנראים בעיניו דחופים – נענים בו ביום, בעוד שהאחרים נכנסים לתור. יש מכתבים הממתינים לתשובה חצי שנה, ואף יותר. הרבי מכתיב את התשובה למוכיר, המתקת אותם על מכונה והרבי עובר, מתקן שגיאות – וחותם. יש שהמזכיר חותם בשם הרבי ומכתב כזה – ערכו פחות בעיני החסיד מאשר מכתב עליו מתנוססת חתימת הרבי. אף קורה, ששבעת המזכירים אינם מדביקים את קצב עבודתו של הרבי ואז עלול להגיע מכתב הנושא תאריך מלפני חודשים אחדים, תאריך בו נוסח המכתב על-ידי הרבי. בשנה האחרונה פחת במקצת זרם מכתבי-התשובה, לאחר שהתברר, כי יש חסידים הנוהגים להטריד את הרבי עם כל מיני "קלוץ-קושיות", מרוב חיבה שהם רוחשים למכתביו. לסוג-שאלות מסויים באה תמיד תשובה סטאנדרטית: "יש להתיעץ ולהחליט על אתר", כלומר במקום המעשה.

הרבי מליובאוויטש עובר במוצע 20 שעות ביממה. מה"770" לביתו מהלך של 10 דקות, אך הוא לעולם אינו מרשה שגבאים או שמשים ילווהו, אלא הולך ובא לבדו. תמיד

יפה להם. כמה פעמים בשנה יוצאים שליחי חב"ד לאזורים נידחים באמריקה, לעיירות קטנות, בהן הולכות מספר משפחות יהודיות ל"איבוד" בים הגויי הסובב אותן. הם מציעים מזוזה, חומש, ספר קריאה עברי או סתם אל"ף-בי"ת מצוייר לילדים. מספיק שמפעם לפעם ויראו יהודים בעלי חזות מסורתית בעיירה שכוו – אומר הרבי, חנווני יהודי, העומד בפתת חנותו, ושיראה אותם, ייזכר באביו ובסבא שלו ויהרהר על המקום, הרחוק, אליו הגיע הוא. רק בשביל זה כבר כדאי...

י"ג פנחס-אב תשכ"ו

באחרונה הוקם ב"770" חוג לאקדמאים יהודיים, בו לומדים תורה וחסידות מספר פרופיסורי קולגים שהתקרבו אל היהדות בהשפעת חב"ד. סטודנטים מפנים לאחת שאלות מסובכות על בעיות היקום והסתירה, הקיימת, לכאורה, בין הישגו המדעי האחרונים ובין האמונה. הרבי משיב על השאלות והשכלתו הכללית הרחבה, בצד ידענותו המופלגת בתורה, מאפשרות לו לשכנע.

השבוע הוזכר בדיווחים עתונאיים, כי על שולחנו של הרבי מצויה מפת ישראל, ובה תקועים דגלונים. מעטים יודעים, כי כל דגלון מסמל בית ספר חב"די הפועל בארץ (כ-25 במספר), וכן מוסדות חינוך אחרים, בתי ספר מקצועיים ועוד. אחד ממרכזי-החינוך הגדולים של חב"ד נמצא בקרית-גת, אשר ראש מועצתה שלח זה מכבר מפתה של העיר – מתנה לרבי.

בן-גוריון עם הרבי אל הפועל. לעומת זאת השיב הרבי תשובה ארוכה ומפורטת על מכתבו של ב"ג בענין מיהו יהודי.

אחד ממנהיגי הקיבוץ המאוחד שביקר לא מכבר אצל הרבי, שאלו מה לעשות כדי לקרב את נוער הקיבוצים לערכי היהדות?

הרבי השיב, כי לפי כללי הדימוקראטיה, בהם דוגלים אנשי הקיבוצים, יש לאפשר לנוער בחירה חופשית בין אורח-חיים דתי לחילוני. אך כיצד יבחר הנוער, אם אינו רואה לפניו את הכרירה האחרת? – שאל הרבי והשיב: יש להנהיג ספריות תורניות בקיבוצים וללמד את הנוער עד גיל 18 תורה ומצוות, וכאשר יתבגר – יחליט מה הוא רוצה...

שליחים ומפתח

הרבי כמעט אינו עוזב את ניו-יורק ורק לעתים רחוקות יוצא מד' אמותיו שבברוקלין, אך שליחיו הרבים פזורים לא רק באמריקה, כי אם גם באוסטרליה, מארוקו, אלז'יריה ו...מקומות שהשתיקה

לזכות
הוד כ"ק אדמו"ר
מלך המשיח שליט"א

•
לז"נ

הרה"ח הרה"ת ר' צבי הירש בן הרה"ח ר' בן ציון ע"ה
נלב"ע ז"ך אלול ה'תש"מ
ומרת רבקה בת הרה"ח ר' צבי ע"ה
נלב"ע כ"ט תמוז ה'תשס"ב
שפריצער

•
נתרם ע"י בניהם - יבלח"ט - הרה"ת ר' שמואל
והרה"ת ר' יעקב מרדכי שיחיו שפריצער

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

